

วารสารวิชาการ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน 2565

Vol. 5 No. 2 April - June 2022

SASA J

School of Administrative Studies
Academic Journal

ISSN : 2673 - 0758 (online)

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2565)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสน์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน และได้เพิ่มเป็น 3 ท่านสำหรับบทความที่ลงทะเบียนตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 เป็นต้นมา ซึ่งคณะกรรมการกลั่นกรองบทความของวารสาร เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
2. ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิ บุตรอินทร์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial assistant)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. นางนิตยา ไพอารมณ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. นายกิตติวัฒน์ คมเสวต	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารธนา ยศสุข	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกพิชญ์ ชินะขำ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรภา ศุทธิรินทร์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดณ ปัญญาวีรทัต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จันทรส่อง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิติ มณีกาญจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ออกแบบปก

นางสาวสุไรรัตน์ มั่นคง

เจ้าของ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาคารเทพ พงษ์พานิช ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์ 0-5387-5540-5 โทรสาร 0-5387-5540

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/index>

E-mail: sasjournal.mj@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ (Peer Review)
ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกพิชญ์ ชินะขำ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. อาจารย์ ดร.รุจาดล นันทหารักษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยบูรพา
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลงกรณ์ คูตระกูล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ราม โชติคุต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพงศ์ ตระการศิรินนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจอน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนัสถา โรจนตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์ สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาทีรยอตรีพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดณ ปัญญาวิรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
18. อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาทีรยอตรี ดร.ไพศาล บรรจสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิติ มณีกาญจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
21. อาจารย์ ดร.พิเชตวุฒิ นิลล่อ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
22. อาจารย์ ดร.กรวิทย์ เกะกลาง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฉบับนี้เป็น ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2565 วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI และได้ถูกจัดคุณภาพให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2565 และเผยแพร่วารสารออนไลน์ในระบบวารสารของ ThaiJo2.0 ทั้งนี้ผู้ที่สนใจส่งบทความ สามารถลงทะเบียนผ่านระบบได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ และขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความที่ให้ความสนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ โดยในฉบับนี้ มีบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์จำนวน 7 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 3 บทความ บรรณาธิการและคณะทีมงานจะรักษามาตรฐานการเผยแพร่เพื่อมาตรฐานทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาและการเผยแพร่ผลงานทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการวิชาการ และเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคมให้ปรากฏสู่สาธารณชนต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เลือกสรรมาตีพิมพ์จะมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้

เป็นของผู้พิมพ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

สารบัญ

บทความวิจัย:

■ อิทธิพลของการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	1
: รัตนาภรณ์ ภูเงินจบ	
■ กระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของเทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	19
: ธรรมพร ตันตรา, สุริยจิรัส เตชะตันมินสกุล, สถาพร แสงสุโพธิ์, เกรียงไกร เจริญผล, พัทธราพรรณ ศรีสกุลวัฒน์, ฤทัยลักษณ์ กิจบุญชู, และ รุ่งทิวา เชื้อนแก้ว	
■ การบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่	35
: กิตติพันธ์ เสาร์แก้ว และ ธรรมพร ตันตรา	
■ ความคิดทางการเมืองในหนังสือการ์ตูนเรื่อง “ผ่าพิภพไททัน”	52
: รัฐพล พันธุ์พงศ์แข็ง และ สมเกียรติ วันทะนะ	
■ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่	66
: นัยเนตร ขาวงาม, ปานแพร เขาวนั้ประยูร อุดมรัชชาทรัพย์, กวินรัตน์ อัฐวงศ์ชยากร, และ มนลิษา อินทจักร	
■ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	81
: หมอนแก้ว จิตตะลาด, และ ศิริพันธ์ จูรีมาศ	
■ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	96
: ภูธร แก้วดวงมณี และ ศิริพันธ์ จูรีมาศ	

บทความวิชาการ:

- พัฒนาการและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย 113
: อติติยาพร ไชยฤทธิ์
- อุปสรรคกับการพัฒนาประเทศ: มองผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ระยะยาว 128
: นนท์ น้ำประทานสุข และ วินิจ ผาเจริญ
- พลวัตทางนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทโลก 142
: มัชฌิมา วชิระโพธิ์, วัชรพล พุทธิรักษา, และ เจตพล ดวงสงค์

ภาคผนวก:

- กระบวนการพิจารณาบทความ 157
- แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 158

**อิทธิพลของการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19
ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ***

**The influence of adaptation from the impact of COVID-19
that affect the quality of life of informal workers in Muang
District, Songkhla Province**

รัตนกรณ์ ภูเจินจบ

Rattanakorn Poojanjob

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University

Email: rattanakorn.po@skru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การปรับตัวของแรงงานนอกระบบจากผลกระทบโควิด 19 ในเขตอำเภอเมืองสงขลา 2) คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบจากผลกระทบโควิด 19 ในเขตอำเภอเมืองสงขลา และ 3) การปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ แรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 600 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติอนุมานวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

* ได้รับบทความ: 27 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 10 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 15 มีนาคม 2565

Received: January 27, 2022; Revised: March 10, 2021; Accepted: March 15, 2021

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่า การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบมากที่สุด รองลงมาคือด้านร่างกาย ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน และด้านอัตมโนทัศน์ ตามลำดับ ปัจจัยทั้ง 4 ด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวของแรงงานนอกระบบจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โควิด-19 พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การปรับตัว; โควิด-19; แรงงานนอกระบบ

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the adjustment of informal workers. from the impact of COVID-19 in Mueang Songkhla District 2) quality of life of informal workers from the impacts of COVID-19 in Mueang Songkhla District and 3) the adaptation from the impacts of COVID-19 influencing the quality of life of informal workers in Muang District, Songkhla Province. The population and the sample group were 600 informal workers in Muang District, Songkhla Province by using questionnaire as instruments to collect data. Descriptive statistics such as percentage, mean & standard deviation and inferential statistics were analyzed multiple linear regression.

The results of the study found that factors in adapting from the impact of COVID-19 and quality of life factors of informal workers in Muang District, Songkhla Province overall, at a high level. According to the multiple linear regression analysis, it was found that role adaptation had the greatest relationship and positive influence on quality of life of informal workers following physical

adaptability and automation, respectively. All four factors were statistically significant at the 0.05 level. The results obtained from this study can be used as a guideline for the adjustment of informal workers from the changes in the COVID-19 situation as well as promoting and supporting a better quality of life.

Keywords: adaptation; COVID-19; informal workers

1. บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดทั่วของไวรัสโคโรนา ในปีพ.ศ. 2562–2563 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ซึ่งเป็นไวรัสที่ก่อให้เกิดอาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ (MERS-CoV) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV) เป็นต้น ซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ โดยเชื้อไวรัสนี้พบครั้งแรกในการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2019 (กรมควบคุมโรค, 2563) องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ทำให้หลาย ๆ ประเทศได้ออกมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงของการติดเชื้อหลายมาตรการ เช่น การจำกัดการท่องเที่ยว การห้ามออกจากเคสสถานเวลาค่ำคืน การยกเลิกการจัดงาน การปิดสถานศึกษา การคัดกรองตามท่าอากาศยานและสถานีรถไฟ เป็นต้น เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่รุนแรงทำให้รัฐบาลได้ออกมาตรการในการลดการแพร่ระบาดของประชาชนส่งผลทำให้มาตรการบางอย่างทำให้มีผลกระทบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลกระทบที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดภาวะถดถอย ทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานหรือการจ้างงาน ทำให้มีการจ้างงานที่ลดลง การว่างงานเพิ่มขึ้น และค่าจ้างของแรงงานลดลง ซึ่งแรงงานกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ แรงงานนอกระบบ เช่นเดียวกันกับการศึกษาในด้านสถานการณ์แรงงาน ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization, 2020 อ้างถึงใน นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2563) พบว่า แรงงานนอกระบบจะมีรายได้ต่ำกว่ารายได้

เฉลี่ยของคนอื่น ๆ ในประเทศมากกว่าครึ่งหนึ่งซึ่งเพิ่มขึ้น 21% จากแรงงานนอกระบบทั้งหมดในปัจจุบัน สืบเนื่องจากการสูญเสียงานหรือรายได้จากการทำงาน นอกจากนี้ผลการศึกษาของ (เดอะสแตนดาร์ดทิม, 2562) ชี้ว่าแรงงานนอกระบบจะขาดความมั่นคงทางรายได้ และการไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการคุ้มครองทางสังคม ทำให้แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบหนักที่สุด จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า แรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อพร้อมรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคตข้างหน้า เช่นเดียวกับแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่มีการกระจายอยู่ในหลายอาชีพ เช่น ภาคเกษตรกรรม การขายส่ง การขายปลีก ที่พักแรมและด้านอาหาร และการผลิต เป็นต้น (สำนักงานแรงงานจังหวัดสงขลา, 2564) จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว หรือแม้กระทั่งการประกอบอาชีพภายใต้ความเสี่ยง

แม้ว่าแรงงานนอกระบบจะต้องมีการปรับตัวจากผลกระทบที่เกิดขึ้น ก็ยังคาดหวังถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะ คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นเรื่องของความรู้สึกในการอยู่อย่างพอใจ ต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) หรือ ยูเนสโก (UNESCO, 1981) การที่มนุษย์รู้สึกถึงความเป็นอยู่อย่างพอนั้นเป็นการบ่งชี้ถึงความสุข ความสบายใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งคุณภาพชีวิตยังหมายถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคม และการเผชิญหน้ากับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อที่จะนำพาความสุขมายังตนเอง ครอบครัวและสังคมต่อไป ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด รวมไปถึงการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเอง นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และพยายามทำให้สภาพความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าสถานการณ์จะมีความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตมากเพียงใด

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งผลของงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหามาตรการในการช่วยเหลือและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบให้ดีขึ้น เช่น ด้านประกันสังคม กองทุนต่าง ๆ การออกเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของแรงงานนอกระบบ จากผลกระทบโควิด 19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ จากผลกระทบโควิด 19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** การวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาอิทธิพลของการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีจำนวนประชากรที่ไม่แน่นอน โดยใช้สูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ Cochran จึงมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา และ จูฑา วาณิชย์บัญชา, 2561) เพื่อป้องกันความผิดพลาดของข้อมูลจากความไม่สมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถามและเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 600 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบตามสะดวก (Convenience Sampling) สำหรับการทดสอบความไม่มีอคติ (Non-response Bias test) ตามแนวคิดของ Armstrong & Overton (1977) โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม (t-test) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มแรกและกลุ่มหลัง โดยใช้ข้อมูลการเปรียบเทียบ ได้แก่ อายุ สถานภาพ กลุ่มอาชีพของแรงงานนอกระบบ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง ผลของการทดสอบ พบว่า ความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงสันนิษฐานได้ว่าไม่มีอคติจากกลุ่มคนที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถาม

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล** การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา

4) สถานภาพ 5) อาชีพ และ 6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการปรับตัว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดตามวิธี (Likert Scale) แบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ จำนวน 17 ข้อ โดยประยุกต์มาจากทฤษฎีของ Roy & Andrews (2009) และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดตามวิธี (Likert Scale) แบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ โดยประยุกต์มาจาก World Health Organization (1996)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่า (Index of Consistency : IOC) ทุกข้อคำถามมีค่า IOC 0.67-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.407-0.886 และหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบ์ (Cronbach's alpha Coefficient) ซึ่งการปรับตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.713 – 0.813 และด้านคุณภาพชีวิต มีค่า 0.923 มากกว่า 0.70 แสดงได้ว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2018)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างและจริยธรรมการวิจัย ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ P0036S/2564 เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2564 จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิของผู้กลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการทำวิจัย การเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจจะให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับและในการรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งจะใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถาม จำนวน 1 เดือน แบบสอบถามกลับมาและข้อมูลมีความสมบูรณ์ จำนวน 600 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้จากกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ทำการศึกษา ได้แก่

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านการปรับตัว และปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต ของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สำหรับการแปลผลจากค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ถึง 4 โดยเขียนตัวแบบสมการถดถอยเชิงพหุคูณได้ดังนี้

$$QUL = \beta_0 + \beta_1 JHE + \beta_2 JCO + \beta_3 JRU + \beta_4 JSO +$$

กำหนดให้

β	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
ε	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อน
a	หมายถึง	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ
JHE	หมายถึง	การปรับตัวด้านร่างกาย
JCO	หมายถึง	การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์
JRU	หมายถึง	การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่
JSO	หมายถึง	การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกัน
QUL	หมายถึง	คุณภาพชีวิต

4. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 เพศชาย จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 มีอายุอยู่ในช่วง 30-45 ปี มากที่สุด จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 โดยมีการศึกษาระดับ ปวช./มัธยมศึกษา มากที่สุด จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ส่วนสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,001-12,000 บาท จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 โดยรวมของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ปัจจัยด้านการปรับตัวจาก ผลกระทบโควิด-19	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การปรับตัวด้านร่างกาย	3.85	0.422	มาก	3
2. การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์	4.01	0.377	มาก	1
3. การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่	3.64	0.451	มาก	4
4. การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกัน	3.91	0.414	มาก	2
โดยรวม	3.85	0.42	มาก	

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.01 รองลงมา ได้แก่ การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกันค่าเฉลี่ย 3.91 การปรับตัวด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ย 3.85 และการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ มีค่าเฉลี่ย 3.64 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตโดยรวมของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
โดยรวม	3.81	0.356	มาก

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81

ตารางที่ 3 แสดงค่าสหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

ตัวแปร	QUL	JHE	JCO	JRU	JSO	VIFs
$\bar{x}$	3.81	3.85	4.01	3.64	3.91	
S.D.	0.356	0.422	0.377	0.451	0.414	
QUL	-	0.654*	0.551*	0.753*	0.633*	
JHE		-	0.305*	0.493*	0.327*	1.347
JCO			-	0.476*	0.348*	1.332
JRU				-	0.478*	1.732
JSO					-	1.344

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาระหว่างกันกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.305 – 0.753 ตัวแปรทุกตัวมีค่าต่ำกว่า

0.80 สอดคล้องกับ Hair, Black, Babin, & Anderson (2018) ซึ่งให้เห็นว่าตัวแปรทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs พบว่ามีค่าตั้งแต่ 1.332-1.732 ซึ่งค่าน้อยกว่า 10 จึงถือได้ว่าตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบมีความเป็นอิสระต่อกัน ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2018)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้านการปรับตัว จากอิทธิพล โควิด-19 ในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ด้านคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.551-0.753 จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์ คุณภาพชีวิตโดยรวม (QUL) ได้ดังนี้ $QUL = 0.45 + 0.272JHE + 0.166JCO + 0.296JRU + 0.248JSO + \varepsilon$

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับการปรับตัวจากผลกระทบ โควิด-19 โดยรวมของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การปรับตัว	คุณภาพชีวิต			t	p-value
	สัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน	สัมประสิทธิ์		
	การถดถอย	มาตรฐาน	มาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.045	0.093		0.486	0.627
ด้านร่างกาย (JHE)	0.272	0.019	0.322	14.139	0.000*
ด้านอัตมโนทัศน์ (JCO)	0.166	0.021	0.175	7.738	0.000*
ด้านบทบาทหน้าที่ (JRU)	0.296	0.021	0.373	14.3438	0.000*
ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน (JSO)	0.248	0.020	0.288	12.637	0.000*

$F = 499.367, p = 0.000, AdjR^2 = 0.769$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า ตัวแปรอิสระสามารถทำนายตัวแปรตามคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้ร้อยละ 76.90 โดยพบว่า การปรับตัวด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาหาระหว่างกัน มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1-4 สมมติฐาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แม้ว่าสถานการณ์โควิด-19 จะระบาดรุนแรงและมีความต่อเนื่อง ถือเป็นความท้าทายที่แรงงานนอกระบบต้องเจอแต่ก็ต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cheng , Wang, & Ebrahimi (2021) พบว่า ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับ "ความปกติใหม่" ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 จะช่วยให้มีชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Branje & Morris, 2021) พบว่า การปรับตัวในช่วงการระบาดใหญ่ของโควิด-19 แต่หากมีบุคคล ครอบครัว และชุมชนที่ให้ความยืดหยุ่นและช่วยให้การทำงานได้ดีต่อไปแม้ว่าจะพบกับสถานการณ์ที่เลวร้าย เช่นเดียวกับ นิลญา อารณกุล และ ศิริลักษณ์ ศุภพิตร (2561) และ เอกพิชญ์ ชินะขำ (2564) ได้กล่าวว่า บุคคลต้องมีความสามารถที่จะปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปหรือพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ตนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ

2. ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากโควิด-19 ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบในหลายๆ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เนื่องด้วยว่าแรงงานนอกระบบอาจจะมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่มันเกิดขึ้นในทุกด้าน

ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของแรงงานนอกระบบ เช่น ความพึงพอใจในตัวเอง ความพึงพอใจในการผูกมิตรหรือการเข้ากับบุคคลอื่น และการได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนและคนรอบข้างด้วยดีเสมอมา เป็นต้น เพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในชีวิตนำไปสู่ความสุขต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ World Health Organization (1996) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิต เป็นการรับรู้ ความพึงพอใจ และสถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม โดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมาย และความคาดหวังของตนเอง ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Ping et al. (2020) พบว่า คนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ความเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านคุณภาพชีวิตในหลาย ๆ ด้าน เช่น กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมประจำวัน การนอนหลับ การควบคุมอาหาร และการออกกำลังกาย เป็นต้น

3. ปัจจัยการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า การปรับตัวด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาพึ่งกัน มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกี่ยวกับ การเกษตรกรรม ขับรถโดยสาร ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง ค่าขาย ซึ่งการประกอบอาชีพจำเป็นต้องเผชิญกับผู้คนและถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ที่แพร่ระบาด ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ลดลงอย่างมากและรวดเร็ว แรงงานนอกระบบสามารถรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และปรับตัวต่อสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นในชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีพออยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบยังได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 และสิ่งของเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาร์วัลักษณ์ โคตรมิตร และ สุวรี ฤกษ์จารี (2559) และงานวิจัยของอิทธิพล ดวงจินดา, ขวนพิศ ศิริไพบูลย์, และ ศรีสุรางค์ เคชะนาค (2564) พบว่า การรับรู้ในการปรับตัวทางด้านร่างกาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิต หากแรงงานนอกระบบมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และมีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 เช่น การใส่หน้ากากอนามัย การดำเนินชีวิตแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เมื่อแรงงานนอกระบบมีสุขภาพร่างกาย

ที่แข็งแรง ก็จะช่วยลดความวิตกกังวลและความเครียดที่เกิดจากความเจ็บป่วย นำไปสู่การมีสุขภาพจิตที่ดี (อัทมโนทัศน์) สอดคล้องกับงานวิจัยของของ Candeias, Galindo, Stueck, Portelada, & Knietzsch (2021) และงานวิจัยของ ัญญาณี บุญทองคำ, พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ, และ สุเทพ ดีเยี่ยม (2563) กล่าวว่า การปรับตัวด้านอัทมโนทัศน์ด้วยการคิดบวก มองโลกในแง่ดี ทศนคติที่ดีต่อสังคมจะลดการวิตกกังวลหรือความระแวงจากสิ่งรอบข้างทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิภา สูงสุมาลย์ และ พิมพ์ชนก ไพรีพินาศ (2564) พบว่า การปรับตัวด้วยการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่การทำงานของแรงงานนอกระบบของกลุ่มคนขับรถรับจ้าง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีการปรับเปลี่ยนหน้าที่การทำงานจากการขับรถรับจ้าง เป็นการสานตะกร้า การสานกระบุง ในช่วงวิกฤติดังกล่าวเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้จากช่วงที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เดิมได้เพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 และถึงแม้ว่าแรงงานนอกระบบจะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ยังได้รับการสนับสนุน การช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน จนถึงความร่วมมือจากภาคส่วนราชการในการเยียวยา และบรรเทาความเดือดร้อนด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น การจ่ายเงินเยียวยาช่วยเหลือในการการดำเนินชีวิตผ่านโครงการต่าง ๆ หรือจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนผ่านโครงการ ตู้ปันสุข (นางลักษณ์ โดบันลือภพ, อีรารัตน์ บุญกฤษะ, บุศรินทร์ ผัดวัง, และ จิตตวีร์ เกียรติสุวรรณ, 2564) เมื่อได้รับการช่วยเหลือจากหลาย ๆ ภาคส่วนก็ทำให้แรงงานนอกระบบมีการปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิพล ดวงจินดา, ขวนพิศ ศิริไพบูลย์, และ ศรีสุรางค์ เคหะนาค (2564) พบว่า การพูดเชิงสร้างสรรค์ การให้กำลังใจ ของคนรอบข้างในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ทำให้เกิดการรับรู้ถึงความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นในสังคม ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า แรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์โควิด-19 ได้เป็นอย่างดีด้วยการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิด-19 ของภาครัฐอย่างเคร่งครัดเพื่อให้สามารถอยู่รอดต่อสถานการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เป็นต้น แต่มุมมองของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากผลการวิจัยทำให้ทราบเรื่องการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 และคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แม้ว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีการระบาดรุนแรงและมีความต่อเนื่อง ถือเป็นความท้าทายที่แรงงานนอกระบบต้องพบเจอ แต่ก็จำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวต่อไป ส่วนการปรับตัวจากผลกระทบโควิด-19 ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งเนื่องมาจากแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ความสามารถในการปรับตัว รับรู้ เข้าใจ ยอมรับและจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ เพื่อที่จะทำให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดี เป็นการทำให้เป้าหมายและความคาดหวังของตนเอง มีความสอดคล้องกับการรับรู้ ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตในสังคม ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้แรงงานนอกระบบยังได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ ในการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้สามารถปรับตัวเพื่อนำไปสู่การสร้างความสุขได้เกิดขึ้นในชีวิต ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานของภาครัฐควรออกกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับสภาพการทำงานหรือผลักดันให้แรงงานนอกระบบได้รับการคุ้มครอง เช่น ประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน เป็นต้น และก่อนที่รัฐจะดำเนินดังกล่าวควรจะทำการศึกษาพูดคุยกับตัวแทนหรือทำประชาพิจารณ์เพื่อเป็นการสอบถามความต้องการของแรงงานนอกระบบจริง ๆ หากกฎหมายนั้นได้ผ่านความเห็นชอบแล้วก่อนจะนำมาใช้ก็ควรจะมีการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนรับทราบและทำความเข้าใจ ทั้งนี้การออกกฎหมายคุ้มครองสภาพการทำงานหรือหลักประกันสังคมก็ถือเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับแรงงานนอกระบบด้วยเช่นกัน

1.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบอาจจะต้องจัดให้มีการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับแรงงานนอกระบบนำไปสู่การพัฒนาทางด้านอาชีพ นำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกับมิติอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย หรือสิทธิต่าง ๆ ที่แรงงานนอกระบบควรจะได้รับ รวมทั้งที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตหรือการทำงานของแรงงานนอกระบบ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับกลุ่มแรงงานนอกระบบ

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวจากสถานการณ์โควิด-19 ของแรงงานนอกระบบโดยการเปรียบเทียบตามช่วงวัย (Generation) เพราะจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งการเรียนรู้ของคนแต่ละช่วงวัยจะมีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุขและปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง. สืบค้นจาก https://ddc.moph.go.th/uploads/files/201742021082002_5238.pdf
- กรมสุขภาพจิต. (2559). เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/test/whoqol/>
- กัลยา วาณิชยบัญชา, และ ฐิตา วาณิชยบัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ, พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ, และ สุเทพ ดีเยี่ยม. (2563). คุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ภาวะโรคระบาด “โควิด-19”. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(4), 235-246.

เดอะสแตนดาร์ดทีเอ็ม. (2562). UN ซีอีโอโควิด-19 กระทบแรงงานนอกระบบไทยมากที่สุด คาด
จำนวนแรงงานยากจนเพิ่มขึ้น. สืบค้นจาก [https://thestandard.co/un-say-](https://thestandard.co/un-say-coronavirus-effect-thai-informal-labor-the-most/)
[coronavirus-effect-thai-informal-labor-the-most/](https://thestandard.co/un-say-coronavirus-effect-thai-informal-labor-the-most/)

นงลักษณ์ ไต่บันลือภาพ, อีรารัตน์ บุญฤกษ์, บุศรินทร์ ผัดวัง, และ จิตติวีร์ เกียรติสุวรรณ.

(2564). การรับรู้ ทศนคติ และความรู้ต่อมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคมและผลต่อ
การปฏิบัติตัวตามมาตรการ สุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดลำปาง
ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ*, 8(1), 168-184.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2563). แรงงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา

(COVID-19) : มาตรการของรัฐบาลและผลกระทบ. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์*, 3(3), 601-612.

นิลญา อาภรณ์กุล, และ ศิริลักษณ์ ศุภปิติพร. (2560). การปรับตัวและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
ปรับตัวของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1. *จุฬาลงกรณ์เวชสาร*, 61(5), 631-645.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรรณภา สูงสุมาลย์, และ พิมพ์ชนก ไพรีพินาศ. (2564). การปรับตัวของแรงงานนอกระบบ
ภายใต้วิกฤตทางสังคมจากการเกิดโรคระบาด ไวรัสโควิด 19 กรณีศึกษา กลุ่มคนขับรถ
รับจ้าง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *Journal of Modern Learning
Development*, 6(6), 155-169.

สำนักงานแรงงานจังหวัดสงขลา. (2564). รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสงขลา รายปี
2564 (เดือนมกราคม-ธันวาคม 2564). สืบค้นจาก [https://songkhla.mol. go.th/](https://songkhla.mol.go.th/news/)
[news/](https://songkhla.mol.go.th/news/) รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสงขลา-รายปี-2564-เดือนมกราคม-ธันวาคม-
2564

เสาร์วัลักษณ์ โคตรมิตร, และ สุวี ฤกษ์จารี. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
สนับสนุนทางสังคม การปรับตัว และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. *วารสารศึกษาศาสตร์
ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 165-170.

อิทธิพล ดวงจินดา, ขวนพิศ ศิริไพบูลย์, และ ศรีสุรางค์ เคหะนาค. (2564). การรับรู้
ความสามารถของการดูแลตนเองและพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 กับคุณภาพ
ชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*,
14(4), 109-124.

เอกพิชญ์ ชินะข่าย. (2564). การดำรงชีวิตของผู้สูงวัยร่วมกับคนต่างวัยที่รองรับสังคมสูงวัยอย่างมีพลังในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(3), 1-17.

Armstrong, J. S., & Overton, T. S. (1977). Estimating nonresponse bias in mail surveys. *Journal of Marketing Research*, 14(3), 396-402.

Branje, J., & Morris, A. S. (2021). The Impact of the COVID-19 Pandemic on Adolescent Emotional, Social, and Academic Adjustment. *Journal of Research on Adolescence*, 31(3), 486-499.

Candeias, A., Galindo, E., Stueck M., Portelada, A., & Knietzsch, J. (2021). Psychological Adjustment, Quality of Life and Well-Being in a German and Portuguese Adult Population During COVID-19 Pandemics Crisis. Retrieved from <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.674660/full>

Cheng, C., Wang, H. Y., & Ebrahimi, O. (2021). Adjustment to a “New Normal:” Coping Flexibility and Mental Health Issues During the COVID-19 Pandemic. In Lai, J. C., Chang, K., Rochelle, T. L., Jiang, F., Yu, N. X., Lu, S., & Ng, S. (Eds.), *Resilience and Health in the Chinese People During the COVID-19 Outbreak*. (pp.127-136). Lausanne: Frontiers Media SA.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2018). *Multivariate data analysis* (8th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Ping, W., Zheng, J., Niu, X., Guo, C., Zhang, J., Yang, H., & Shi, Y. (2020). Evaluation of health-related quality of life using EQ-5D in China during the COVID-19 pandemic. *PLOS ONE*, 15(6), 1-12.

Roy, S. C. & Andrews, H. (2009). *The Roy adaptation model* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

UNESCO. (1981). *Quality of life. An Orientation of Population Education*. Bangkok: UNESCO.

World Health Organization. (1996). WHOQOL-BREF : introduction, administration, scoring and generic version of the assessment : field trial version, December 1996. Retrieved from <https://apps.who.int/iris/handle/10665/63529>

กระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
เชิงสวัสดิการของเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ *

Driving and Developing Welfare Grassroot Economy in
Mae Jo Municipality and Pa Phai Subdistrict Municipality,
San Sai District, Chiang Mai Province

ธรรมพร ตันตรา¹, สุริยจารัต เตชะตันมินสกุล², สาทพร แสงสุโพธิ์³, เกริญไกร เจริญผล⁴,
พัชรพรรณ ศรีสกลวัฒน์⁵, ฤทัยลักษมี กิจบุญชู⁶, และ รุ่งทิวา เชื้อนแก้ว⁷

Thammaporn Tantra¹, Suriyajarat Techatanmeensakul², Sathaporn Saengsupho³,
Kriengkrai Charoenphon⁴, Patcharapan Srisakonwat⁵, Rutailakshmi Kitboonchu⁶,
Rungthiwa Khuean Kaew⁷

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้^{1,2,3,4}

เทศบาลเมืองแม่โจ้⁵, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้⁶, นักวิชาการอิสระ⁷

School of Administrative Studies, Maejo University^{1,2,3,4}

Maejo Municipality⁵, Faculty of Liberal Arts Maejo University⁶, independent scholar⁷

Corresponding Author, E-mail: thammaporn@mju.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่มองค์กรชุมชนในการ
กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในระดับครัวเรือน
และชุมชนของกลุ่มองค์กรชุมชน 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กร
ชุมชน กระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนและพัฒนา

* ได้รับความเห็นชอบ: 9 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 25 เมษายน 2565

เศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐเอกชน ผู้แทนผู้นำท้องถิ่นท้องที่ ผู้แทนสถาบันการศึกษา ผู้แทนผู้นำศาสนา และผู้แทนภาคประชาชน รวมทั้งสิ้น 60 คน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ก่อเกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาคราชการ ทำงานตามบทบาทหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละกลุ่มมุ่งเน้นการสร้างคามเข้มแข็งเฉพาะกลุ่ม และ ยังไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มองค์กรชุมชนใดทำบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อน และพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากของชุมชนโดยตรง ในขณะเดียวกันก็ยังไม่มีการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการในการเป็นฟันเฟืองหลักในการสร้างความร่วมมือในรูปแบบบูรณาการในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการพึ่งพาตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นำมาสู่การสร้างกระบวนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนผ่านผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มโดยมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชน คือ 1) การค้นหาปัญหาความต้องการศักยภาพ 2) การออกแบบสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ 3) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนผ่านผู้นำคณะกรรมการและสมาชิก 4) การออกแบบกระบวนการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเพื่อนำสู่การปฏิบัติให้เกิดมรรคเกิดผลต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; กลุ่มองค์กรชุมชน; เศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ

Abstract

The objectives of this article were: 1) To examine the roles and duties of community organizing groups in the process of driving the grassroots economy on improving the quality of life of members at the household and community level of community organizing groups, 2) To investigate the process of developing the

potential of community organizing groups regarding the process of building cooperation among community organizing groups in driving and developing a welfare grassroots economy. The article was qualitative research and the instrument used in the research study was a semi-structured interview form, and focus group. Key informants included representatives of community organizing groups, representatives from government and private agencies, representatives of local leaders, representatives of educational institutions, representatives of religious leaders, and representatives of the public sector with the total 60.

The results of the study found that most community organizing groups were formed under government policies under the supervision of government agencies. Moreover, most organizations worked in accordance with the objectives of the establishment to achieve the goals of each group, focusing on strengthening the specific group. In addition, the study showed that neither community organizing groups drive and develop the community's economic base directly. At the same time, there had been informal integration of community organizing groups as the main facilitator for building integrated cooperation in driving the grassroots economy concretely.

The results of the study on the development of the potential of community organizing groups to be strong found that they were able to manage self-reliance and can be relied upon by the people in the community. Therefore, it is very necessary to lead to the creation of a process for developing community organizing groups through group leaders and committees. The processes for developing community organizing groups were: 1) searching for problems of needs, and potential, 2) designing learning processes to create the knowledge, 3) organizing a workshop to develop the potential of community organizing groups through committee leaders and members, and 4) designing the process of building integrated cooperation to develop a welfare grassroots economy leading the behavior for benefit further.

Keywords: potential development; community organizing groups; welfare grassroots economy

1. บทนำ

ผลของการพัฒนาประเทศตามแนวทางกระแสหลักภายใต้ระบบทุนนิยม นำมาซึ่งการพัฒนาประเทศที่ขาดดุลภาพไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ในทุกมิติส่งผลกระทบในด้าน 1) ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ 2) ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น 3) เกิดภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้น 4) ทำให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยมีแนวโน้มที่ลดต่ำลง 5) เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไทยมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม, 2562) นอกจากนี้ผลของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังชี้ให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนของสังคมไทยอัน ได้แก่ 1) ระบบการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจและการเมืองยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจและขาดประสิทธิภาพ 2) การทุจริตและการประพฤติมิชอบในสังคมไทยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น 3) สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม 4) สังคมไทยขาดการถ่วงดุลและการเลือกใช้วัฒนธรรมสมัยใหม่จากต่างประเทศอย่างเหมาะสม โดยภาพรวมของการพัฒนาในห้าทศวรรษที่ผ่านมา นำมาซึ่งบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่ประสบผลสำเร็จแต่เชิงปริมาณเท่านั้น แต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ ด้านการพัฒนาคน รวมทั้งโครงสร้างของระบบต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวได้ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อคนยากคนจนต้องอยู่ในสภาพที่ยากจนมากยิ่งขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2552)

จากปรากฏการณ์ที่เป็นผลกระทบดังกล่าว ทำให้หลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนามองเห็นถึงปัญหาที่นำไปสู่ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดกับคนไทย สังคมไทย และประเทศไทย จัดให้มีการทบทวนถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ต้องหันกลับไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยส่งเสริมให้มีกระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องยั่งยืน (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2541) มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโดยพุ่งเป้า เพื่อลดหรือขจัดปัญหาความยากจน การว่างงาน ปัญหาเกี่ยวกับการกระจายรายได้ รวมถึงการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลมากขึ้น โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าที่สุดและให้ความสำคัญในกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจระดับชุมชน ให้มีความเข้มแข็งที่คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้สามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้ สมาชิกในสังคมชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูล หนุนเสริมแบ่งปันซึ่งกันและกัน ระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนเป็นระบบที่มีชีวิตมีคุณธรรม สร้างสรรค์เอื้อต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทั้งทางด้านสังคม ประชาชน ชุมชน วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนในลักษณะของการมีความขัดแย้งมั่นคงยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2559)

ดังนั้นการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยใช้ทุนของชุมชนเป็นฐาน และใช้แนวทางการบูรณาการทุกองค์ประกอบที่มีส่วนได้เสียในชุมชนเข้ามาร่วมกันสร้างกระบวนการพัฒนาทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมบริหารจัดการ และร่วมปฏิบัติการ (กระทรวงพาณิชย์, 2564) จึงมีความจำเป็นและเหมาะสมอย่างยิ่งโดยเฉพาะการนำกลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทที่มีอยู่ในทุกชุมชนเข้ามาเป็นพันธมิตรหลักในการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง กลุ่มองค์กรชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ มีทั้งกลุ่มที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการพึ่งพาตนเองได้ แต่ก็ยังพบว่ามีหลายกลุ่มองค์กรชุมชนที่จะต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งจนสามารถรวมตัวกันเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการให้กับชุมชนในรูปแบบการบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคที่มีความเกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนอย่างเป็นระบบเพื่อนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในระดับครัวเรือน และชุมชนของกลุ่มองค์กรชุมชน ในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสวัสดิการ ในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชนประเภทต่าง ๆ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้นำภาคประชาชน ผู้แทนสถาบันศาสนา และผู้แทนสถาบันทางการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ บริบททั่วไปของชุมชน ลักษณะและบทบาทของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการทำงาน กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก กระบวนการพัฒนาศักยภาพ กลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งผ่านผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม เพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการแบบบูรณาการ และการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับผู้ร่วมเวที ได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กร การพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเชิงบูรณาการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากเอกสารวิชาการ เอกสารระเบียบกฎหมายของราชการ แนวคิดทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำการประมวลผลปรับปรุงเนื้อหา สรุปข้อค้นพบ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพในลักษณะการบรรยายความ

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีดังต่อไปนี้ บทบาท กระบวนการทำงาน และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกระดับครัวเรือนและชุมชนพบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ มีทั้งกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการประกอบด้วย 1) กลุ่มเศรษฐกิจด้านการเงิน

เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ 2) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสังคม เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน 3) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสาธารณสุข เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน 4) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านวัฒนธรรม เช่น กลุ่มสภาวัฒนธรรมระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ กลุ่มสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มน้ำประปาหมู่บ้านและชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ 6) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ชุติรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน กลุ่มอาสาตำรวจบ้าน 7) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทางด้านเกษตร การแปรรูป และหัตถกรรม

บทบาทหน้าที่การทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชน พบว่า กลุ่มทางด้านเศรษฐกิจการมีบทบาททางด้านการสร้างสภาพคล่องทางการเงินให้กับสมาชิก และประชาชนโดยทั่วไปในลักษณะของการฝากเงิน ออมเงิน และการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุน กลุ่มองค์กรทางด้านสังคมส่วนใหญ่ทำงานด้านสังคม เพื่อให้คนในสังคมชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในลักษณะสังคมแห่งการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล หนุนเสริมซึ่งกันและกัน กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสาธารณสุข ทำงานและมีบทบาทในการเฝ้าระวังดูแลป้องกันโรคระบาดอันพึงเกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงเป็นแกนหลักที่คอยส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญต่อสุขภาวะอนามัยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ในลักษณะการดำเนินกิจกรรมโครงการสาธารณสุขเชิงรุก กลุ่มองค์กรชุมชนด้านวัฒนธรรมมีการทำงานและมีบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ในลักษณะการนำคุณค่าความดีงามของศิลปวัฒนธรรมมาใช้เป็นกาวเชื่อมความรัก ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของทุกองค์าพพที่เกี่ยวข้องในชุมชนผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ กลุ่มองค์กรชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการทำงานและมีบทบาทเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ปกป้อง บำรุง รักษา และการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนมาสร้างประโยชน์ให้กับประชาชน และชุมชนอย่างเหมาะสมในลักษณะการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ส่วนกลุ่มองค์กรชุมชนเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำงานและมีบทบาทเกี่ยวกับ การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชนภายในชุมชน ในลักษณะการเฝ้าระวังและการป้องกันเหตุวุ่นเหตुर้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นวิสาหกิจชุมชน ทำงานและมีบทบาททางด้านการส่งเสริม

สนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนมีงานทำมีรายได้รวมถึงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงการมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนที่จะดำเนินการขอรับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกระดับครัวเรือนและชุมชน ผลของการวิจัยพบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ ยังคงทำงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กรชุมชน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการก่อเกิดและการจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรพี่เลี้ยงนั้น ๆ ยังไม่มีกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นลักษณะต่างกลุ่ม ต่างอยู่ ต่างทำงาน โดยต่างเพียงมุ่งหวังให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแต่ละกลุ่มองค์กรชุมชนเท่านั้น ยังไม่มีการบูรณาการการทำงาน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งจนนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ แต่อย่างใด ทั้งที่บางกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนมีบทบาทหน้าที่โดยตรงและมีศักยภาพสามารถเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะกลุ่มองค์กรชุมชนทางด้านการเงินและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ โดยร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชนทางอ้อมทางด้านสังคม ศาสนาวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกลุ่มองค์กรชุมชนด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยยังไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มองค์กรชุมชนใดเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

สำหรับสาเหตุของการไม่มีกลุ่มองค์กรชุมชนใดเป็นหลักในการรวบรวมกลุ่มองค์กรชุมชนด้านต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมบูรณาการ ในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) กลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มยังไม่มี ความเข้มแข็งมากเพียงพอ 2) กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มุ่งบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมโครงการตามบทบาทหน้าที่ โดยมุ่งเป้าการพัฒนาตนเอง 3) การสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มและกลุ่มที่รวมตัวเป็นเครือข่ายก็ยังไม่มีความเข้มแข็งและมีพลังมากเพียงพอ 4) ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาเชิงบูรณาการ 5) ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มบางกลุ่มยังขาดระบบวิธีคิดเชิงระบบ คิดแบบองค์รวมเชิงการพัฒนา และ 6) ขาดหน่วยงาน องค์กร สถาบันทางการศึกษาและบุคลากรที่มี

ความรู้ความสามารถเข้าร่วมวางแผน บริหารจัดการ ปฏิบัติเชิงรูปธรรมอย่างแท้จริง ส่วนมากก็เพียงแต่เข้ามาให้คำแนะนำ จัดอบรมและก็ขาดหายไปไม่มีความต่อเนื่องในเชิงการปฏิบัติการในพื้นที่อย่างจริงจังสม่ำเสมอเป็นไปในลักษณะละทิ้งผู้นำและประชาชน

2. ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ โดยมีการจัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการเงิน กลุ่มทางด้านสังคม กลุ่มด้านศาสนาวัฒนธรรม กลุ่มทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มทางด้านสาธารณสุข กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ และกลุ่มด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีขั้นตอนพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนดังนี้ 1) การค้นหาปัญหาความต้องการและศักยภาพขององค์กรชุมชน 2) ออกแบบสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนโดยผ่านผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิก 3) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนผ่านผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน ที่เป็นองค์ความรู้ทางด้านเทคนิค เครื่องมือการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรสมัยใหม่ ผู้นำภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มรรควิธีการสร้างการมีส่วนร่วม การบูรณาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กระบวนการคิดเชิงระบบและคิดแบบองค์รวม การวิเคราะห์ทุนชุมชนเพื่อการพัฒนา สวัสดิการและการพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเชิงการบูรณาการ และ 4) การออกแบบกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเชิงบูรณาการ โดยมีองค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา จากผลของการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มองค์กรชุมชน ร่วมกันออกแบบกระบวนการสร้างความร่วมมือให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำปราชญ์ชุมชน หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการก่อให้เกิดชุมชนต้นแบบในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ ที่กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างสวัสดิการชุมชนโดยชุมชน ที่ทุกภาคส่วนมีความสนใจและเกี่ยวข้องเข้ามาศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมากมาย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกลุ่มองค์กรชุมชน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกระดับครัวเรือนและชุมชน กระบวนการพัฒนาศักยภาพ กระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้ เหตุผลที่กลุ่มองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่างกลุ่มต่างอยู่ต่างมุ่งทำงาน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้งกลุ่มตามกรอบการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กรพี่เลี้ยงที่กำกับดูแล และมุ่งสร้างความเข้มแข็งเฉพาะกลุ่มไม่ได้มองความเข้มแข็งในภาพรวม ซึ่งเป็นผลจากการที่หน่วยงานหรือองค์กรภายใต้การกำกับโดยรัฐที่เร่งทำงานตอบสนองนโยบายเป็นสำคัญ การตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มเป็นไปด้วยความเร่งรีบ ไม่มีแบบแผนกระบวนการในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเป็นลักษณะของการจับวาง กลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มไม่ได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง จึงนำมาสู่ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินงานและการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มขาดองค์ความรู้ความสามารถ ขาดทักษะประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยีและการวางแผนที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงการบริหารจัดการและการพัฒนากลุ่มและชุมชนในลักษณะเชิงบูรณาการ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่กลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มขาดความเข้มแข็งไม่สามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทอแสงระวี ถิณะแก้ว (2555) ได้กล่าวว่าชุมชนต้องอาศัยหน่วยงานองค์กรพี่เลี้ยงเข้ามากำกับดูแลและไม่สามารถเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุพานี สฤกษ์วานิช (2549) ที่ได้กล่าวถึงกลุ่มองค์กรชุมชนไว้ว่า การเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่มักเกิดจากการต้องการความรักความผูกพันด้วยความต้องการสถานภาพทางสังคม ต้องการได้รับการยกย่องชมเชย ความเคารพนับถือ และต้องการบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และการเข้ามารวมกลุ่มบางบุคคลเพียงเพื่อต้องการอำนาจ เพราะพลังอำนาจของคนหมู่มากย่อมสร้างประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชน ด้วยอุดมการณ์และหลักคิดที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจต่อการทำบทบาทของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ รวมถึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชนโดยรวม ตลอดจนเป็นการ

สร้างกระบวนการความร่วมมือ หรือการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนให้กับคนในชุมชนโดยทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2545) ก็ได้กลุ่มไว้ว่ากลุ่มองค์กรควรมีโครงสร้างที่ชัดเจน แบ่งบทบาทหน้าที่ เพื่อดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบดีขึ้น มีกระบวนการที่ชัดเจนตามผลของการศึกษาวิจัยถือว่า มีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการนำไปสู่การขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของชุมชน เพราะมีความสอดคล้องกับแนวทางของนักวิชาการ โกวิท พวงงาม (2545) และ ทวีศิลป์ กุลนาคตล (2550) ที่ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่าการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ด้วยขั้นตอนของการรวมตัว ขั้นตอนระดมความคิดเห็นเพื่อจัดความขัดแย้ง ขั้นตอนการกำหนดบรรทัดฐานของกลุ่ม ขั้นตอนการปฏิบัติงานของกลุ่ม และขั้นตอนการขยายกลุ่มองค์กรชุมชน เช่นเดียวกับนักวิชาการ สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2540) ซึ่งปรากฏผลของการวิจัยที่มีกระบวนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนประเทศต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพทั้งผู้นำ คณะกรรมการของกลุ่มองค์กรชุมชน โดยมีกระบวนการนับตั้งแต่การรวบรวมกลุ่ม แยกประเภทกลุ่ม ถอดบทเรียนจากกลุ่ม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม วางแผนการพัฒนา กำหนดกิจกรรมโครงการ ปฏิบัติการพัฒนา สรุปผลการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนตามกระบวนการดังกล่าว จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและสามารถรวมตัวร่วมมือกันขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ ให้กับทั้งสมาชิกและประชาชนโดยทั่วไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีป บุตรโพธิ์ (ม.ป.ป., บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ที่ได้ผลการวิจัยคือให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่ ยุภา ประยงค์ทรัพย์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มองค์กรควรสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนากลุ่มและมีแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนกลุ่มเพราะกลุ่มจะเป็นหลักในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก

การขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชน เชิงบูรณาการโดยใช้กลุ่มองค์กรชุมชนที่ผ่านกระบวนการพัฒนาแล้ว เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนความร่วมมือและสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน

ลักษณะการบูรณาการ ยื่อนำมาสู่ความสำเร็จในเชิงรูปธรรมได้อย่างแน่นอน สอดคล้องกับฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2556) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งจำเป็นต้องมีการบูรณาการทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชน ประวัติศาสตร์ ระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้าน มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและความก้าวหน้า มีการจัดระบบการอยู่ร่วมกันภายใต้การเคารพกติกาความมีคุณธรรมจริยธรรมในการทำกิจกรรมโครงการ ประการสำคัญคือการเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยที่สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งผลของการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถเป็นแกนหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเชิงบูรณาการได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ หทัยชนก คตะสมบุรณ์ (2563) โดยสามารถสร้างให้เกิดชุมชนนาร่องเพื่อก้าวไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบในเชิงประจักษ์จึงเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน ประชาชน สังคม และประเทศชาติในภาพรวมต่อไป

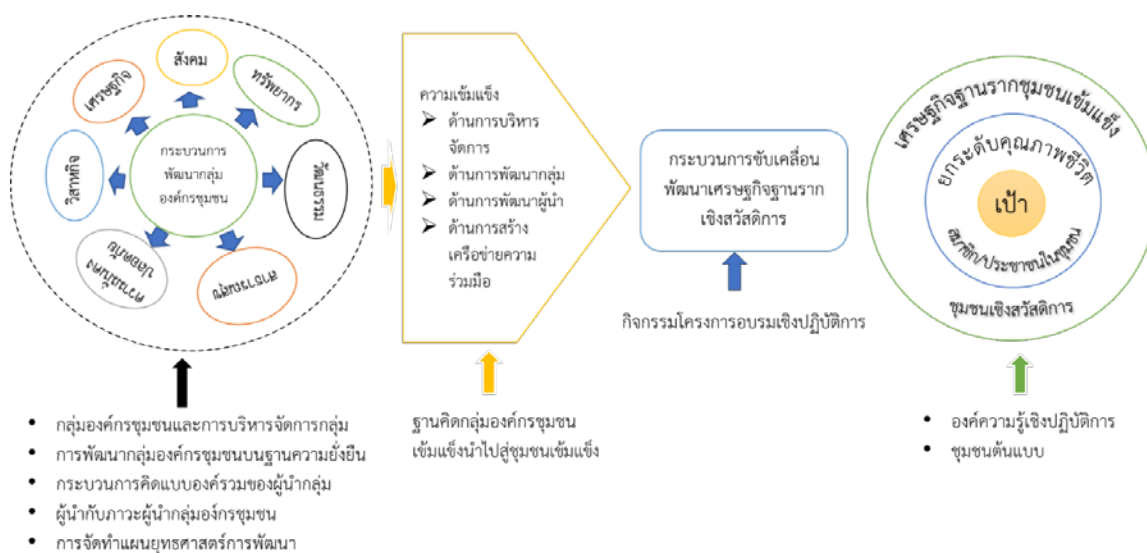
6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำรงวิถีชีวิต ความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในมิติของการเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน 2) องค์ความรู้ทางด้านกระบวนการพัฒนา กลุ่มองค์กรชุมชนผ่านการพัฒนาศักยภาพผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนและสมาชิกของชุมชนในภาพรวม 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการและการจัดสวัสดิการชุมชนโดยคนในชุมชน 4) องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเชิงบูรณาการ 5) องค์ความรู้ทางด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของกลุ่มองค์กรชุมชน และ 6) องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มคุณค่าความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

ผลของการวิจัยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า มีทั้งความสอดคล้องและความแตกต่างกันในหลายประเด็น เช่น ความสอดคล้องกันทางด้านความเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่ผ่านกระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามหลักวิชาการที่ถูกต้องเหมาะสม สำหรับความแตกต่างคือ ผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่

การปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีแนวทางเทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมโครงการและการปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน รวมถึงการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการที่ชัดเจน ตลอดจนการมีพื้นที่นำร่องเชิงปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมสามารถทำให้บุคคล กลุ่มองค์กรชุมชน ชุมชน หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษา ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเอาองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัย สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1. กระบวนการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางเชิงปฏิบัติการที่มีความชัดเจนต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างและการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทให้มีความเข้มแข็งมั่นคง ยั่งยืน สามารถบริหารจัดการตนเองได้และสามารถเป็นฟันเฟืองหลักในการพัฒนาสังคมชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 รัฐบาลควรมีแนวทางการปฏิบัติการ ทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับทั้งในระดับตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อเสริมสร้างพลังเชิงการพัฒนาในรูปแบบบูรณาการ พร้อมกับการที่รัฐบาลควรมีการทบทวน แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายบางประการ เพื่อให้กลุ่มองค์กรชุมชนมีอิสระในการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการดำเนินกิจกรรมโครงการ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนและชุมชนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการบริหารจัดการ หน่วยงาน องค์กรภาครัฐที่เป็นองค์กรที่กำกับดูแลกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่น ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนอย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากหลายกลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พร้อมกับการจัดทำงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำและคณะกรรมการ เป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ การจัดทำแผน การเขียนโครงการเพื่อการได้มาซึ่งงบประมาณ ผู้นำและภาวะผู้นำ การจัดระบบวิธีคิดแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงหน่วยงาน องค์กรที่กำกับดูแลต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทมีการทำงาน การดำเนินกิจกรรมโครงการ การขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ให้มีความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมโครงการและการปฏิบัติงานของกลุ่ม รวมถึงสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มในทุกขั้นตอน โดยผ่านกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการคิดร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน การร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการ และการปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (2564). รายงานการศึกษาพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน/วิสาหกิจเพื่อสังคมระดับเศรษฐกิจฐานราก. สืบค้นจาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/th/node/11312>
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2556). อนาคตสังคมไทย: ข้อคิดเพื่อพิจารณา (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทอแสงระวี ถิระแก้ว. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนวัฒนธรรมเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ฝั่งตะวันออกจังหวัดปทุมธานี. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 4(8), 39-52.
- ทวีป บุตรโพธิ์. [ม.ป.ป.]. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8410s/8410%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%A7%E0%B8%B5%E0%B8%9B%20%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%9E%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B9%8C.pdf
- ทวีศิลป์ กลุณภาดล. (2550). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนชุมชนเพื่อการบูรณาการสู่การวางแผนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยุภา ประยงค์ทรัพย์. (2554). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากกรณีประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- สนธยา พลศรี. (2545). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2552). คู่มือการดำเนินการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันฯ.

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). *คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2540). *สาธิตการบริหารศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ปรัชญา ฐานะและอนาคต ในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิดและยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- สุพานี สฤญ์วานิช. (2549). *พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่ แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 / สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 473-488.

การบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์
ให้แก่ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ *

The Management of Thai Boxing
to Benefit Communities in Chiang Mai

กิตติพันธ์ เสาร์แก้ว, และ ธรรมพร ตันตรา

Kittiphan Saokaew, and Thammaporn Tantra

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

Corresponding Author, E-mail: kittiphan.big@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับมวยไทยในระดับประเทศและนานาชาติ 2) เพื่อศึกษาการจัดการมวยไทยในระดับประเทศและนานาชาติ ที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคมชุมชน และประเทศชาติ และ 3) เพื่อศึกษาหาข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์มวยไทยในประเทศและนานาชาติที่ประกอบด้วยสถานการณ์ของมวยไทยในประเทศ และต่างประเทศพบว่าอยู่ในช่วงซบเซาเพราะเกิดสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ในส่วนของนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาให้การสนับสนุน และส่งเสริมมวยไทยมาตลอด รวมถึงมีการแก้ระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับมวยไทยให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ และมีผลบังคับใช้กับทุกภาคส่วนของวงการมวยไทย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติประกอบด้วย การบริหารจัดการมวยไทยเชิงเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา

* ได้รับบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 1 เมษายน 2565

ศิลปวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย การบริหารจัดการมวยไทยเชิงฉันทนาการและความบันเทิงเชิง
การเมืองและปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการและพัฒนามวยไทยการดำเนินธุรกิจในการมวย
ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอที่เป็นแนวทางการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้าง
ประโยชน์ให้กับสังคมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ และประเทศชาติประกอบด้วย การพัฒนาค่าย
มวยในชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้ การจัดตั้งชมรมมวยไทยท้องถิ่น การสร้างผู้นำชุมชนบนฐาน
ความเป็นนักมวย การสร้างแรงบันดาลใจมวยไทยสู่คนรุ่นใหม่ และการสร้างวิสาหกิจมวยไทย
เพื่อสังคม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; มวยไทย; นโยบายรัฐเกี่ยวกับมวยไทย

Abstract

There were three objectives following: 1) To study the situation of Muay Thai at the national and international level, 2) To study the management of Muay Thai at the national and international level to benefit the community and the nation, and 3) to find a proposal for the management of Muay Thai to benefit the local community in Chiang Mai.

Firstly, the result of a study on the situation of Muay Thai in the country and internationally is related to the situation of Muay Thai in the country and abroad. Muay Thai was facing with the worst situation because of the Covid-19 pandemic. However, the governments still supported it and promote Muay Thai all the time; moreover: they adjusted laws regarding Muay Thai to be up-to-date and consistent with the situation. It was also been an applicable law in all sectors of the Muay Thai industry.

Secondly, the result of research on the management of Muay Thai to benefit society, community, and the nation. It shows that economic management, social management, art and culture of education, health,

entertaining management, political entertainment, and factors supporting the management and development of Muay Thai, business operations in the Muay Thai industry, advancement of information technology, and receiving support from the government, and the private sector were related to contribute to the society, community and the nation.

Thirdly, the result of research on proposals as guidelines for Muay Thai management to benefit society and communities in Chiang Mai, and the nation. There are five guidelines were found in this research consisted 1) to develop Muay Thai to become a learning center, 2) to establish a local Muay Thai club, 3) to produce community leaders based on being a boxer, 4) to inspire Muay Thai to the new generation, and 5) to create Muay Thai to be a social enterprise.

Keywords: management; Muay Thai; government policy on Muay Thai

1. บทนำ

มวยไทยถือเป็นศิลปะการต่อสู้และการป้องกันตัวด้วยมือเปล่า มวยไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยมาช้านาน ในสมัยอดีตประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ จึงได้มีการสู้รบเพื่อรักษาปกป้องประเทศชาติของตนไว้ ต่อมาวิวัฒนาการกลายเป็นศิลปะการต่อสู้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้น วัตถุประสงค์ของการฝึกมวยไทยในสมัยก่อนมีการฝึกในความหมายอยู่ 2 อย่าง คือ 1) เพื่อใช้สำหรับสู้รบกับข้าศึก 2) เพื่อใช้ต่อสู้ป้องกันตัว (จรรยาแก่นวงศ์คำ, 2530, น. 1) ซึ่งพัฒนาการของมวยไทยเริ่มมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรน่านเจ้า สันนิษฐานว่า มวยไทยมีไว้เพื่อต่อสู้กับผู้เข้ามารุกราน บรรพบุรุษของไทยได้คิดค้นการต่อสู้สำหรับการป้องกันตัวที่แอบแฝงไว้ด้วยพิษสงรอบตัวซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการต่อสู้ด้วยมือเปล่า (ศึกษานิเทศก์กรมพลศึกษา, 2541, น. 9) สมัยกรุงสุโขทัยกรุงศรีอยุธยา และธนบุรีกรุงมีความเด่นชัดมากขึ้น มีการฝึกโดยทั่วไปรวมทั้งพระมหากษัตริย์ ขุนนางชั้นสูง และชาวบ้านที่ต้องอาศัยขึ้นเชิงมวยไทยเพื่อเข้ารับราชการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540, น. 23) และในสมัย

กรุงรัตนโกสินทร์แม้จะมีปืนสำหรับใช้ในการทำสงครามแล้ว ก็ยังมีการฝึกให้แก้ทหารเพื่อใช้ป้องกันตัวในระยะประชิด มีการค้นพบการจารึกตำรามวยไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 ไว้ในสมุดข่อย ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้โปรดเกล้าให้คัดเลือกบุตรหลานผู้มีตระกูลสูงมาฝึกเป็นกรมทหารมหาดเล็ก รักษาพระองค์ และโปรดให้ความรู้ในราชสำนัก พ.ศ. 2423 ได้ย้ายมาอยู่ที่พระตำหนักสวนกุหลาบ และโปรดจัดตั้งโรงเรียนนายทหารมหาดเล็กขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2427 ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนพลเรือนสำหรับนักเรียนที่ประสงค์จะเข้ารับราชการเป็นนายทหารมหาดเล็ก ซึ่งมีวิชามวยไทยประกอบอยู่ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540, น. 36-37) หลังจากรัชกาลที่ 6 มวยไทยได้มีการพัฒนามากขึ้น โดยมีการชกแบบสวมหมวก และนับคะแนนแพ้ชนะ มีการกำหนดยก กำหนดการแต่งกายของนักมวยตามมุม คือ มุมแดงและมุมน้ำเงิน เช่นเดียวกับการชกมวยสากล ต่อมา มีการพัฒนาก่อตั้งสมาคมมวยไทยสมัครเล่นแห่งประเทศไทย ได้มีนักมวยชาวต่างชาติเข้ามาแข่งขันกันเป็นจำนวนมากและมีการถ่ายทอดสดการชกมวยผ่านทางโทรทัศน์ ทำให้ธุรกิจมวยไทยได้มีการขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง รวมไปถึงในต่างจังหวัดได้มีเวทีมวยหลายแห่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักมวยที่มีฝีมือจากต่างจังหวัดได้แสดงฝีมือมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน ในจังหวัดนั้น ๆ

จากการทบทวนถึงวิวัฒนาการของมวยไทยข้างต้นจะเห็นได้ว่ามวยไทยก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม สร้างความมีระเบียบวินัยและส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีไทยอันดีงาม เป็นศิลปะการต่อสู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในยามคับขันได้อีกด้วย นอกจากนี้ ผู้ฝึกมวยไทยที่ฝึกอย่างจริงจังก็สามารถทำรายได้ให้กับตนเองเองได้ (ชาญณรงค์ สุหงษา, 2545, น. 1) มวยไทยมีความสำคัญต่อนานาชาติ คือ ปัจจุบันชาวต่างชาติมีการหัดชกมวยไทยกันมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เข้าใจวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีของไทยมากขึ้น เนื่องจากมวยไทยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะภายในประเทศ ในต่างจังหวัดก็ได้รับความนิยมมากขึ้น ซึ่งมวยไทยในต่างจังหวัดนั้น จะจัดในงานประเพณีของแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนทนากการให้แก่ผู้ไปเที่ยวงานได้รับชม บ้างก็มีการพนัน มีเดิมพัน เพื่อเป็นความสนุกสนานของการชม

ส่วนมวยไทยในจังหวัดเชียงใหม่เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมากจากชาวต่างชาติซึ่งสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมถึงคนในพื้นที่บางคนที่สนใจในมวยไทยก็สามารถที่จะเรียนมวยไทยได้กับโรงยิม หรือค่ายมวยต่าง ๆ ซึ่งค่ายมวยจะต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 (โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง, 2522) ส่วนบุคคลใดสนใจที่จะเป็นนักมวยหรือประกอบ

อาชีพมวยก็ต้องมีสัญชาติไทย และจดทะเบียนเป็นนักมวยตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 เป็นเพศชายหรือหญิงตามสูติบัตรกับค่ายมวย ค่ายมวยในจังหวัดเชียงใหม่มีมากกว่า 40 ค่าย กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดเชียงใหม่ สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน จำนวนมาก อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้ชาวต่างชาติได้ เรียนรู้วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ไทยผ่านการท่องเที่ยว ผ่านการเรียนมวยไทย

จากการที่มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่อยู่คู่กับคนไทยมาอย่างยาวนาน และเป็น วัฒนธรรมไทยที่ควรได้รับการรักษาและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป อีกทั้งยังได้รับความนิยมมากขึ้นทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพ และสร้างประโยชน์มากมายแก่ ครอบครัว ชุมชน และประเทศ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างระบบเครือข่ายชุมชน การสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิตที่มีวัฒนธรรม มีความรับผิดชอบเพื่อเป็นรากฐานที่ดีของสังคม (ศศิธารา พิชัยชาญณรงค์, 2554) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการมวยไทย เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีการจัด กิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับมวยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศซึ่งค่อนข้างมีหลากหลายแต่ก็ยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบที่ชัดเจนโดยเฉพาะการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการ บริหารจัดการเกี่ยวกับมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ด้วยเหตุผล ข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะถึงศึกษาการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่จะได้ทราบถึงสถานการณ์ของมวยไทยในระดับประเทศและนานาชาติ การบริหารจัดการมวยไทย และข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ ให้กับชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ผู้ที่ประกอบกิจการที่เกี่ยวกับมวยไทย ค่ายมวย และชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับมวยไทยในระดับประเทศและนานาชาติ
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการมวยไทยในระดับประเทศและนานาชาติ ที่สร้างประโยชน์ ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติ
3. เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

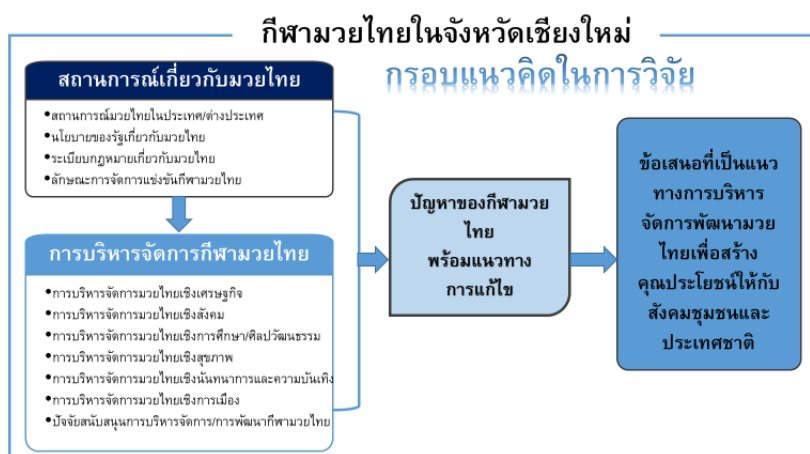
การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งดำเนินการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการรวมถึงปรัชญา แนวคิดทฤษฎีและเอกสารเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงหนังสือเอกสารทางราชการของหน่วยงานองค์กรต่างๆ

2. การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้แทนเจ้าของค่ายมวย ผู้แทนผู้จัดการค่ายมวย ผู้แทนผู้ฝึกสอนนักมวย ผู้แทนนักมวยไทย ผู้แทนชมรมมวยไทย ผู้แทนการกีฬาแห่งประเทศไทย และผู้แทนนักวิชาการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 55 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเติมเต็มเพื่อให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ด้วยการใช้วิธีการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมจำนวน 55 คน แบ่งออกเป็น 3 เวทีย่อย

และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการจัดสนทนากลุ่มย่อยผลของการศึกษาวิจัยมีดังนี้

1. จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทยพบว่า ปัจจุบันสถานการณ์มวยไทยในระดับประเทศเป็นที่นิยมมาก เกิดค่ายมวยขนาดเล็กใหญ่ขึ้นมากมาย เยาวชนหันมาสนใจเรียนมวยไทยมากขึ้น และประชาชนทั่วไปให้ความสนใจกีฬามวยไทยเป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และสืบสานศิลปวัฒนธรรม (นปภัสร ชูสุวรรณ, 2559) ในขณะเดียวกันต่างชาติดีให้ความสนใจมวยไทยเป็นอย่างมาก ทั้งมิติของการเป็นกีฬา การออกกำลังกาย ความบันเทิง และมิติของศิลปวัฒนธรรม จึงเข้ามาศึกษาตามค่ายมวยในรูปแบบนักกีฬาฝึกหัดและนักท่องเที่ยวน (ณัฐดา ศรีมุข, วิทยา ศิริพันธ์วัฒนา, และ จิตติยา เนตรวงศ์, 2564) และผลการศึกษาสถานการณ์มวยไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีค่ายมวยไทยอยู่ประมาณ 200 ค่าย ทั้งค่ายมวยขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และค่ายมวยขนาดเล็ก รูปแบบของค่ายมวยต่าง ๆ ก็จะมีกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะมวยไทยทั้งการนำไปชกเป็นอาชีพเพื่อป้องกันตัว และเพื่อการออกกำลังกาย มวยไทยหรือกีฬามวยไทย ในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพการณ์ที่ดีเช่นเดียวกับการที่มวยไทยได้รับความนิยมทั่วประเทศและในต่างประเทศ ทุกภาคส่วนที่ทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวงการมวยต่างได้รับผลทางด้านบวกกันถ้วนทั่ว แต่หลังจากเกิดวิกฤต 2 ประการ คือ สถานการณ์ทางด้านการเมืองเข้าสู่สภาพการณ์ทางด้านเศรษฐกิจตกต่ำถดถอย และสถานการณ์เกี่ยวกับโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางด้านสังคม สาธารณสุข ความมั่นคงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัจจุบันวงการมวยไทยเกิดการหยุดชะงักไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ ด้วยมาตรการการควบคุมของรัฐบาล จึงทำให้วงการมวยไทยที่ประกอบด้วย บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบทางด้านลบเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันเป็นช่วงเวลาแห่งการรอคอยการขับเคลื่อนฟื้นฟูและปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและพัฒนาต่อไป

2. การศึกษาการบริหารจัดการมวยไทยในระดับประเทศและนานาชาติ ที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติ สามารถสรุปการบริหารจัดการในมิติต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการมวยไทยเชิงเศรษฐกิจ คือ การบริหารจัดการและการดำเนินการให้มีการจัดการแข่งขันชกมวยไทยในงานบุญงานกุศลต่าง ๆ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด นำมาซึ่งการเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจภายในชุมชน ก่อนเกิดปรากฏการณ์โรคโควิด19 ได้ระบาดไปทั่วโลกวงการกีฬามวยไทยอยู่ในช่วงขาขึ้นมวยไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

2.2 การบริหารจัดการมวยไทยเชิงสังคม ได้แก่ การจัดการแข่งขันทั้งในอดีตและปัจจุบันในสถานที่ต่าง ๆ กันเป็นการรวมคนในทุกวงการ ทุกสาขาอาชีพ ที่มีความหลากหลายของคนในสังคมของวงการมวย ทุกภาคส่วนจะเข้ามาร่วมทำงานตามบทบาทหน้าที่ในรูปแบบคณะกรรมการ การทำงานร่วมกันย่อมทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม ให้เกิดความรักความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างกันก่อให้เกิดสังคมชุมชนมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้

2.3 การบริหารจัดการมวยไทยเชิงการศึกษาและวัฒนธรรม พบว่า การจัดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และเป็นระบบของการศึกษาในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ สำหรับรูปแบบที่เป็นทางการในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งได้ทำหลักสูตรเกี่ยวกับการบริหารจัดการมวยไทยในเชิงธุรกิจ รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับมวยไทยเข้าไปในสถาบันการศึกษาหลายสถาบัน รวมทั้งค่ายมวยหลาย ๆ แห่งได้ยกระดับขึ้นเป็นยิมมวยไทยที่ทันสมัยและครบวงจร เปิดบริการในเชิงธุรกิจเพื่อให้คนไทยและคนต่างประเทศได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกฝนศิลปะมวยไทย

2.4 การบริหารจัดการมวยไทยเชิงสุขภาพอนามัย คือ การฝึกฝนศิลปะมวยไทยในทุกรูปแบบทั้งในเรื่องของการฝึกฝนมวยไทยเพื่อการกีฬาหรือการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพ และส่วนของการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงแข็งแกร่ง ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากทั้งสุขภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของผู้ที่จะเข้ามาฝึกทักษะมวยไทย

2.5 การบริหารจัดการมวยไทยเชิงสันติภาพและความบันเทิง พบว่า ในยุคปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์ว่ามวยไทยได้สร้างความบันเทิงให้กับคนดูได้อย่างกว้างไกลด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยไร้พรมแดน และการจัดการแข่งขันมวยไทยก็มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

มีครบทั้งระบบแสงสีเสียง สไตล์การบรรยาย การเชิดดาราศิลปินมาร่วม การนำผู้หญิงสาวสวย ขึ้นถือป้ายบนเวทีเป็นการเพิ่มสีสันความบันเทิงในการชมการชกมวยไทย เพื่อความบันเทิงในยุคปัจจุบัน

2.6 การบริหารจัดการมวยไทยในเชิงการเมือง จะเห็นได้ว่านักการเมืองท้องถิ่นได้มีการจัดการแข่งขันการชกมวยไทยในงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการกุศลเป็นการสร้างภาพลักษณ์ตลอดจนเป็นการประชาสัมพันธ์ตนเอง และการที่นักการเมืองในทุกระดับทำการจัดตั้งค่ายมวยและสร้างนักมวยอาชีพ เพื่อนำไปชกในเวทีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการที่อดีตนักมวยอาชีพที่มีชื่อเสียงได้ก้าวขึ้นไปเป็นนักการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทยยังค้นพบปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนกีฬามวยไทยทางด้านการบริหารจัดการและการพัฒนานั้นคือความชื่นชอบในศิลปะมวยไทยของคนไทยที่มีอยู่เดิม ปัจจัยทางด้านความมีชื่อเสียงของนักมวยไทย ปัจจัยทางด้านการดำเนินธุรกิจในวงการหรือวงการของมวยไทย และปัจจัยทางด้านการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมของรัฐบาลผ่านกระทรวงต่าง ๆ และในการศึกษารั้วนี้ทำให้มองเห็นปัญหาสำคัญต่อการบริหารจัดการและการพัฒนากีฬามวยไทย ได้แก่ ปัญหาทางด้านสภาพการณ์เศรษฐกิจถดถอยภายในประเทศและเศรษฐกิจโลก ปัญหาเกี่ยวกับการระบาดโควิด19 และปัญหาเกี่ยวกับการเล่นการพนันในวงการมวยที่นำมาสู่การจ้างนักมวยที่ชกมวยล้มมวยโดยใช้เงินทองและอิทธิพล

3. การศึกษาหาข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย ค้นพบข้อเสนอ ดังนี้ ข้อเสนอที่เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนากีฬามวยไทย เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชนและประเทศชาติโดยรวมนั้นประกอบด้วยแนวทางดังนี้ การพัฒนาค่ายมวยในชุมชนท้องถิ่นให้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เชิงวิถีชีวิต มีการการจัดตั้งชมรมมวยไทยในระดับท้องถิ่นเพื่อให้วงการหรือวงการของมวยไทยในระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ การสร้างผู้นำชุมชนบนฐานของความเป็นนักมวย อดีตนักมวยที่เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และระดับสติปัญญา ตลอดจนความมีระเบียบวินัย มีความเสียสละมีหัวใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้นำและการสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับกีฬามวยไทยให้กับคนรุ่นใหม่ทั้งชายและหญิงให้เข้ามาสู่วงการกีฬา

มวยไทยให้ได้มากที่สุด เพราะคนรุ่นใหม่สามารถสืบทอดศิลปะมวยไทยและสามารถพัฒนามวยไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าไปในทุกมิติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติ สืบต่อไป และข้อเสนอที่เป็นแนวทางในการทำให้กีฬามวยไทยเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่า และคุณประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติโดยรวมคือการสร้าง วิสาหกิจมวยไทยเพื่อสังคม ที่ทำให้สังคมเป็นธุรกิจที่สร้างผลกำไรที่เป็นตัวเงิน และนำผลกำไรคืน กลับสู่สังคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานการณ์ของมวยไทย ในจังหวัดเชียงใหม่ สถานการณ์มวยไทยในประเทศไทย และต่างประเทศ จากปรากฏการณ์มวยไทยที่ได้รับความนิยม (มวยไทยฟีเวอร์) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในมิติของมวยไทยในหลายๆ ด้าน ตามยุคตามสมัยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไทย ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และด้านความบันเทิง ซึ่งเป็นลักษณะของการสร้างศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของ นักวิชาการคือ Siebd and Martin (อ้างถึงใน ธรรมพร ตันตรา, 2561) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ วัฒนธรรม คือการยึดเหนี่ยวสมาชิกในองค์กรให้อยู่รวมกันได้โดยอาศัยความหมายที่มาอยู่ ร่วมกัน วัฒนธรรมจะมุ่งเน้นความนิยม ความเชื่อ และความคาดหวังของสมาชิกร่วมกัน และเมื่อ พิจารณาในเชิงความเป็นศิลปวัฒนธรรม ก็สามารถมองได้ว่าเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมข้ามย่อมส่งผลต่อการทำให้ศิลปะมวยไทย วัฒนธรรมไทยเป็นกาวเชื่อม ทำให้กลุ่ม ในวงการมวยของไทยและต่างประเทศอยู่รวมกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการ ชาวไทย คือ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2542) ที่ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การ คือ ระบบของความ เข้าใจร่วมกันที่เป็นที่ยอมรับระหว่างสมาชิกขององค์กร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแยกแยะองค์การ หนึ่งออกจากอีกองค์การหนึ่ง พิจารณาความเป็นวัฒนธรรมของศิลปะมวยไทยในปัจจุบันเป็น วัฒนธรรมแบบปรับตัว (Adaptability Culture) ในขณะที่สถานการณ์เชิงนโยบายรัฐยังคงให้ การสนับสนุนมวยไทยมาโดยตลอดถึงปัจจุบันโดยเฉพาะยุคของรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบ กฎหมายด้านกีฬามวยไทยอย่างเป็น รูปธรรม (พงศ์ธร แสงวิภาค และ ผกามาศ รัตนบุษย์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (อ้างใน ธรรมพร ตันตรา, 2561) ที่ได้ให้ทัศนเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะไว้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางการกระทำของรัฐที่มีจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับ

เรื่องใดเรื่องหนึ่ง นโยบายอาจเป็นเรื่องของการออกกฎหมาย การนำกฎหมายไปปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย นโยบายเป็นสิ่งที่รัฐบาลทำจริง หรือเป็นสิ่งที่รัฐบาลงดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. การบริหารจัดการมวยไทยหลายมิติ ได้แก่

2.1 การบริหารจัดการเชิงเศรษฐกิจนั้นเกิดจากมวยไทยเป็นศิลปะของคนไทยเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ที่สามารถทำให้เกิดการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ในทุกระดับทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งมีเงินหมุนเวียนจำนวนหลายพันล้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจในภาพรวมของภคตยา ตติรังสรรค์สุข (2539) ที่กล่าวว่า ประเทศใดได้นั้นต้องเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยธุรกิจ (Economic Unit) เป็นการมองเศรษฐกิจในแง่ของจุลภาคที่บุคคลหรือสถาบันหนึ่งๆ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activity) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการผลิต การบริการ การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจำหน่ายจ่ายแจก ถ้าหน่วยธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันมีเป้าหมายเดียวกันทำหน้าที่เหมือนกันจะกลายเป็นภาคธุรกิจ และในระบบเศรษฐกิจจะแบ่งภาคเศรษฐกิจไว้ 3 ภาค คือ ภาคเอกชน ภาครัฐบาล และภาคต่างประเทศ

2.2 มวยไทยเชิงสังคม มีรูปแบบเป็นกิจกรรมโครงการมวยไทยที่สร้างความสัมพันธ์และสร้างประโยชน์ให้กับคนในสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะทางสังคม มีฐานคิดสำคัญว่าสุขภาวะทางสังคมเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับทุกมิติในสังคมแบบองค์รวม โดยมุ่งเน้นด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค การได้รับการยอมรับในคุณค่า การมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการได้รับการบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียม การมีสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในสังคมในการอยู่ร่วมกัน (พระมหาสุทิพย์ อาภากร (อบอู่), 2553)

2.3 มวยไทยเชิงสุขภาพ คือการประยุกต์มวยไทยให้เป็นเรื่องของการออกกำลังกายแบบทั่วไป ที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพกาย จิต ปัญญา กับตัวบุคคลโดยตรง พร้อมทั้งกลุ่มองค์กร ประชาชน หน่วยงานองค์กร และสถาบันการศึกษา

2.4 มวยไทยเชิงการเมือง นักการเมืองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างค่ายมวยผลิตนักมวยการจัดการแข่งขันเพื่อประชาสัมพันธ์ตนเองและพรรค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเมืองของสมบัติ อารังธัญวงศ์ (2539) นิยามว่า บุคคลยอมเดบิต

มาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมักจะมีเชื่อมั่นว่า การเมืองเป็นเรื่องของประชาชน อำนาจทางการเมืองคืออำนาจของประชาชน ประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองต้องได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน การใช้อำนาจทางการเมืองต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เพื่อสนองตอบประโยชน์สุขของประชาชน

2.5 มวยไทยเชิงสันตนาการและความบันเทิงคือการสร้างสรรค์ในการจัดการแข่งขันหรือการเชิญดาราดูมีชื่อเสียงมาร่วมในงาน ซึ่งเกิดผลดี 2 ประการคือ เป็นการประชาสัมพันธ์มวยไทย และผลักดันให้มวยไทยให้เป็นมรดกโลก แม้จะมีผลเสียคือการลดคุณค่าเชิงวัฒนธรรมแต่อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ล้วนเป็นภาพของความพอใจไม่มีภาพของความเสียหายอะไรมากนัก เพียงแต่ต้องมีการตั้งข้อกำหนดและระเบียบวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป

3. ข้อเสนอที่เป็นแนวทางการบริหารจัดการมวยไทย เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศ ประกอบด้วยข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับ

3.1 การยกระดับค่ายมวยในชุมชนท้องถิ่นรวมถึงค่ายมวยในระดับประเทศ ให้เป็นมากกว่าค่ายมวยคือเป็นศูนย์เรียนรู้ในมิติด้านกีฬา ศิลปวัฒนธรรม และมิติอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับวินัย พูนศรี (2555) ว่ากีฬามวยเป็นได้มากกว่ากีฬาเพื่อสุขภาพและความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสืบสานศิลปวัฒนธรรม และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยมีมวยไทยเป็นฐาน

3.2 การผลิตสร้างผู้นำทางสังคม ผู้นำทางการเมืองและผู้นำด้านการพัฒนาผ่านความเป็นนักมวยไทย ทั้งนักมวยรุ่นใหม่ที่ยังชกมวยอยู่ในปัจจุบัน หรืออดีตนักมวย (นักมวยเก่า) ที่ผ่านการชกมวยมาแล้วให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ชุมชน และประเทศชาติ เช่นเดียวกับสำนักวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2547) ได้กล่าวว่าควรเปิดโอกาสให้นักกีฬามวยไทยทั้งในปัจจุบันหรืออดีต เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

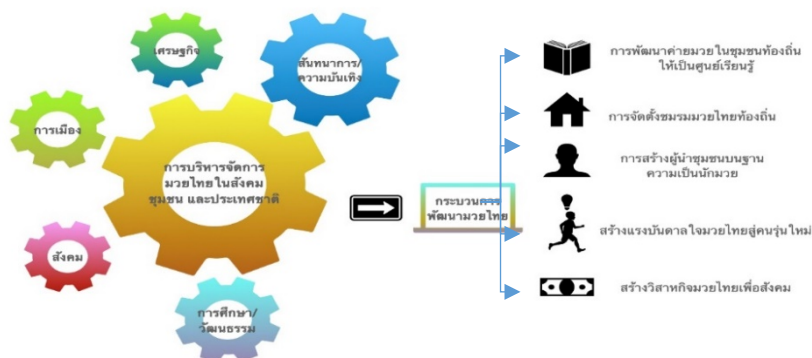
3.3 การสร้างกระบวนการรับรู้และความเข้าใจต่อผู้ปกครองของเยาวชน ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้าใจต่อการเป็นศิลปวัฒนธรรมของมวยไทย บนฐานของการก่อเกิดประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ต่อเยาวชน ทั้งมิติของการออกกำลังกาย การดูแลรักษาสุขภาพร่างกาย การสันตนาการ ความมีระเบียบวินัย ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย มิติของการช่วยเหลือสังคม และการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม

3.4 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางในเชิงนโยบาย และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบางประการ พร้อมกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงการพนันที่มีอยู่ในวงการกีฬามวยไทย อีกทั้ง มงคล คำเมือง (2532) และ วัชร คำเพ็ง (2537) ได้มีผลการศึกษาที่คล้ายกันกล่าวคือ มวยไทยมีแนวโน้มไปในทางการทำธุรกิจและการพนัน จำเป็นที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับต้องร่วมมือกัน ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ และมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการและแก้ไข โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ให้สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ในภาพรวมมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทย ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์ส่งเสริมมวยไทยให้เป็นเอกลักษณ์ไทยที่นิยมระดับโลก การสร้างกระแสความนิยมให้กับกีฬามวยไทยอาชีพในประเทศ พัฒนาองค์กรบริหารจัดการ จัดการแข่งขันที่มีมาตรฐาน พัฒนาศักยภาพความมั่นคง สร้างสวัสดิการคุณภาพชีวิตแก่บุคลากรมวยไทยอาชีพ ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “มวยไทย เอกลักษณ์ไทย เข้มแข็งในการกีฬาอาชีพ พัฒนาสู่สากล สร้างคน สร้างรายได้ สร้างชาติ”

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายงานการวิจัยอื่นพบว่า มีทั้งส่วนที่สอดคล้องกันและส่วนที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสอดคล้องในเรื่องกระบวนการการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ตามหลักวิชาการ ในส่วนของความแตกต่างคือ ผลที่ได้จากการศึกษาที่นำไปสู่การสร้างข้อเสนอแนวคิดในการพัฒนามวยไทยในเกิดรูปธรรม และเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการมวยไทยในสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา/วัฒนธรรม สุขภาพ สันทนาการ/ความบันเทิง และการเมือง 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนามวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ชุมชน ประเทศชาติ ได้แก่ การพัฒนาค่ายมวยในชุมชนท้องถิ่นให้เป็นศูนย์เรียนรู้การจัดตั้งชมรมมวยไทยท้องถิ่น การสร้างผู้นำชุมชนบนฐานความเป็นนักมวย สร้างแรงบันดาลใจมวยไทยคนรุ่นใหม่ และสร้างวิสาหกิจมวยไทยเพื่อสังคม

ภาพที่ 2. การบริหารจัดการมวยไทยและกระบวนการพัฒนามวยไทย เพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคมชุมชนและประเทศชาติ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 ทุกรัฐบาลควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนศิลปะมวยไทยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ในฐานะที่มวยไทย เป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยที่มีสืบต่อกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น โดยให้คงไว้ซึ่งความครบถ้วนของแม่ไม้มวยไทยที่ครบถ้วนสมบูรณ์

1.2 รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนากีฬามวยไทยและภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวงจรกีฬามวยไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นนโยบายที่นำมาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 รัฐบาลควรมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของวงการมวยไทยให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพการณ์ตลอดจนยังสามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างจริงจัง

1.4 รัฐบาลโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรมีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติงานการพัฒนากีฬามวยไทยอาชีพ

2. ข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการ

2.1 ควรมีการบริหารจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะมวยไทยให้เป็นระบบโครงการ นำเทคนิคและวิทยาการแนวใหม่ เข้ามาประยุกต์ใช้กับแนวทางการเรียนรู้ฝึกฝนศิลปะมวยไทย แบบส่งเสริม

2.2 ควรมีการบริหารจัดการให้กีฬามวยไทยมีกฎกติกาการแข่งขันให้มีมาตรฐาน เดียวกัน ทั้งมวยไทยสมัครเล่นและมวยไทยอาชีพ

2.3 การบริหารจัดการเชิงบูรณาการ เพื่อให้กีฬามวยไทยเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และพัฒนากีฬามวยไทยให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

2.4 ควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการค่ายมวย สนามมวย ในทุกระดับให้มี มาตรฐานและความปลอดภัยสูงสุดต่อการดำเนินงานและผลิตสร้างนักมวย

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 ค่ายมวยทุกระดับต้องพัฒนาค่ายมวยให้มีมาตรฐานตามที่รัฐบาลโดยมีการกีฬา แห่งประเทศไทยกำหนด และยกระดับตนเองให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

3.2 นักมวยต้องประพฤติตนเป็นบุคคลสาธารณะ ที่มีคุณค่ามีประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติเป็นผู้ที่มีจิตอาสา จิตสาธารณะ

3.3 ค่ายมวย ชมรมมวย ในทุกระดับควรรวมตัวกันวางแผนจัดการแข่งขันชมมวยไทย เพื่อการกุศลอย่างเป็นทางการและเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ

3.4 หน่วยงาน องค์กร กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทาง การศึกษา สถาบันทางศาสนา สถาบันผู้นำท้องที่ ควรมีการประสานความร่วมมือกับค่ายมวย ชมรมมวย และนักมวย

3.5 แนวทางความเป็นนักมวยอาชีพ สามารถประกอบอาชีพเสริมและอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับมวยไทยได้แม้จะอายุมากขึ้นหรือยกเลิกการเป็นนักมวยอาชีพแล้ว

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการมวยไทยในเชิงเศรษฐกิจ หรือใน เชิงธุรกิจเพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม

4.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมวยไทยในมิติของสังคม โดยศึกษาเชื่อมโยงไปถึง เรื่องของศาสนาวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษา สาธารณสุข และ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

4.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาศิลปมวยไทยให้ได้รับการยอมรับในระดับสากล

4.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมวยไทยกับการสร้างคุณค่าและการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมในมุมมองที่กว้างขึ้น โดยหารูปแบบหรือแนวทางตลอดจนข้อเสนอในการเพิ่มคุณค่าของมวยไทย ต่อการพัฒนาสังคม ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา ศึกษานิเทศก์. (2541). ประวัติมวยไทย. สืบค้นจาก

http://library.senate.go.th/document/Ext9/9773_0010.PDF

กฤตยา ตติรังสรรค์สุข. (2539). *เศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรรยา แก่นวงษ์คำ. (2530). *มวยไทย-มวยสากล*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา. (2547). *แนวทางการพัฒนากีฬามวยไทยไปสู่ความเป็นเลิศเพื่อการอาชีพจากการศึกษาแนวทางในการพัฒนา กีฬามวยไทยเพื่อรองรับการเป็นกีฬาสากล*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญณรงค์ สุธงษา. (2545). *คู่มือการสอนมวยไทยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

ณัฐธิดา ศรีมุข, วิทยา ศิริพันธ์วัฒนา, และ จิตติยา เนตรวงษ์. (2564). *นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจเฟรนไชส์ค่ายมวยไทยเชิงสร้างสรรค์สำหรับสหราชอาณาจักร สหราชอาณาจักรสำหรับเอมิเรตส์ เพื่อยกระดับการเรียนรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

นปภัสร ชูสุวรรณ. (2559). *ปัจจัยด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมาชมมวยไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

ธรรมพร ตันตรา. (2561). *พฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กรสาธารณะ*. เชียงใหม่: สากล พรินติ้ง.

พงศ์ธร แสงวิภาค, และ ผกามาศ รัตนบุษย์. (2560). การส่งเสริมศิลปมวยไทยตามพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ.2542. *วารสารรามคำแหง ฉบับนิเทศศาสตร์*, 6(2), 169-201.

- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่่น). (2553). *ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. (2522). *การพัฒนากีฬามวยไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มงคล คำเมือง. (2532). *การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วัชร คำเพ็ง. (2537). *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักมวยไทยอาชีพ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วินัย พูนศรี. (2555). *มวยไทย: การจัดการมรดกภูมิปัญญาของชาติไทยสู่รูปแบบธุรกิจสากล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์. (2554). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2554*. สืบค้นจาก https://mots.go.th/download/pdf/nationaldevelopmentplan50_54.pdf
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2542). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษาฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัทธีรฟิล์มและโซเล็กซ์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2539). *การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สุนทรออฟเซ็ท.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). *ศิลปะมวยไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ความคิดทางการเมืองในหนังสือการ์ตูนเรื่อง “ผ่าพิภพไททัน” *

Political Thought in “Attack on Titan” Manga

รัฐพล พันธุ์พงศ์แข็ง, และ สมเกียรติ วันทะนะ

Rattapon punpongkang, and Somkiat Wanthana

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

Corresponding Author, E-mail: rattapon.punp@ku.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองที่ปรากฏผ่านตัวละครในหนังสือการ์ตูน ผ่าพิภพไททัน 2) เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้เขียนสนับสนุนความคิดทางการเมืองแบบใดบ้าง โดยงานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร จากนั้นวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผ่านหนังสือการ์ตูน “ผ่าพิภพไททัน” เพื่อมองหาคำคิดทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ในส่วนความคิดทางการเมืองที่ปรากฏในหนังสือการ์ตูน ผ่าพิภพไททัน มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สำคัญดังนี้ เสรีนิยม สตรีนิยม สังคมนิยม อนาธิปไตย ฟาสซิสต์ และรัฐประหาร ผู้เขียนได้ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความคิดทางการเมืองที่หลากหลาย ผ่าน “เอเลน” ตัวละครเอกและพรรคพวกซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำเนินเรื่อง 2) ผู้เขียนได้สนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของความคิดทางการเมือง ที่เน้นความเป็นปัจเจกของบุคคลในการตัดสินใจที่จะกระทำตามที่ใจตนเองปรารถนา ไปจนถึงเสรีภาพในเชิงลบ ที่ปลอดจากการคุกคามและพร้อมที่จะต่อสู้และปกป้องเสรีภาพต่อการคุกคามนั้น และการที่รัฐมีบทบาทน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเสรีนิยมคลาสสิก อีกทั้งการส่งเสริมบทบาทในด้านสิทธิของสตรีให้เท่าเทียมกับเพศชายทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเองตามแนวความคิด

* ได้รับบทความ: 18 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 26 มกราคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 28 มกราคม 2565

สตรีนิยม สายเสรีนิยม และแนวความคิดสังคมนิยมของผู้เขียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการดรภาพ ผ่านความสำนึกผิดในสิ่งทำให้เกิดความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติ แม้คนที่เคยเป็นศัตรูกันและต่างฝ่ายต่างสู้รบจนบาดเจ็บล้มตายอีกทั้งสูญเสียไปมากมาย สุดท้ายกลับร่วมกันเป็นผู้เรียกร้องสันติภาพของโลกใบนี้

คำสำคัญ: ความคิดทางการเมือง; หนังสือการ์ตูน; ภาพยนตร์ไททัน

Abstract

This research aims to study 1) To study and analyze political ideas that appear through characters in Attack on Titan so; 2) To analyze what kind of political ideas the author supports. In this research, the method of study was documented research. Then analyze the content through manga. "Attack on Titan" to look for political ideas or political ideology inserted in the content.

The results of the research were as follows 1) Attack on Titan manga has the following key political ideologies: liberal, feminist, socialist, conservative, fascist, and coup d'etat. The author encourages readers to have a wide range of political ideas through "Ellen", the protagonist and his ally who is the heart of the story. 2) The author supported the fundamental idea of political thought. That emphasizes the individuality of the individual in making decisions to act according to their own heart's desire to negative freedom free from harassment and ready to fight and defend freedom against that harassment and the state's underrepresentation in line with classical liberal ideas. As well as promoting the roles in women's rights to be equal to that of men in terms of occupation and education for self-development in line with liberal feminist ideas. And the author's socialist ideas are based on the principle of fraternity. Through remorse for what caused interracial hatred. Even those who were once enemies and each other

fought until they were injured and lost a lot. In the end, they join together as the world's peace callers.

Keywords: political thought; Manga; Attack on Titan

1. บทนำ

การศึกษาความคิดทางการเมืองผ่านหนังสือการ์ตูนเรื่อง “ผ่าพิภพไททัน” ที่ถูกประพันธ์โดยฮาจิเมะ อิสายามะ (Hajime Isayama) ซึ่งเป็นนักเขียนการ์ตูนชาวญี่ปุ่น จัดเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่ที่ได้รับคามนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก ว่าด้วยเรื่องของโลกภายในกำแพงทั้ง 3 ชั้นที่เป็นที่มั่นสุดท้ายของมนุษย์ในโลกที่ถูกปกคลุมด้วยมนุษย์กลายพันธุ์ยักษ์หรือไททัน “เอเลน เเยเกอร์” ชายหนุ่มที่สูญเสียแม่ให้กับการโจมตีของไททัน ภายในกำแพงชั้นนอกสุด(เขตซิกันชีนา) เขาและพรรคพวกจึงตัดสินใจที่จะเข้าทหารที่มาสาร์วเพื่อออกไปสำรวจโลกภายนอกกำแพงและต้องการปลดปล่อยมนุษย์จากความหวาดกลัวไททัน ซึ่งวรรณกรรมแต่ละประเทศสะท้อนมุมมองทางสังคมการเมืองการปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ผู้เขียนต้องการสื่อออกมาผ่านตัวละครและโครงสร้างของเรื่อง

จากการติดตามอ่านหนังสือการ์ตูนผ่าพิภพไททัน ผู้วิจัยพบว่าแฝงไปด้วยการความคิดทางการเมืองอย่างเข้มข้น เช่น ตัวเอก ‘เอเลน เเยเกอร์’ ตัวละครหลักของเรื่องและพรรคพวกต้องการปลดปล่อยมนุษย์ในกำแพงจากความหวาดกลัวไททัน และได้ออกไปใช้ชีวิตนอกกำแพงอย่างอิสระ ไปจนถึงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอิสรภาพ และการสนับสนุนสตรีนิยม ที่มุ่งส่งเสริมบทบาทของสตรีให้เท่าเทียมกับผู้ชายทั้งในด้านประกอบอาชีพที่ผู้หญิงสามารถเป็นทหารที่เป็นงานที่เสี่ยงอันตราย และออกไปสู้รบกับไททันได้ รวมถึงการเกลียดชังทางเชื้อชาติระหว่างชาวเมอเร่และชาวเอเดียไปจนถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น

จึงเชื่อได้ว่า หนังสือการ์ตูนเรื่อง “ผ่าพิภพไททัน” แฝงไว้ด้วยความคิดทางการเมือง โดยผ่านตัวละครภายในเรื่องและโครงสร้างเรื่อง ดังนั้นการศึกษาความคิดทางการเมืองในหนังสือการ์ตูนแล้ว จะทำให้เราเข้าใจความคิดทางการเมืองแบบใดบ้างที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมชิ้นนี้ที่ได้รับการนิยมนานหลายประเทศทั่วโลก และผู้เขียนต้องการสื่อผ่านตัวละครในหนังสือการ์ตูนทั้งหลายไว้อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองที่ปรากฏผ่านตัวละครในหนังสือการ์ตูนผ่าพิภพไททัน
2. เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้เขียนสนับสนุนความคิดทางการเมืองแบบใดบ้าง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ จะใช้วิธีการศึกษาโดย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและถ้อยคำ โดยผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิ (Secondary Resources) คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งจะอาศัยแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. หนังสือการ์ตูน “ผ่าพิภพไททัน” (Attack on Titan) ของฮาจิเมะ อิชายามะ (Hajime Isayama) ฉบับแปลภาษาไทย สำนักพิมพ์ วิบูลย์กิจคอมิกส์ เล่มที่ 1-34 และบทความหรือหนังสือที่บุคคลอื่นได้ศึกษาหรือกล่าวถึง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และเกี่ยวข้องกับหนังสือการ์ตูน ผ่าพิภพไททัน ทั้งในรูปแบบของ หนังสือ บทความ งานวิจัยและเว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อนำมาสรุปวิเคราะห์รวมเอาไว้ให้เป็นระบบ

2. แนวคิดทางการเมืองที่ใช้ในการศึกษาหนังสือการ์ตูนเรื่องผ่าพิภพไททัน โดยอาศัยการวิเคราะห์จากหนังสือเรื่อง “อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย” (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551) ได้แก่ แนวคิดทางการเมืองเสรีนิยม แนวคิดทางการเมืองสตรีนิยม แนวคิดทางการเมืองสังคมนิยม แนวคิดทางการเมืองอนุรักษนิยม แนวคิดทางการเมืองฟาสซิสต์ ประกอบกับข้อมูลศึกษาจากแหล่งอื่น เช่น ทฤษฎีรัฐประหาร เป็นต้น

3. จากนั้นวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มานำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสรุปว่า หนังสือการ์ตูน “ผ่าพิภพไททัน” มีเนื้อหาที่แทรกไว้ด้วยแนวความคิดทางการเมือง คือ 1) เสรีนิยม 2) สตรีนิยม 3) สังคมนิยม 4) อนุรักษนิยม 5) ฟาสซิสต์ และ 6) รัฐประหาร ดังนี้

1. เสรีนิยม หมายถึง ความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งสนับสนุนเสรีภาพของมนุษย์ และสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นปัจเจกบุคคลนิยม ในการตัดสินใจตามแต่ที่จะเห็นว่าเหมาะสม แนวคิดพื้นฐานของเสรีนิยม (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551) ที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ได้แก่ 1) ปัจเจกบุคคลนิยม 2) เสรีภาพ 3) เหตุผล และ 4) ขันติธรรม ทั้ง 4 แนวคิด ถูกสะท้อนอย่างมีนัยสำคัญผ่านเอเลน ตัวละครเอก ผู้มีความฝันอยากออกไปสัมผัสโลกภายนอกกำแพง มีเป้าหมายแน่วแน่ต้องการเข้าเป็นทหารในทีมสำรวจเพื่อต่อสู้กับไททันและไขว่คว้าอิสรภาพอย่างที่ต้องการ (อิสายามะ, เล่มที่ 1 ตอนที่ 1) รักในอิสระเสรี ไม่ต้องการที่จะอยู่หลังกำแพงเมืองไปตลอดชีวิต ถึงแม้การมีชีวิตอยู่ในกำแพงจะสามารถมีอาหารให้ทานและมีที่นอน แต่การมีชีวิตแบบนั้นไม่แตกต่างกับหมูในฟาร์ม (อิสายามะ, เล่มที่ 1 ตอนที่ 1) และถึงแม้การเข้าเป็นทหารในทีมสำรวจจะเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตรายก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ **“ปัจเจกบุคคลนิยม”** ที่ถือว่ามนุษย์ถ้าไม่สามารถใช้ชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลได้ชีวิตของมนุษย์ก็หมดความหมาย

พื้นฐานของ **“เสรีภาพ”** ที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำตามที่ปรารถนา ถูกสะท้อนอย่างมีนัยสำคัญผ่านทหารทีมสำรวจเป็นที่รวบคนที่ต้องการค้นหาอิสรภาพภายนอกกำแพง ซึ่งการออกไปภายนอกกำแพงมีอันตรายถึงชีวิตเพราะต้องต่อสู้กับไททัน (อิสายามะ, เล่มที่ 3 ตอนพิเศษ) การตัดสินใจของเอเลน ที่ต้องการเห็นธารลาวาหรือผืนน้ำแข็งและเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมาครอบครอง แม้ตายก็ไม่เสียดายชีวิตเขตัดสินใจสู้เพื่ออิสรภาพ (อิสายามะ, เล่มที่ 3 ตอนพิเศษ) ขณะที่ความเป็น **“เหตุผล”** คือการอภิปรายถกเถียงเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงการใช้เหตุผลของมนุษย์ นำไปสู่ความก้าวหน้าในชีวิตของสังคมมากกว่าที่จะต้องฆ่าฟันกัน สะท้อนผ่านอาร์มิน เช่น อาร์มินอาสาเจรจากับทหารรักษาการณ์ เพื่อให้ทำให้เห็นว่าเอเลนไม่ได้เป็นศัตรูของมนุษย์ จนทำให้ผู้บัญชาการทหารรักษาการณ์รับฟังเหตุผลของเขา ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่ต้องฆ่าฟันกันเอง (อิสายามะ, เล่มที่ 3 ตอนที่ 11) ขณะที่ทหารทีมสำรวจกำลังจะจัดการกับเบลทรูท แต่อาร์มิน ขอโอกาสสุดท้ายในการเจรจากับเบลทรูท ก่อนที่จะต่อสู้กัน (อิสายามะ, เล่มที่ 19 ตอนที่ 78)

ส่วน **“ขันติธรรม”** ความใจกว้างอดทนต่อความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งแตกต่างไปจากของตน สะท้อนผ่านอาร์มิน ในเหตุการณ์ที่เขาถูกเด็กอื่นทำร้ายเพราะอาร์มิน คิดไม่เหมือนเด็กคนอื่น ๆ โดยต้องการออกไปนอกกำแพงเพื่อตามหาอิสรภาพ ทำให้ถูกมองว่าเป็นพวกนอกกรีต แต่อาร์มินอดทนไม่ตอบโต้หลังถูกทำร้ายให้ทำร้ายกลับ (อิสายามะ, เล่มที่ 1 ตอนที่ 1)

2. สตรีนิยม หมายถึง ความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมและยกระดับสถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้หญิงไม่ให้ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย

แนวคิดพื้นฐานของสตรีนิยม (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551) ที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่

1)ต่อต้านผู้ชายเป็นใหญ่ และ 2) ความเสมอภาค

ทั้ง 2 แนวคิด ถูกสะท้อนผ่านตัวละครและเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง โดยมีกรณีสำคัญคือ “ต่อต้านผู้ชายเป็นใหญ่” ผู้หญิงมีความสามารถมีพลัง และความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะต่อสู้กับไททันหรือศัตรูของพวกเธอ เช่น 1) มิคาสะ ตัวละครเพศหญิง ในฐานะบทบาททหารหญิงฝึกหัดรุ่น 104 ที่มีความสามารถทำคะแนนได้ที่ 1 ของรุ่น (อิสายามะ, เล่มที่ 1 ตอนที่ 2) เธอถูกประเมินค่าไว้สูงในฐานะผู้ที่มีความสามารถเป็นเลิศอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน (อิสายามะ, เล่มที่ 4 ตอนที่ 18) หรือในเหตุการณ์ที่ทหารหลายคนถูกไททันกิน ทำให้ทุกคนต่างสับสน แต่มีคาสะเรียกขวัญและกำลังใจทำให้ทหารเกิดความฮึกเหิมโดยเธอบอกว่า “ถ้าไม่สู้ก็ไม่มีวันชนะ” และพาเหล่าทหารที่กำลังเสียขวัญออกไปไล่ฆ่าไททัน (อิสายามะ, เล่มที่ 2 ตอนที่ 7)

ทางด้าน “ความเสมอภาค” ได้แก่สิทธิต่าง ๆ ทั้งในด้านสิทธิการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการศึกษาหาความรู้ ซึ่งตัวละครเพศหญิงสามารถเลือกประกอบอาชีพทหาร ถึงแม้อาชีพทหารต้องเสี่ยงอันตรายอยู่เสมอ หรือมีสิทธิในการศึกษาหาความรู้ เช่น ฮันซี เธอจับไททันไร้สติมาศึกษาโดยที่ไม่มีใครกล้าจับมาก่อน ทำให้ทหารทีมสำรวจได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับไททันเป็นอย่างมาก (อิสายามะ, เล่มที่ 5 ตอนที่ 20) และศึกษาจนสามารถพัฒนาอาวุธ “หอกสายฟ้า” ที่ใช้สามารถโจมตีไททันเกราะ (อิสายามะ, เล่มที่ 19 ตอนที่ 76)

3. สังคมนิยม หมายถึง ความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งสนับสนุนการจัดกิจกรรมของมนุษย์ในลักษณะที่ต้องมีการรวมหรือร่วมมือกันเสมอ

แนวคิดพื้นฐานของสตรีนิยม (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551) ที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่

1) ชุมชน 2) การดรภาพ 3) ขนชั้นทางสังคม

ทั้ง 3 แนวคิด ถูกนำเสนอผ่านตัวละครและเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง โดยมีกรณีสำคัญ คือ “ชุมชน” ที่เห็นส่วนรวมมากกว่าปัจเจกบุคคล เช่น ฮิสโทเรีย หลังจากที่ได้ขึ้นเป็นราชินีเธอได้สร้างศูนย์รับเลี้ยงเด็กกำพร้าและคนยากจนเพื่อดูแลคนเหล่านั้น (อิสายามะ, เล่มที่ 17 ตอนที่ 70) ในส่วนของความเป็น “สหาย” ที่มนุษย์ร่วมมือกันมากกว่าที่จะแข่งขันกันในฐานะที่ต่างเป็นปัจเจกบุคคล เช่น การร่วมมือกันของชาวเอลเดียและชาวเมอเร่ ที่แม้เคยเป็นศัตรูกันในการต่อต้านฝูงไททันยักษ์นับหมื่นตัว (อิสายามะ, เล่มที่ 33 ตอนที่ 143) ล้วนสอดคล้องกับหลัก “การดรภาพ” ส่วน “ชนชั้นทางสังคม” มีการแบ่งผู้คนในสังคมออกเป็นชนชั้น รัฐบาลภายในกำแพงปกครองมนุษย์ด้วยกำแพง 3 ชั้น เขตชิกันชีนาถูกสร้างขึ้นให้ยื่นออกนอกกำแพง โดยที่

มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในเอเธนส์นั้นเป็นเหยื่อล่อให้โจรสลัดก่อนที่จะเข้าสู่กำแพงมาเรีย (อิสายามะ, เล่มที่ 1 ตอนที่ 2) หลังจากกำแพงแตกประชาชนชั้นล่างได้ถูกบีบให้ออกไปอยู่ภายนอกกำแพงเพื่อลดปริมาณการบริโภคทรัพยากร (อิสายามะ, เล่มที่ 14 ตอนที่ 55) สิ่งที่รัฐบาลในกำแพงปกป้องไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นตำแหน่งและที่ดินและมั่งที่ที่จะปกป้องตัวเมืองชั้นในและราชวงศ์กับฐานอำนาจของตนเอง โดยไม่สนใจชีวิตประชาชน

4. อนุรักษนิยม หมายถึง ความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมการรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้มิให้ถูกแตะต้อง มุ่งรักษาแบบแผนประเพณีและสถาบันเดิม

แนวคิดพื้นฐานของอนุรักษนิยม (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551) ที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ได้แก่ 1) ประเพณี 2) ความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์ 3) ที่สูงที่ต่ำ และ 4) อำนาจหน้าที่

ทั้ง 4 แนวคิด ถูกนำเสนอผ่านผ่านตัวละครและเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง โดยมีกรณีสำคัญ คือ **“ประเพณี”** มนุษย์ส่วนใหญ่ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขในโลกที่ไร้ระเบียบ มนุษย์ต้องการอาศัยอยู่ในโลกที่มีแบบแผนผังแสดงให้เข้าใจได้ เช่น กองสารวัตรทหารคิดว่าการที่เอเลน สามารถใช้พลังในการแปลงร่างเป็นไททันเป็นภัยคุกคามในการปกครองกองสารวัตรทหารและเหล่าผู้มีอำนาจในศูนย์กลางอยากกำจัดเอเลนเพื่อควบคุมสถานการณ์ไม่ให้เกิดความวุ่นวายภายในเมือง (อิสายามะ, เล่มที่ 5 ตอนที่ 19) ถึงแม้รัฐบาลภายในกำแพงจะได้รับรู้ข้อเท็จจริงว่าโลกต้องการกำจัดเผ่าพันธุ์ที่อยู่ในกำแพงให้หมดสิ้น เพราะประชาชนชาวเอลเดียสามารถแปลงร่างเป็นไททันได้ แต่กองสารวัตรทหารไม่ต้องการเปิดเผยให้ประชาชนรู้ เพราะอาจเกิดความโกลาหลวุ่นวาย และไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้ (อิสายามะ, เล่มที่ 22 ตอนที่ 90)

ส่วน **“ความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์”** มนุษย์เต็มไปด้วยข้อจำกัดต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นและแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยทุกเวลา เช่น มนุษย์หนีเข้ามาอยู่ในกำแพง มนุษย์เต็มไปด้วยข้อจำกัดและต้องพึ่งพาอาศัยอยู่ภายในกำแพง ที่ถือว่าเป็นที่มั่นสุดท้ายของมนุษยชาติในการดำรงชีวิต และยังแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยจากไททันที่คอยโจมตีกำแพง (อิสายามะ, เล่มที่ 22 ตอนที่ 90) ทางด้าน **“ที่ต่ำที่สูง”** เน้นย้ำเรื่องความไม่เสมอภาค ซึ่งเป็นการแบ่งผู้คนออกเป็นที่สูง - ต่ำ แต่ความไม่เสมอภาคหรือการมีที่สูง - ต่ำไม่ได้นำไปสู่ความขัดแย้ง เช่น ประชาชนชั้นล่างได้ถูกบีบให้ออกไปนอกกำแพงเมืองเพื่อลดปริมาณการบริโภคทรัพยากรในกำแพง กลับไม่มีกลางเกิดขึ้นเพราะองค์ราชาและประชาชนต่างตกอยู่ในชะตากรรมที่ถูกไล่ต้อนให้มาอยู่ ใน

กำแพงเหมือนกัน ซึ่งมีการกิจกรรมกันและหน้าที่ตอบสนองซึ่งกันและกัน (อิสายามะ, เล่มที่ 22 ตอนที่ 90)

ขณะที่ “อำนาจหน้าที่” หรืออำนาจที่มาจากเบื้องบนให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำและระเบียบวินัย เช่น พฤติกรรมของสารวัตรทหารส่วนกลางได้รับคำสั่งจากสภาให้กำจัดแม่ของฮิสโทเรีย ครูที่สงสัยในประวัติศาสตร์ คนแก่ที่สร้างปืนข่มขู่องค์ราชา สามิและภรรยา ที่พยายามจะบินขึ้นท้องฟ้า (อิสายามะ, เล่มที่ 14 ตอนที่ 55) โดยปราศจากความสงสัยในองค์ราชา มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนคอยรับคำสั่งจากองค์ราชาและสภา อีกทั้งสารวัตรทหารส่วนกลางยังทำทุกวิธีเพื่อรักษาระเบียบภายในกำแพงเมืองไม่ให้เกิดความวุ่นวายไม่ว่าจะด้วยวิธีใด (อิสายามะ, เล่มที่ 14 ตอนที่ 55)

5. ฟาสซิสต์ หมายถึง ความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมการให้ความสำคัญกับการต่อสู้ อำนาจเด็ดขาดของผู้นำที่มีบารมี ลัทธิวีรชนและสงคราม แนวคิดพื้นฐานของฟาสซิสต์ (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551) ที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ 1) ต่อด้านลัทธิเสรีนิยม 2) ชาตินิยม และ 3) ผู้นำ

ทั้ง 3 แนวคิด ถูกนำเสนอผ่านตัวละครและเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง โดยมีกรณีสำคัญ คือ “ต่อด้านลัทธิเสรีนิยม” เสรีนิยมนำมาซึ่งความไม่มีเอกภาพในสังคม รัฐบาลเมอเร่สร้างค่ายกักกันริเบอร์โอเพื่อกักกันชาวเอลเดียที่อยู่ในประเทศเมอเร่ ไม่ให้มีเสรีภาพและไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ แม้กระทั่งจะออกนอกเขตกักกันต้องมีใบอนุญาต (อิสายามะ, เล่มที่ 21 ตอนที่ 86) รัฐบาลเมอเร่ ได้ปล่อยให้ชาวเอลเดีย จำนวนมากมีชีวิตอยู่ในเขตกักกันเพื่อให้ชาวเอลเดียมีชีวิตอยู่เพื่อเพิ่มจำนวนกำลังรบในฐานะอาวุธไททันไร้เดียงสา (อิสายามะ, เล่มที่ 22 ตอนที่ 89) ส่วน “ชาตินิยม” องค์รวมของประชาชนซึ่งใช้ภาษาร่วมกันมีวัฒนธรรมประเพณีและประสบการณ์ประวัติศาสตร์ร่วมกัน เช่น รัฐบาลเมอเร่ ซึ่งเป็นชาตินิยมแบบเข้มข้นและเน้นการขยายดินแดนและมีนโยบายล่าอาณานิคม (อิสายามะ, เล่มที่ 23 ตอนที่ 91) การสร้างค่ายกักกันริเบอร์โอ เพื่อกักกันชาวเอลเดีย ตามแบบชาตินิยมแบบรวมศูนย์ ที่เน้นความบริสุทธิ์ของเชื้อชาติ ชาวเมอเร่มองชาวเอลเดีย ว่าเป็นเชื้อชาติที่เป็นผู้ทำลายวัฒนธรรมมีการสอนอยู่ในหนังสือประวัติศาสตร์ว่าเชื้อชาติเอลเดียที่สามารถแปลงร่างเป็นไททัน ได้ทำลายล้างประเทศเมอเร่ในอดีตและได้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์อื่น ๆ โดยที่ชาวเอลเดียมองเผ่าพันธุ์อื่นเป็นมนุษย์ชั้นต่ำ (อิสายามะ, เล่มที่ 21 ตอนที่ 86) ขณะที่ “ผู้นำ” ทักษะที่ให้ความเชื่อมั่นต่อผู้นำ หรือชนชั้นนำจำนวนน้อยที่จะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองสังคม สะท้อนผ่านตระกูลไทเบอร์ ที่

ครอบครองพลังไททันค้อนสายฟ้า และเป็นผู้ที่ควบคุมสั่งการรัฐบาลเมอเร่ (อิสายามะ, เล่มที่ 24 ตอนที่ 98) ตระกูลไทเบอร์ใช้ตัวเองเป็นเหยื่อล่อเพื่อให้ชาวเอลเดีย โจมตีต่อหน้านักข่าว รวมไปถึงถึงทูตของประเทศต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ใช้เป็นข้ออ้างประกาศสงครามกับเกาะพาราดี (ชาวเอลเดีย) และขอร้องให้ทุกประเทศและทุกเผ่าพันธุ์ช่วยกันทำสงครามกับปีศาจบนเกาะพาราดี และตระกูลไทเบอร์ได้ประกาศสงครามกับเกาะพาราดี (อิสายามะ, เล่มที่ 25 ตอนที่ 102)

6. รัฐประหาร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลโดยใช้กำลัง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมุ่งเปลี่ยนแปลงคณะผู้ปกครองประเทศ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศ (จรรยา สุภาพ, 2527)

แนวคิดพื้นฐานของรัฐประหาร ที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่

6.1 ปัจจัยภายในขององค์กรทหาร (Janowitz, 1977)

6.2 การปกป้องผลประโยชน์ภายในกลุ่มทหาร (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2536)

ทั้ง 2 แนวคิด ถูกนำเสนอผ่านตัวละครและเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง โดยมีกรณีสำคัญ คือ การละทิ้งประชาชนของรัฐบาลในกำแพง และการปกครองที่ปิดบังข้อมูลราชวงศ์ที่แท้จริงอีกทั้งปกปิดความลับเกี่ยวกับไททันที่ไม่เปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ จนนำไปสู่การรัฐประหาร และ “ปัจจัยภายในขององค์กรทหาร” เป็นสิ่งที่ทำให้สถาบันทหารสามารถทำการรัฐประหารสำเร็จ คือ

1) ลักษณะขององค์กร สถาบันทหารมีลักษณะเป็นผู้ควบคุมการใช้อาวุธมีประสบการณ์ในด้านการใช้ความรุนแรง เช่น ใบมีดพิเศษที่ใช้สังหารไททันที่ประชาชนไม่สามารถครอบครอง (อิสายามะ, เล่มที่ 4 ตอนที่ 18) ควบคุมปืนใหญ่บนกำแพง เพราะต้องคอยต่อสู้กับไททัน (อิสายามะ, เล่มที่ 2 ตอนที่ 7) ทหารเป็นผู้ควบคุมอาวุธผ่านทหารที่มึนส่ารจที่ต้องออกไปสำรวจภายนอกกำแพงต่อสู้กับไททันและเป็นกลุ่มคนที่รวบรวมคนที่มีความรู้ความสามารถเงินทอง และความคาดหวังเอาไว้ (อิสายามะ, เล่มที่ 3 ตอนที่ พิเศษ)

2) ภูมิหลังทางสังคมและการศึกษา มาจากครอบครัวชั้นกลางหรือกลางระดับต่ำ เช่น ทหารส่วนใหญ่มาจากเด็กกำพร้าสูญเสียพ่อแม่หลังจากไททันบุกเข้าโจมตีกำแพงเมือง และต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่บุกเบิกทำเกษตรกรรม ถ้าอายุ 12 ทำงานเป็นเกษตรกร ก็จะต้องสมัครเป็นทหารฝึกหัด (อิสายามะ, เล่มที่ 4 ตอนที่ 16) ทำให้ไม่ค่อยมีความผูกพันหรือจงรักภักดีกับชนชั้นปกครองมากนัก และยังมีทัศนคติแบบอนุรักษนิยมแบบชนชั้นสูง

3) อุดมการณ์ทางวิชาชีพและการเมืองทหาร มีความรู้สึกชาตินิยมรุนแรง เช่น กลุ่มเยอเกอร์ต้องการกอบกู้จักรวรรดิเอเดิลเตีย จากการล่มสลายและถูกกดขี่มากกว่า 100 ปี และต้องเผชิญการคุกคามจากไททันที่ถูกส่งมาอยู่เสมอ ทำให้รู้สึกเกลียดชังพวกแผ่นดินใหญ่ รวมไปถึงจนถึงสนับสนุนแผนการทำลายล้างโลกของ เอเลน (อิสายามะ, เล่มที่ 31 ตอนที่ 126)

4) ความสามัคคีในทหาร ผ่านประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ความสามัคคีและความเชื่อใจ เช่น ทหารทีมสำรวจถูกใส่ร้าย จากทางราชสำนัก ฮันซีไม่ทอดทิ้งเพื่อน ๆ และยังได้หาวิธีการทำให้ทีมสำรวจพ้นผิด (อิสายามะ, เล่มที่ 15 ตอนที่ 60) การเชื่อใจของคนในทหารทีมสำรวจ เอเลน ตัดสินใจเชื่อในเพื่อนพ้อง และถึงเห็นเพื่อนต้องตาย เชื่อมั่นและฝากทุกสิ่งไว้กับหัวหน้ารีไว จนทำให้ทีมสำรวจจับตัวไททันหญิงไว้ได้ (อิสายามะ, เล่มที่ 6 ตอนที่ 26)

อิสายามะ สะท้อนว่าการรัฐประหารไม่ใช่จุดจบที่แท้จริงเพราะหลังจากที่รัฐประหารผู้มีอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ต้องการแย่งชิงอำนาจหรือ “การปกป้องผลประโยชน์ภายในกลุ่มทหาร” มีการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หรือเป็นฝักฝ่ายและแต่ละกลุ่มมีผู้นำ อีกทั้งยังต้องแข่งขันกับกลุ่มอื่น (สมเกียรติ วันทะนะ, 2558) เช่น กลุ่มเยอเกอร์ กลุ่มทีมสำรวจ กลุ่มसारว้ตรทหาร กลุ่มทีมรักษาการณ์ โดยปรากฏผ่านเหตุการณ์ กองรักษาการณ์ต้องการยึดพลังไททัน “บรรพบุรุษ” ของเอเลน ที่อยู่ภายใต้การดูแลของทหารทีมสำรวจ (อิสายามะ, เล่มที่ 28 ตอนที่ 112) เกิดกลุ่มเยอเกอร์ ที่เคยอยู่ภายใต้ทหารทีมสำรวจ ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกองรักษาการณ์ จนนำไปสู่การลอบสังหารผู้บัญชาการสูงสุดซัคเคเร (อิสายามะ, เล่มที่ 27 ตอนที่ 110) จนนำไปสู่การรัฐประหารของกลุ่มเยอเกอร์อีกครั้งเพื่อยึดครองเกาะพาราดี หากทหารตัดสินใจเข้าร่วมก็จะได้นักปกครองในชั่วอำนาจใหม่ อิสายามะชี้ให้เห็นว่าทหารก็คือองค์กรหนึ่งเหมือนกับองค์กรทั้งหลายในระบบการเมืองที่ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้องค์กรของตนได้รับประโยชน์ตอบแทนสูงสุดและผู้เขียนมุ่งสนับสนุนความคิดพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองดังต่อไปนี้

อิสายามะสะท้อนอย่างมีนัยสำคัญสนับสนุนผ่านฝ่าย

1) เสรีนิยมคลาสสิกที่นำโดย เอเลนและพรรคพวกในทหารทีมสำรวจพร้อมที่จะเสี่ยงชีวิตเพื่อสู้กับไททันเพื่อตามหาอิสรภาพภายนอกกำแพง สื่อให้เห็นถึงการสนับสนุน “ปัจเจกบุคคลนิยมอย่างเข้มข้น” ซึ่งการใช้ชีวิตอยู่ในกำแพงเปรียบเสมือนกรงนกที่ถูกกักขัง ขาดการสนับสนุนในการใช้ชีวิตตามที่ตัวเองปรารถนา การที่ เอเลน พร้อมที่จะต่อสู้กับทุกคนที่มาพรากความเป็นอิสระของเขา สอดคล้องกับ “เสรีภาพเชิงลบ” ไปจนถึงการต่อต้านอำนาจรัฐที่ปกครองในกำแพงโดยไม่สนใจชีวิตของประชาชน ผู้ปกครองได้ทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะคุกคาม “ชีวิต หรือ

เสรีภาพ” เกิดการกดขี่ทางชนชั้น ทำให้เกิดรัฐประหารของทหารที่สำรวจ ทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่ปกครองโดยเหล่าขุนนางและชนชั้นสูงพ่ายแพ้ รัฐกลับมามีบทบาทน้อยลงทำหน้าที่เพียงคอยป้องกันภัยรุกรานจากไททันและศัตรูนอกกำแพง เปิดโอกาสให้สื่อสามารถทำข่าวได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงของรัฐ และสิ่งที่ผู้เขียนสะท้อนนัยถึงการคัดค้านอนุรักษ์นิยม โดยศัตรูที่แท้จริงภายในกำแพงกับไม่ได้มีแค่ไททันแต่ยังมีเหล่าชั่วอำนาจเก่าฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่นำโดยเหล่าขุนนางและชนชั้นสูงโดยกษัตริย์ตัวปลอมเป็นแต่เพียงหุ่นเชิด ที่อาศัยอยู่ในกำแพงชั้นในสุดทำการปกครองโดยละทิ้งประชาชน ใช้อำนาจฉ้อฉลเห็นแก่ทรัพย์สินและที่ดินของตนเองในเมืองชั้นใน สร้างระบบชนชั้นโดยให้ประชาชนกำแพงชั้นนอกเป็นเหยื่อล่อไททัน ซึ่งมีสารวัตรทหารส่วนกลางคอยรับใช้และคอยกำจัดฝ่ายตรงข้าม

2) การสื่อให้เห็นถึงการสนับสนุน “สตรีนิยมสายเสรีนิยม” โครงสร้างเนื้อเรื่องในโลกเสมือนจริงสมัยที่อุตสาหกรรมยังไม่ก้าวหน้า ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับโลกแห่งความเป็นจริงผู้หญิงสมัยนั้นยังคงต้องทำงานเป็นแม่บ้านหรือยังคงเป็นช่างเท้าหลังซึ่งแต่เดิมถือผู้ชายเป็นศูนย์กลางของความถูกต้อง แต่สิ่งที่ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงความสามารถของตัวละครหญิงภายในเรื่องทั่วไปที่สามารถที่พึ่งพาตัวเองในด้านการประกอบอาชีพทหาร หรือแม้กระทั่งเป็นผู้นำให้กับเหล่าผู้ชาย เช่นการให้มिकासะ มีความสามารถเท่ากับทหาร 100 คน หรือการสนับสนุนให้ฮันซี่ ขึ้นมาเป็นผู้นำของทหารที่สำรวจอีกทั้งกล้าที่จะละทิ้งชีวิตเพื่อปกป้องลูกน้องในทีม

3) สังคมนิยม ที่เน้นความเป็นภราดรภาพมีความเห็นอกเห็นใจกันถึงแม้จะเคยมีความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติหรือประวัติศาสตร์มาก่อน ต่างเห็นอกเห็นใจกัน และสำนึกผิดในสิ่งทำให้เกิดความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติ ผู้เขียนสื่อให้เห็นถึงการสนับสนุน “ภราดรภาพ” โดยการที่มिकासะเป็นคนเลือกที่จะลบพลังของไททันออกไปจากโลกใบนี้ เพื่อยุติปัญหาระหว่างเชื้อชาติชาวเอเดียที่มีพลังไททันที่ถูกโลกเกลียดชังในฐานะของ “ปีศาจ” เพื่อสิ้นสุดปัญหาความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติ อีกทั้งอัสยามะสะท้อนให้เห็นว่าคนที่เคยฆ่าฟันกันอย่างเอาเป็นเอาตายและสูญเสียทั้ง 2 ฝ่ายทั้งชาวเอเดียและชาวเมอเร่ สุดท้ายกลับร่วมกันเป็นผู้เรียกร้องสันติภาพของทั้งชาวเอเดียและโลกใบนี้ และสิ่งที่ผู้เขียนสะท้อนนัยถึงการคัดค้านฟาสซิสต์ในลักษณะ “ชาตินิยม” ที่ชาวเมอเร่มองว่าชาวเอเดีย เป็นเชื้อชาติที่ทำลายวัฒนธรรมที่มีสายเลือดปีศาจที่สามารถแปลงเป็นไททัน แต่ชาวเมอเร่กลับเป็นชาติที่มีนโยบายล่าอาณานิคมและทำการแบ่งแยกเชื้อชาติโดยการสร้างค่ายกักขังเพื่อควบคุมชาวเอเดียซึ่งคล้ายกับแนวคิดค่ายกักกันเอชวี

ของนาซี ที่เกณฑ์ชาวเอเดียไปเป็นทหารหรือใช้แรงงาน และทำให้เป็นไททันไรเดียงสาเป็นอาวุธ
ราคาถูกเพื่อโจมตีชาติอื่น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าในส่วนของการคิดทางการเมืองที่
ปรากฏได้แก่เสรีนิยม สตรีนิยม สังคมนิยม อนุรักษนิยม ฟาสซิสต์และรัฐประหาร ซึ่งพบผู้เขียน
ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความคิดทางการเมืองที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณกร
จันทร์ทิน (2563) ที่พบว่า ผู้เขียนได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อ่านมีความคิดทางการเมืองที่
หลากหลาย โดยพบว่าส่งเสริมแนวคิดพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองที่หลากหลายเช่น เสรี
นิยม สังคมนิยม อนุธิปไตยนิยม อนุรักษนิยม ฟาสซิสต์ และแนวคิดการรักษาความลับ

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผู้เขียนสนับสนุนความคิดทางการเมือง
ได้แก่ เสรีนิยมคลาสสิก ในส่วนของปัจเจกบุคคลอย่างเข้มข้น ซึ่ง เอเลน และพรรคพวกทหารทีม
สำรวจมีเป้าหมายต้องการออกไปสำรวจโลกภายนอกกำแพง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
บรรณกร จันทร์ทิน (2563) ในส่วนของปัจเจกบุคคลนิยม ตัวละครเอกมีเป้าหมายแน่วแน่
ต้องการเป็นเจ้าของโจรสลัด

ในส่วนสังคมนิยมพบว่า ความเป็นภารดรภาพมีความเห็นอกเห็นใจกันถึงแม้จะเคยมี
ความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติหรือประวัติศาสตร์มาก่อนระหว่างชาวเอลเดียและเมอเร ผู้เขียน
สื่อให้เห็นถึงการสนับสนุน “ภารดรภาพ” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณกร จันทร์ทิน
(2563) การรักพวกพ้องไว้เว้นแม้กระทั่งศัตรู เช่นการต่อสู้กับกลุ่มโจรสลัดฟ็อกซี่ สอดคล้องกับ
แนวคิด “ภารดรภาพ” ที่ถือว่าทุกคนเป็นพี่น้องกัน

ในส่วนด้านสตรีนิยม สตรีนิยมสายเสรีนิยมที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของสตรีให้
เท่าเทียมกับผู้ชายในด้านการประกอบอาชีพ ในการที่ผู้หญิงสามารถเป็นทหาร มีความสามารถ
ต่อสู้ไม่แพ้ผู้ชาย และสามารถศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ (ชวลิน
เพ่งบุญ และ คณะ, 2563) ที่พบว่า บทบาทเพศหญิงบนแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยมตัวละคร
เพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างในเรื่องความสามารถ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ค้นพบประเด็นความคิดทางการเมืองที่สำคัญ ที่ส่งผลต่อวิธีการในการปฏิบัติที่สะท้อนผ่านวรรณกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมการเมืองที่ผู้เขียนพึงปรารถนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาความคิดทางการเมืองที่ส่งผลต่อรูปแบบการปกครอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาความคิดการเมืองผ่านวรรณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สนใจสามารถศึกษาหนังสือการ์ตูน ฝ่าพิภพไททัน ในแง่มุมทางสาขารัฐศาสตร์ในประเด็นอื่น ๆ เช่นการเมืองการปกครอง ทหารนิยม หรือด้านจักรวรรดินิยม เป็นต้น เพื่อวิจัยต่อยอดยกระดับงานวิชาการของสาขารัฐศาสตร์ในประเทศไทย ผ่านวรรณกรรมชิ้นสำคัญของโลก

2. ผู้สนใจศึกษาความคิดทางการเมืองในหนังสือการ์ตูน ฝ่าพิภพไททัน สามารถนำโครงสร้างและเนื้อเรื่องเพื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการปกครองประเภทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงบนโลกใบนี้หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง อาทิเช่น แนวคิดทางการเมืองแบบฟาสซิสต์ที่เกิดขึ้นกับประเทศเมอเร่ ที่สร้างค่ายกักกันชาวเอเดียภายในเนื้อเรื่อง สอดคล้องกับการเมืองการปกครองของนาซีที่สร้างกักกันชาวยิว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จตุญ สุภาพ. (2527). *สารานุกรมรัฐศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาวลิน เฟ่งบุญ, นพวรรณ เมืองแก้ว, อธิปัติ นิตยน์รา, และ พิชัย แก้วบุตร. (2563). สตรีนิยมผ่านตัวละครเพศหญิง: กรณีศึกษา “ไปอินน่า หมู่บ้านริมฝั่งน้ำ” พระราชนิพนธ์แปลจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 8(1), 180-204.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2536). *ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรณกร จันทรทิณ. (2563). ความคิดทางการเมืองในหนังสือการ์ตูนเรื่อง “วันพีซ” ของ เอิจิโร่ โอดะ. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 7(1), 36-54.

สมเกียรติ วันทะนะ. (2551). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษร
ข้าวสวย.

สมเกียรติ วันทะนะ. (2558). *ระบอบประชาธิปไตยเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคม
รัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฮาจิเมะ อิซายะมะ. (2538). *ฝ่าพิภพไททัน Attack on Titan (เล่มที่ 1-34)*. กรุงเทพฯ:
วิบูลย์กิจคอมิกส์.

Janowitz, M. (1997). *Military Institutions and Coercion in The Developing Nations*.
Chicago: University of Chicago Press.

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ *

Factors Related to Community-Based Tourism
Management Standards in Chiang Mai Province

นัยเนตร ขาวงาม, ปานแพร ชาวนันประยูร อุดมรักษาทรัพย์,

กวินรัตน์ อัฐวงศ์ชยากร, และ มนสิชา อินทจักร

Naiyanate Khownamg, Parnprae Chaoprayoon Udomraksasup,

Kavinrath Attawongchayakorn, and Monsicha Inthajak

คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Tourism Development, Maejo University

Corresponding Author, Email: naiyanet.nyn21@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 32 ชุมชน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในส่วนของสมาชิกกลุ่มได้กำหนดโควตาจำนวนผู้ให้ข้อมูลชุมชนละ 5 คน การวิเคราะห์

* ได้รับความ: 28 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 1 เมษายน 2565

ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน (การทดสอบไคสแควร์ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน)

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 32 ชุมชน โดยภาพรวม พบว่า มีระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับดี ($\bar{X} = 2.78$ SD = 0.77) และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$ S.D. = 0.69) และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เขตพื้นที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($\chi^2 = 15.176$) การมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($\chi^2 = 7.952$) จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.563$) จำนวนการได้รับการสนับสนุน ($r = 0.455$) และคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ($r = 0.441$) มีความสัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่; การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยว; การมีส่วนร่วม, มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This article is part of the research on guidelines for the development of community-based tourism management in Chiang Mai Province. The objectives of this study were 1) to study the level of community-based tourism management standards 2) to study members' participation in community-based tourism management and 3) to study the correlation factors to the level of community-based tourist management standards in Chiang Mai Province. This is a quantitative study. The study's population is a community-based tourism group in Chiang Mai Province, with 32 communities. Data was collected using a questionnaire. Group representatives and members of community-based tourism groups served as informants. A quota of five informants per community was used for the group

members. The data was analyzed by descriptive statistics (number, percentage, mean, and standard deviation). inferential statistics (Chi-Square and Correlation Analysis)

The results of the study found that: the overview of the general data analysis of community-based tourism groups in Chiang Mai Province, out of 32 communities, the results showed that community-based tourism in Chiang Mai Province. Overall, there was a good level of tourist attraction management ($\bar{x}$ = 2.78 SD = 0.77) and the level of community participation in community-based tourism management. Overall, it was at a high level ($\bar{x}$ = 3.93 S.D. = 0.69) and the factors correlated to the level of community-based tourism management standards in Chiang Mai Province were the area of community-based tourism group (x^2 = 15.176), member participation in community-based tourism management (x^2 = 7.952), number of community-related tourism groups (r = 0.563), number of receiving support (r = 0.455) and community-based tourism group committee (r = 0.441) at significance level 0.05.

Keywords: community-based tourism in Chiang Mai Province; tourism management, participation, community-based tourist management standards

1. บทนำ

ทิศทางของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ในยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจตามแนวทางการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคอย่างสมดุล เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำให้กับชุมชนและท้องถิ่นในประเทศไทย ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็น

เจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียเสียจากการท่องเที่ยว โดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักบนพื้นฐานความยั่งยืนใน 3 มิติคือ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีภารกิจหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่พิเศษให้เป็นชุมชนต้นแบบ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคือเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากการพัฒนาตามหลักเกณฑ์ Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC) (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2557)

จากการพัฒนาที่ต่อเนื่องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้หลายหน่วยงาน โดยเฉพาะภาครัฐได้รับงบประมาณเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่จะเน้นการพัฒนาชุมชนให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้จังหวัดเชียงใหม่เกิดแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมาก เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาชุมชนในหลากหลายมิติ แต่กลับทำให้มีปัญหาก่อกำเนิดขึ้นกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ 1) มีหน่วยงานที่หลากหลาย เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ และการตลาด ซึ่งอาจไม่ใช่ภารกิจหลักของหน่วยงานนั้น ๆ จึงไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2) ระยะเวลาที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนที่สั้น และไม่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจทำให้ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน 3) การส่งเสริมการตลาดให้กับชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยที่คนในชุมชนยังไม่พร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว เหล่านี้ทำให้ส่งผลกระทบต่อกรให้บริการนักท่องเที่ยวที่ขาดความพร้อม นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจ จึงทำให้ไม่มีการกลับมาเที่ยวซ้ำ ในขณะเดียวกันการบริหารจัดการที่ไม่ดีอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ดวงพร อ่อนหวาน, สมพร ยี่จ่อหอ, สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์, นินนาท อ่อนหวาน, และ พุทธิพัทธ์ หลอยสงศรี, 2561) ได้ศึกษาสภาพและศักยภาพของสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมา (ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, 2562) ได้ศึกษา

ระดับศักยภาพและรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือ (15 จังหวัด) และภาคกลาง (สิงห์บุรี และอ่างทอง) ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นพบว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับศักยภาพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีศักยภาพน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่มีประสิทธิภาพ และอาจนำมาซึ่งปัญหาในชุมชนต่อไปได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเหล่านี้ จึงส่งผลให้จังหวัดเชียงใหม่มีการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทราบถึงแนวทางการเพิ่มระดับศักยภาพของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 32 ชุมชน (ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, 2561) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วย อายุของกลุ่ม รูปแบบกลุ่ม เขตพื้นที่ที่ตั้ง ชาติพันธุ์ สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้อง รายได้รวมและจำนวนเงินสะสมในบัญชีกองทุน จำนวนคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิก ประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ อายุ ระดับการศึกษาของประธานกลุ่ม และจำนวนการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากประชากรกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนผู้ให้ข้อมูล คือ สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยใช้การกำหนดโควตาจำนวนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มละ 5 คน รวมเป็น 160 คน และเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างโดยการจัดเรียงรายชื่อของสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งหมด จากนั้นหาสัดส่วนของช่วงในการสุ่มตัวอย่าง แล้วสุ่มสมาชิกโดยเริ่มจากหน่วยแรก ส่วนหน่วยต่อไปให้นับจากช่วงของสัดส่วนที่คำนวณได้ จนกว่าจะครบ 5 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถาม โดยกำหนดองค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามสำหรับตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ผู้เป็นให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยเก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย อายุของกลุ่ม รูปแบบกลุ่ม เขตพื้นที่ที่ตั้ง ชาติพันธุ์ สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้อง รายได้รวมและจำนวนเงินสะสมในบัญชีกองทุน จำนวนคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิก ประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ อายุ ระดับการศึกษาของประธานกลุ่ม และจำนวนการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีประเด็นศึกษา ประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อประเมินระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผู้วิจัยอ้างอิงเกณฑ์การประเมินจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่

พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน 2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจสังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5) ด้านบริการและความปลอดภัย และ 6) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

3. การทดสอบเครื่องมือวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยมีการทดสอบเครื่องมือจากตัวแปรเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ในด้านการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้สร้างและกำหนดขอบเขตของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จากนั้นจึงนำเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวิจัย และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในภาพรวมข้อคำถามที่คัดเลือกมาใช้อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้สถิติเชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2. ข้อมูลระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้เกณฑ์การแปรผลข้อมูลดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00 หมายถึง มีมาตรฐานในระดับดีเยี่ยม 2.01 - 3.00 หมายความว่า มีมาตรฐานในระดับดี 1.01 - 2.00 หมายถึง มีมาตรฐานในระดับพอใช้ และ 0.00 - 1.00 หมายถึง มีมาตรฐานในระดับควรปรับปรุง และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้เกณฑ์แปรผลข้อมูลดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด 3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมมาก 2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง 1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย และ 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยใช้สถิติเชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้การหาความสัมพันธ์ โดยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) โดยใช้เครื่องมือโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ จากชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 32 ชุมชน โดยภาพรวม พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ มีอายุของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระหว่าง 6 – 10 ปี (ร้อยละ 53.1) รูปแบบกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 37.5) เขตพื้นที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (ร้อยละ 62.5) เป็นคนเมืองล้านนา (ร้อยละ 59.4) สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชนมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม/วิถีชีวิต (ร้อยละ 34.4) โดยมีรายได้รวมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเฉลี่ยใน 1 ปี (ปีที่เคยได้รับสูงสุด) น้อยกว่า 90,000 บาท (ร้อยละ 46.9) จำนวนเงินสะสมในบัญชีกองทุนของกลุ่มฯ ณ ปัจจุบันมากที่สุด มีน้อยกว่า 10,000 (ร้อยละ 62.5) จำนวนคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่า 10 คน (ร้อยละ 56.3) จำนวนสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน 21 - 40 คน (ร้อยละ 37.5) จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มากที่สุด คือ น้อยกว่า 5 กลุ่ม (ร้อยละ 56.3) และจำนวนการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานมากที่สุด คือ น้อยกว่า 5 หน่วยงาน (ร้อยละ 81.3) ในด้านข้อมูลของประธานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีประสบการณ์ด้านการบริหาร น้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 46.9) มีอายุ 51 - 60 ปี (ร้อยละ 37.5) โดยระดับการศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 56.3)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม พบว่า มีระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.78 SD = 0.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามองค์ประกอบ พบว่า ระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม คือ ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและ

ยั่งยืน และด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($\bar{X}$ = 3.48, 3.23, 3.17 และ 3.08) ตามลำดับ รองลงมามีระดับดี คือ ด้านที่ 5 คุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($\bar{X}$ = 2.33) ส่วนด้านที่ 6 การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X}$ = 1.42)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.93 S.D. = 0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามองค์ประกอบ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมากทั้งหมด ประกอบไปด้วย ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.20, 4.19, 3.69 และ 3.66) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีทั้งปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า เขตพื้นที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (X^2 = 15.176) การมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (X^2 = 7.952) จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (r = 0.563) จำนวนการได้รับการสนับสนุน (r = 0.455) และคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน (r = 0.441) มีความสัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 รายละเอียดดังตาราง 1

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม พบว่า มีระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.78 SD = 0.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามองค์ประกอบ พบว่า ระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับดีเยี่ยม (ค่าเฉลี่ย 3.48) โดยชุมชนท่องเที่ยวอยู่ในระดับดีเยี่ยม จำนวน 23 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 71.88 และด้านที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ควรส่งเสริมและพัฒนา คือ ด้านที่ 6 การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.42) โดยชุมชนท่องเที่ยวมากกว่าครึ่งหนึ่งมีระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับควรปรับปรุง จำนวน 18 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ซึ่งสอดคล้องกับอารีย์ สุวรรณศิริ (2556) พบว่า ระบบการประชาสัมพันธ์มีข้อบกพร่อง ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารล่าช้าและไม่สอดคล้องกับรายละเอียดกิจกรรมที่เกิดขึ้น ไม่มีการกำหนดนโยบายหรือวางแผนการประชาสัมพันธ์กิจกรรม งบประมาณและบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอในการบริหารงาน ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ไปบางส่วนไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน สื่อที่นำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. จากผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$ S.D. = 0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามองค์ประกอบ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.20) ซึ่งสอดคล้องกับ กฤติยา สมศิลา และ กนกกานต์ แก้วนุช (2561) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากวิธีการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นวิธีการที่สร้างโอกาสให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

3. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีทั้งปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ด้าน จำนวนคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เขตพื้นที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจำนวนการได้รับการสนับสนุน ซึ่งปัจจัยจำนวนคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน และจำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นปัจจัยการพัฒนาการภายในกลุ่มท่องเที่ยว

ชุมชน รวมไปถึงการร่วมมือร่วมใจของทั้งสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวและ กลุ่มอื่น ๆ ภายในชุมชน ให้เกิดการบริการจัดการที่ดียิ่งขึ้น

ซึ่งปัจจัยด้านเขตพื้นที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ จำนวนการได้รับการสนับสนุน เป็นปัจจัยภายนอกที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ที่อยู่นอกชุมชนท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า เขตพื้นที่ที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน มากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มากที่สุด จำนวน 20 ชุมชน (ร้อยละ 62.5) เนื่องจากชุมชนท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทำให้ หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนได้ง่ายกว่าพื้นที่อื่น และมีจำนวนหน่วยงานที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง และ หลากหลาย และด้านการได้รับการสนับสนุน จากการศึกษา พบว่า ชุมชนที่ได้รับการสนับสนุน มากที่สุด คือ ชุมชนแม่กำปอง ชุมชนผาหมอน-ชุมชนหนองหล่ม และ ชุมชนสันลมจอย ที่ได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมไปถึงผู้ประกอบการทางท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้รับมาตรฐาน และรางวัลต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาย ชมภูน้อย (2561) กล่าวว่า ปัจจัยสนับสนุนที่เพิ่มศักยภาพของชุมชนในด้านการบริหาร จัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพโดยการส่งเสริมจากหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชน โดยรูปแบบโครงสร้างและวิธีการบริหาร จัดการท่องเที่ยวของชุมชน ใน มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน 2) รูปแบบและโครงสร้างการบริหารจัดการของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และ 4) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน

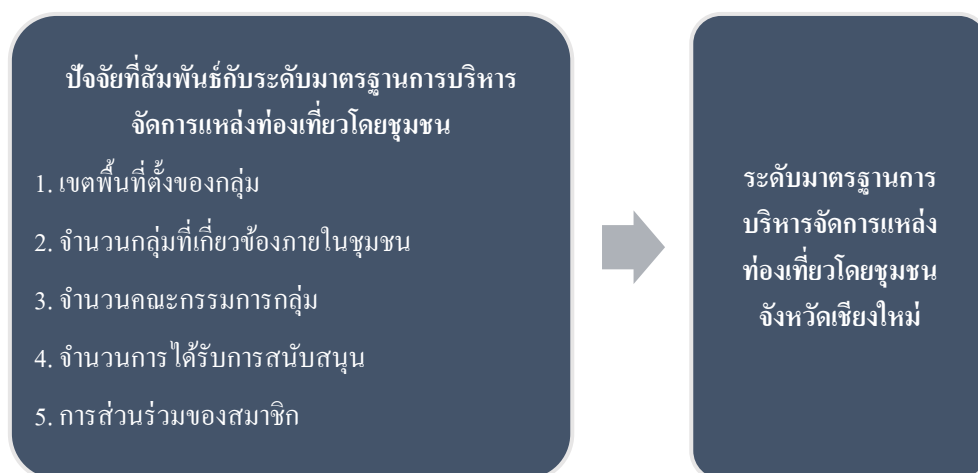
4. ส่วนผลของปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ความสัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัด เชียงใหม่ โดยเฉพาะด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านที่ 4 การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีณา งามประภาสม (2559) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในการบริหารจัดการ คือ ด้านการมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และจิตประสงค์ สุริเดช และ ปานแพร เขารวันปประยูร (2560) พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการได้รับ ผลประโยชน์จากกิจกรรมในชุมชน ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนท่องเที่ยวได้รับขึ้นอยู่กับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนได้เข้าร่วม ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531) ได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการการดำเนินงานการรวมพลังประชาชน

กับองค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่าสมาชิกในชุมชนนั้นจะต้องเข้าร่วมมือกันวางแผนและปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของสมาชิกในชุมชน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เขตพื้นที่ตั้งของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวนกลุ่มที่เกี่ยวข้องภายในชุมชนกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวนการได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาที่พัฒนากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ และสามารถนำผลจากแนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ นำไปใช้ในการวางแผนบริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ตามระดับศักยภาพเพื่อให้ชุมชนสามารถยกระดับมาตรฐานและมีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพได้อย่างยั่งยืน รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1. แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะนโยบาย

1.1 ชุมชนท่องเที่ยวควรพัฒนาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ กรมพัฒนาชุมชนในพื้นที่ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ เข้ามาพัฒนาและสนับสนุนชุมชนท่องเที่ยวใน ด้านที่ขาดการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งการอบรมให้ความรู้ และการสนับสนุนงบประมาณโดยเฉพาะด้านที่ 6 การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกให้มากที่สุด

1.3 หน่วยงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ กรมพัฒนาชุมชนในพื้นที่ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ควรให้สมาชิกกลุ่ม เข้ามาบริหารจัดการ และเชื่อมโยงกลุ่มอื่น ๆ ภายในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม ผู้สูงอายุ เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 ชุมชนควรส่งเสริมให้มีเงินปันผลจากกองทุนกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการนำเงินจากกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้ประโยชน์ เช่น สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการ เดินทางไปร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มฯ ค่าเล่าเรียนบุตร เงินช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มฯ และการ อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรชุมชน

2.2 ชุมชนท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญ เกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์ให้แก่ สมาชิกกลุ่มและสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยว สามารถสร้างประโยชน์ ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 การศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้เกณฑ์มาตรฐานอื่นในการประเมินระดับการบริหารจัดการของท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก โดยเฉพาะสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 เพื่อนำผลที่ได้มาเตรียมความพร้อมชุมชนท่องเที่ยว ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สามารถดำเนินการและบริการบนวิถีปกติใหม่ (New Normal)

3.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนระดับมาตรฐานในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา สมศิลา, และ กนกกานต์ แก้วนุช. (2561). ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพน อำเภอดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1), 103-122.
- จิตประสงค์ สุริเดช, และ ปานแพร เชาว์นปประยูร. (2560). การมีส่วนร่วมของครัวเรือนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาด้วง เมืองวังเวียง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน *การประชุมวิชาการและประกวดนวัตกรรมบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 1* (น. 1773-1781). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. (2562). การศึกษาศักยภาพและรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ภาคเหนือ (15 จังหวัด) และภาคกลาง (สิงห์บุรี และอ่างทอง) ประเทศไทย. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ดวงพร อ่อนหวาน, สมพร ยี่จ่อหอ, สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์, นินนาท อ่อนหวาน, และ พุทธิพัทธ์ หลอยสงศรี. (2561). *การพัฒนากระบวนการสนทนเพื่อการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ปวีณา งามประภาสม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 16(8), 78-87.

- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 27(2), 24-30.
- สมชาย ชมภู่น้อย. (2561). *แนวทางการเพิ่มมูลค่าท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2557). *คู่มือเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- อารีย์ สุวรรณศิริ. (2556). *กลยุทธ์การพัฒนาการประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้า
ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว *

Human Resource Management Strategy of The Electric
Power Business in The Lao People's
Democratic Republic

หมอนแก้ว จิตตะลาด, และ ศิริพันธ์ จูรีมาศ

Monekeo Chittalath, and Siriphan Jureemas

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Faculty of Business Administration, North-Chiang Mai University

Corresponding Author, Email: chittalathm7@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยมและใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแบบศึกษาปรากฏการณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารผู้รับผิดชอบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มหัวหน้างานระดับปฏิบัติการ กลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการ และ กลุ่มนักวิชาการซึ่งที่ปรึกษาองค์กรธุรกิจในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คนและใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

* ได้รับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 24 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 26 พฤษภาคม 2565

Received: February 28, 2022; Revised: May 24, 2022; Accepted: May 26, 2022

ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วย กลยุทธ์การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ โดยการจัดระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น กลยุทธ์การสรรหาและคัดเลือกโดยใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์และสื่อสังคม กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการเรียนรู้และฝึกอบรมแบบ ออนไลน์ กลยุทธ์การบริหารผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผลรอบทิศ 360 องศา กลยุทธ์การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการโดยการประเมินอย่างเป็นแบบแผนและการจัดสวัสดิการใหม่ กลยุทธ์แรงงานสัมพันธ์และกฎหมายโดยการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน กลยุทธ์ การบริหารความก้าวหน้าในอาชีพและคุณภาพชีวิตโดยวิธีการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง การจัดการสมดุลของคุณภาพชีวิตและการทำงาน กลยุทธ์ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์โดยการจัดทำและพัฒนาระบบเทคโนโลยีและอิเล็กทรอนิกส์ กลยุทธ์การจัดการ ทรัพยากรมนุษย์เพื่อสากลโดยการพัฒนาสมรรถนะเพื่อรองรับการทำงานข้ามวัฒนธรรม และ กลยุทธ์อื่นๆ ได้แก่ การสร้างความผูกพันของพนักงาน และการบริหารจัดการผู้มีศักยภาพสูง ทั้งนี้องค์การจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของ องค์การในกลยุทธ์ด้านต่างๆเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันให้เหมาะสมกับบริบท ของประเทศ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์; ธุรกิจพลังงานไฟฟ้า; สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

Abstract

This study aims to study the human resource management strategy of the electric power business in the Lao People's Democratic Republic. The researcher uses the constructivism research paradigm and uses the Phenomenology Strategies of Inquiry. The research tool was an interview form. The researcher interviewed key informants, including a group of executives, a group of operational supervisors, a group of operational staff, and a group of academics who consult business organizations in the field of management. The researcher selected 19 persons

using the purposive sampling method and applied the triangulation method to verify the collected data for reliability of the research result.

The study results revealed that the electric power business's human resource management strategies in the Democratic People's Republic include Human resource planning strategy by flexible working system. Human resource recruitment and selection strategy by electronic media and social media. Human resource development strategy by online self-Learning and training. Performance management strategy by 360-degree feedback. Compensation and benefit strategy by systematic evaluation and new benefits. Labor Relations and Law strategy by labor relations strategic partner engagement. Succession plan strategy and quality of life by succession plan draft and work-life balance. Human resource information strategy by formulation and development of technology and electronic system. International human resource strategy by cross-cultural competency development, and other strategies such as employee engagement and talent Management. The organization in various strategies must cope with change and competition and use it as a proactive approach that can develop and upgrade human resources appropriate to the country's context in the future.

Keywords: human resources management strategy; electric power business; Lao PDR.

1. บทนำ

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในภูมิภาคอาเซียนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องรวมไปจนถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรที่จะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) อาเซียนจำเป็นที่จะต้องมองหาแหล่งพลังงาน เพื่อรองรับปัญหาการขาดแคลนพลังงานในภูมิภาคที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต และจากรายงานขององค์การพลังงานระหว่างประเทศ (International Energy Agency: IEA) ได้ระบุว่าสมาชิกอาเซียนเป็นกลุ่มประเทศ

ที่มีความเปลี่ยนแปลงด้านความต้องการพลังงานอย่างมีนัยสำคัญที่เพิ่มสูงขึ้นกว่า 60% ในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้จากการคาดการณ์ของ IEA ในปี พ.ศ. 2584 อาเซียนจะมีความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้นอีกกว่า 2 ใน 3 ของความต้องการใช้พลังงานในปัจจุบัน (International Energy Agency [IEA], 2018)

อย่างไรก็ตาม จากประเด็นความท้าทายด้านพลังงานของภูมิภาคอาเซียนดังกล่าวมาข้างต้น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นประเทศหนึ่งที่ได้มีการปรับเปลี่ยนความท้าทายดังกล่าวเป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศ โดยใช้ประโยชน์จากความเหมาะสมของภูมิประเทศในการผลิตพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำจากการสร้างเขื่อน ภายใต้เป้าหมายในการดำเนินการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจากเขื่อนจำนวน 100 เขื่อน โดยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในการเป็นแบตเตอรี่แห่งอาเซียน (Battery of ASEAN) ภายในปี ค.ศ. 2020 ที่สามารถป้อนพลังงานจำนวนมหาศาลสู่ภูมิภาคอาเซียน และเอเชีย เช่น ประเทศไทย เวียดนาม สิงคโปร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น นอกจากนี้กระทรวงพลังงานและบ่อแร่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของปี ค.ศ. 2030 ไว้ว่า “พัฒนาพลังงานและบ่อแร่ ตามทันอุตสาหกรรมและทันสมัย ขุดค้นและนำมาใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมเศรษฐกิจของชาติให้มั่นคง ผลักดันให้มีกระแสไฟฟ้าใช้ภายในประเทศให้เพียงพอและมั่นคง เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนพลังงานกับประเทศเพื่อนบ้านและพัฒนาพลังงานและบ่อแร่ด้วยพื้นที่สีเขียวและสดใส” (Ministry of Energy and Mines, 2017) ทั้งนี้กระทรวงพลังงานและบ่อแร่ ได้วางเป้าหมายในปี ค.ศ. 2020 พลังงานไฟฟ้าจะสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้ถึงร้อยละ 20 ของ GDP ของประเทศ และจะสร้างเขื่อนพลังงานไฟฟ้าอีกจำนวน 19 โครงการให้แล้วเสร็จ ซึ่งจะมีกำลังผลิตมากกว่า 3,500 เมกะวัตต์ และผลิตกระแสไฟฟ้าเฉลี่ย 30,000,000,000 กิโลวัตต์ต่อปี และให้มีอัตราการใช้ไฟฟ้ารวม ร้อยละ 98 ขึ้นไปของครอบครัวทั่วประเทศ (Ministry of Planning and Investment, 2016)

ภายใต้การส่งเสริมการดึงดูดการลงทุนและการดำเนินธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในอุตสาหกรรมธุรกิจพลังงานไฟฟ้า ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ความสามารถในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรให้สามารถร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ความแตกต่างทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต จึงเป็นความท้าทายที่สำคัญยิ่งขององค์กรในการดำเนินการและจัดการทรัพยากรมนุษย์บนความหลากหลาย องค์กรต่างหาวิธีการที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถร่วมแรงร่วมใจและร่วมมือกันสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรได้

อย่างต่อเนื่อง โดยปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีการดำเนินธุรกิจ在不同ประเทศมีหลายลักษณะ เช่น ปัจจัยด้านงาน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กร ปัจจัยด้านวัฒนธรรม เป็นต้น (Nel & Sisavath, 2014) จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษากลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการลาวที่ดำเนินกิจการหรือกำลังจะเข้าไปลงทุนในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว ในการปรับเปลี่ยนและพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานด้านทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานเพื่อการแข่งขันได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมของสปป.ลาว และยังส่งผลต่อกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีการเติบโตได้อย่างมั่นคงและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศและระดับสากลได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) หรือเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สังคม (Socially Constructed) (Creswell, 2009) ผู้วิจัยเชื่อว่าความจริงมีหลากหลาย ทำให้จำเป็นต้องทำการศึกษาแบบองค์รวม (Lincoln & Guba, 1985) ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงความเข้าใจ ความรู้สึก ประสบการณ์ และความคิดเห็นในประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว มีองค์ประกอบอย่างไร ซึ่งต้องการคำอธิบายเชิงลึกที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและมีความเหมาะสมตามลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Creswell & Clark, 2007) ดังนั้นการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กลยุทธ์การวิจัยแบบศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) ซึ่งมีรากฐานทางปรัชญามาจาก Edmund Husserl (Creswell, 1998)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจในข้อมูลระดับลึกสำหรับกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้า (Erlandson, Harris, Skipper, & Allen, 1993) ใช้ประเด็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบ

ก็มีโครงสร้างโดยมีการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการสัมภาษณ์ ซึ่งแต่ละประเด็นคำถามและลำดับของการสอบถามสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว กลุ่มหัวหน้างานระดับปฏิบัติการ กลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการ และกลุ่มนักวิชาการ ที่ปรึกษาองค์กรธุรกิจในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือก โดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 19 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักการกำหนดขนาดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ไชยยุทธศาสตร์การวิจัยแบบการศึกษาปรากฏการณ์ (Marshall, Cardon, Poddar, & Fontenot, 2013) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับมากกว่า 0.85

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์จากหนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทมากที่สุด ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาจัดระบบโดยการแบ่งเป็นหมวดหมู่และทำการสรุปข้อมูล (Miles & Huberman, 1984) เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง และสามารถนำไปสู่การหาข้อสรุปที่ค้นพบจากการวิจัย (Corbin & Strauss, 2008) และใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น (Lincoln & Guba, 1985)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาด้านกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสามารถแบ่งออกได้ 3 ส่วนได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทองค์การ การขับเคลื่อนการดำเนินการเชิงรุกในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์

1. การวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทองค์การ โดยการกำหนดกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว องค์การต้องดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) ทั้งในสภาพแวดล้อมภายนอก (External) ได้แก่

ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย อาชีพ อัตราการจ่ายค่าจ้างของคู่แข่งชั้นกฎหมายที่มีต่อการจ้างงาน ศักยภาพของแรงงาน และสภาพแวดล้อมภายใน (Internal) ได้แก่ ผู้นำ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมองค์การและการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรมนุษย์ เช่น คุณภาพความรู้ ประสิทธิภาพของพนักงานโดยรวม ขวัญและกำลังใจของพนักงาน ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในกระบวนการตัดสินใจของพนักงาน กระบวนการในการพัฒนาและฝึกอบรมพนักงาน ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน ตลอดจนศักยภาพและความสามารถของหน่วยงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในกิจกรรมด้านต่างๆ ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจะนำมาวางแผนกลยุทธ์ ภายใต้โอกาสที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และลดอุปสรรคที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ธุรกิจจำเป็นต้องพิจารณาจัดทำหรือทบทวนทิศทางขององค์การ ทั้งด้านพันธกิจ เป้าหมาย การกำหนดพันธกิจ (Mission) ซึ่งเป็นกิจกรรมขององค์การในภาพรวม รวมถึงการกำหนดเป้าหมาย (Goals) ที่ เป็นความต้องการให้เกิดผลสำเร็จในอนาคตของธุรกิจ โดยมีระยะเวลาและจะสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการที่จะทำให้ภารกิจที่กำหนดขึ้นเป็นจริง

2. การขับเคลื่อนการดำเนินการเชิงรุกหรือกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ ประกอบด้วย ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และวิธีการเชิงรุก หน่วยงานหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ต้องมีความเข้าใจและเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง การทำหน้าที่เป็นหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ พนักงานต้องมีความกระตือรือร้นหมั่นพัฒนาตนเองทั้งทักษะและความสามารถ และนโยบายและระบบสนับสนุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสม

3. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ 3.1) กลยุทธ์การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ โดยการกำหนดปริมาณแรงงานส่วนเกิน หรือการขาดแคลนแรงงาน (Determination of Labor Surplus or Labor Shortage) การวางแผนเพื่อทดแทนบุคลากร (Replacement Plan) การจัดระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Flexible Working System) 3.2) กลยุทธ์การสรรหาและคัดเลือกโดยการใช้หน่วยงานจัดหางานภาครัฐและภาคเอกชน (Public and Private Employment Agencies) การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Recruiting) และการสรรหาผ่านสื่อสังคม (Social Media Recruitment) การคัดเลือกโดยการตรวจสอบบุคคลอ้างอิง (Reference Checks) กลยุทธ์การสร้างแบรนด์นายจ้าง (Employer Branding) 3.3) กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการ

สอนงานขณะปฏิบัติงาน (On Job Training : OJT) การเรียนรู้และฝึกอบรมแบบออนไลน์ (Online Self- Learning and Training) 3.4) กลยุทธ์การบริหารผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผลรอบทิศทาง 360 องศา (360-degree Feedback) 3.5) กลยุทธ์การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการโดยการประเมินค่าตอบแทนอย่างเป็นแบบแผน (Compensation Evaluation) การจัดสวัสดิการใหม่ (New Benefit) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือฉุกเฉิน (Emergency Benefit) 3.6) กลยุทธ์แรงงานสัมพันธ์และกฎหมายโดยการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน (Strategic Partner) กลยุทธ์การสร้างประสบการณ์ให้พนักงาน (Employee Experience) 3.7) กลยุทธ์การบริหารความก้าวหน้าในอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยการจัดโครงสร้างตำแหน่งงานให้เหมาะสม (Organization Structure) การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Plan) การจัดทำเส้นทางอาชีพ (Career Path) การจัดการสมดุลของคุณภาพชีวิตและการทำงาน (Quality of Work Life) 3.8) กลยุทธ์ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยการจัดทำและพัฒนาระบบเทคโนโลยีและอิเล็กทรอนิกส์ (HR Technology and Electronic) 3.9) กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศ โดยการพัฒนาสมรรถนะเพื่อรองรับการทำงานข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural Competency) และ 3.10) ด้านอื่นๆ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างความผูกพันของพนักงาน (Employee Engagement) และกลยุทธ์การบริหารจัดการผู้มีศักยภาพสูง (Talent Management)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาด้านกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถแบ่งออกได้ 3 ส่วนได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทองค์การ การขับเคลื่อนการดำเนินการเชิงรุกในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์

1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทองค์การ โดยกำหนดกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว องค์การต้องดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) ทั้งในสภาพแวดล้อมภายนอก (External) ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย อาชีพ อัตราการจ่ายค่าจ้างของคู่แข่งชั้นกฎหมายที่มีต่อการจ้างงาน ศักยภาพของแรงงาน และสภาพแวดล้อมภายใน (Internal) ได้แก่

ผู้นำ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมองค์การและการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรมนุษย์ เช่น คุณภาพความรู้ ประสิทธิภาพของพนักงานโดยรวม ขวัญและกำลังใจของพนักงาน ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในกระบวนการตัดสินใจของพนักงาน กระบวนการในการพัฒนาและฝึกอบรมพนักงาน ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน ตลอดจนศักยภาพและความสามารถของหน่วยงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในกิจกรรมต่างๆ ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจะนำมาวางแผนกลยุทธ์ ภายใต้โอกาสที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และลดอุปสรรคที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ธุรกิจจำเป็นต้องพิจารณาจัดทำหรือทบทวนทิศทางขององค์การ ทั้งด้านพันธกิจ เป้าหมาย การกำหนดพันธกิจ (Mission) ซึ่งเป็นกิจกรรมขององค์การในภาพรวม รวมถึงการกำหนดเป้าหมาย (Goals) ที่ เป็นความต้องการให้เกิดผลสำเร็จในอนาคตของธุรกิจ โดยมีระยะเวลาและจะสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการที่จะทำให้ภารกิจที่กำหนดขึ้นเป็นจริง

1.2 การขับเคลื่อนการดำเนินการเชิงรุกหรือกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ ประกอบด้วย ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และวิธีการเชิงรุก หน่วยงานหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ต้องมีความเข้าใจและเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง การทำหน้าที่เป็นหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ พนักงานต้องมีความกระตือรือร้นหมั่นพัฒนาตนเองทั้งทักษะและความสามารถ และนโยบายและระบบสนับสนุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสม

1.3 กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ 1) กลยุทธ์การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ โดยการกำหนดปริมาณแรงงานส่วนเกิน หรือการขาดแคลนแรงงาน (Determination of Labor Surplus or Labor Shortage) การวางแผนเพื่อทดแทนบุคลากร (Replacement Plan) การจัดระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Flexible Working System) 2) กลยุทธ์การสรรหาและคัดเลือกโดยการใช้หน่วยงานจัดหางานภาครัฐและภาคเอกชน (Public and Private Employment Agencies) การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Recruiting) และการสรรหาผ่านสื่อสังคม (Social Media Recruitment) การคัดเลือกโดยการตรวจสอบบุคคลอ้างอิง (Reference Checks) กลยุทธ์การสร้างแบรนด์นายจ้าง (Employer Branding) 3) กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการสอนงานขณะปฏิบัติงาน (On Job Training : OJT) การเรียนรู้และฝึกอบรมแบบออนไลน์ (Online Self- Learning and Training) 4) กลยุทธ์การบริหารผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผล

รอบทิศแบบ 360 องศา (360-degree Feedback) 5) กลยุทธ์การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการโดยการประเมินค่าตอบแทนอย่างเป็นแบบแผน (Compensation Evaluation) การจัดสวัสดิการใหม่ (New Benefit) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือฉุกเฉิน (Emergency Benefit) 6) กลยุทธ์แรงงานสัมพันธ์และกฎหมายโดยการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน (Strategic Partner) กลยุทธ์การสร้างประสบการณ์ให้พนักงาน (Employee Experience) 7) กลยุทธ์การบริหารความก้าวหน้าในอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยการจัดโครงสร้างตำแหน่งงานให้เหมาะสม (Organization Structure) การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Plan) การจัดทำเส้นทางอาชีพ (Career Path) การจัดการสมดุลของคุณภาพชีวิตและการทำงาน (Quality of Work Life) 8) กลยุทธ์ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยการจัดทำและพัฒนาระบบเทคโนโลยีและอิเล็กทรอนิกส์ (HR Technology and Electronic) 9) กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศ โดยการพัฒนาสมรรถนะเพื่อรองรับการทำงานข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural Competency) และ 10) ด้านอื่นๆ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างความผูกพันของพนักงาน (Employee Engagement) และกลยุทธ์การบริหารจัดการผู้มีความสามารถสูง (Talent Management)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การกำหนดกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว องค์การต้องดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งในสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน รวมถึงต้องพิจารณาจัดทำหรือทบทวนทิศทางขององค์การ ทั้งด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โดยกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ได้แก่ การได้มา การใช้ประโยชน์และการรักษาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายขององค์การเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ สำหรับกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ 1) กลยุทธ์การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ 2) กลยุทธ์การสรรหาและคัดเลือก 3) กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) กลยุทธ์การบริหารผลการปฏิบัติงาน 5) กลยุทธ์การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ 6) กลยุทธ์แรงงานสัมพันธ์และกฎหมาย 7) กลยุทธ์การบริหารความก้าวหน้าในอาชีพและคุณภาพชีวิต 8) กลยุทธ์ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยการจัดทำและ

พัฒนาระบบเทคโนโลยีและอิเล็กทรอนิกส์ 9) กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศ 10) ด้านอื่นๆ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างความผูกพันของพนักงาน และกลยุทธ์การบริหารจัดการผู้มีศักยภาพสูง

ทั้งนี้ธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นขององค์การในกลยุทธ์ด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน ตลอดจนใช้เป็นวิธีการเชิงรุกที่สามารถพัฒนาและยกระดับทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของประเทศต่อไป จากรายละเอียดที่กล่าวข้างต้นสามารถแสดงการกำหนดกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. การกำหนดกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจพลังงานไฟฟ้า
ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

7. ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว เป็นเป็นวิธีการเชิงรุกของธุรกิจหรือผู้ประกอบการพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์อันส่งผลต่อกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีการเติบโตได้อย่างมั่นคงและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศและระดับสากล ทั้งนี้กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถนำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ธุรกิจ และประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรมีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและมีแนวทางในการเตรียมพร้อมและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นขององค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน

1.2 ผู้ประกอบการ/บริษัทพลังงานไฟฟ้าใน สปป.ลาว จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นขององค์กรในกลยุทธ์ด้านต่างๆเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันตลอดจนใช้เป็นวิธีการเชิงรุกที่สามารถพัฒนาและยกระดับทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 กระทรวง/หน่วยงาน ที่ดูแลเรื่องกำลังคนของประเทศ ควรจัดทำยุทธศาสตร์นโยบาย การจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สนับสนุนการดำเนินงานในอุตสาหกรรมที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศโดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้า ทั้งนี้เพื่อให้อุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าสามารถเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีการเติบโตได้อย่างมั่นคงและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศและระดับสากล

2.2 สถาบันศึกษาในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์และนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ไปปฏิบัติ หรือ ควรทำการศึกษาถึงสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในสปป.ลาวที่จะทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

- Armstrong, M. (2009). *Strategic human resource management* (4th ed.). London: Kogan Page.
- Analoui, F. (2007). *Strategic human resource management*. London: Thomson Learning.
- Balasundaram, N., & Ather, S. M. (2010). *Quality of Work life (QoWL) and Job Satisfaction (JS): A Study of Academic Professionals of Private Universities in Bangladesh*. In *Proceeding of Annual Research Conference (ARC)-2010* (pp. 1-16). Chittagong: Bangladesh.
- Baroda, S., Sharma, C., & Bhatt, K. J. (2018). 360 degree feedback appraisals- An innovative approach of performance management system. *International Journal of Performance Management & Information Technology*, 1(2), 53-66.
- Budd, J. W., & Bhawe, D. (2010). The employment relationship. In A. Wilkinson, et al. (Eds.), *The SAGE Handbook of Human Resource Management* (pp. 51-70). Los Angeles: SAGE.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, Calif: Sage.

- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W., & Clark, P. V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Erlandson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L., & Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Newbury Park, CA: SAGE.
- International Energy Agency (IEA). (2018). 2018 Global Status Report, IEA, Paris
Retrieved from <https://www.iea.org/reports/2018-global-status-report>
- Kapur, R. (2020). *Strategic human resource management in organizations*. Retrieved from <https://www.studocu.com/ph/document/holy-trinity-university/business-administration/strategic-human-resource-management-in-organizations-29/7941732>
- Koltnerová, K., Chlpeková, A., & Samáková, J. (2012). The importance of human resource planning in industrial enterprises. *Research Papers Faculty of Materials Science and Technology Slovak University of Technology*, 20, 62-67.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Marshall, B., Cardon, P., Poddar, A., & Fontenot, R. (2013). Does sample size matter in qualitative research?: A review of qualitative interviews in IS research. *Journal of Computer Information Systems*, 54(1), 11-22.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1984). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. London: Sage.
- Ministry of Energy and Mines. (2017). *Department of energy planning policy*. Lao People's Democratic Republic: Ministry of Energy and Mines.
- Ministry of Planning and Investment. (2016). *National economic and social development plan Volume 8 (2016-2020)*. Lao People's Democratic Republic: Planning and Investment Department.

- Mondy, R. W., & Noe, R. M. (2004). *Human resource management* (9th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Mondy, R. W., & Martocchio, J. J. (2016). *Human resource management* (14th ed.). Boston: Pearson.
- Nel, P. S., & Sisavath, M. (2014). International Human Resource Management in the Context of Human Capital of Multi-national Organization in Laos. Retrieved from <https://www.researchbank.ac.nz/handle/10652/3026>
- Scullion, H., Collings, D. G., & Gunnigle, P. (2007). International human resource management in the 21st century: Emerging themes and contemporary debates. *Human Resource Management Journal*, 17(4), 309-319.
- Storey, J., Wright, P. M., & Ulrich, D. (2019). *Strategic human resource management: A research overview*. London: Routledge.
- Tigari, H. (2017). Human resource information system: A theoretical perspective. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 2(1), 1406-1410.

**รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์
ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ***
**Desirable Human Resource Development Model of Hotel
Business in Lao People's Democratic Republic**

ภูธร เก้าวางมณี, และ ศิริพันธ์ จูรีมาศ

Phouthone Kaodouangmany, and Siriphan Jureemas

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Faculty of Business Administration, North-Chiang Mai University

Corresponding Author, Email: kaodouangmanyp6@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้ โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นแนวทางที่นำไปสู่การบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการให้บริการซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจเพื่อการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม และใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแบบศึกษาปรากฏการณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลระดับลึกสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจโรงแรมใน สปป.ลาว จำนวน 22 ราย และใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

* ได้รับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 24 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 26 พฤษภาคม 2565

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจโรงแรม ใน สปป.ลาว ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์องค์การ การวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็น การในพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การออกแบบวิธีการ กิจกรรมและการเลือกเครื่องมือในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การประเมินผลการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในมิติด้าน ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน และมิติด้านองค์การ ได้แก่ นโยบาย ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งจูงใจ และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบท โดยธุรกิจโรงแรมใน สปป.ลาว จำเป็นต้องใช้องค์ประกอบสำคัญที่เป็นผลจากการศึกษาในการดำเนินการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ตลอดจนการใช้ปัจจัยขับเคลื่อนเพื่อผลักดันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความยั่งยืน ได้ต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; ธุรกิจโรงแรม; สปป.ลาว

Abstract

This study aimed to explore elements and driving factors of desirable human resource development model of hotel business in Lao PDR, while its results would translate in to efficient hotel business performance and serve as human resource development and management guideline towards preparedness for services. This would then be a basis for strengthening business and enhancing the country's sustainable competitiveness in the future. The constructivism and phenomenological strategies of inquiry were used by the author, and the interview form was the research tool for interviewing key informants. They are 22 key informants providing in-depth data on human resource development in hotel business in Lao PDR. Data analysis triangulation verified the reliability of collected data.

The study results indicated that human resource development elements in hotel business in Lao PDR included organizational analysis, assessment, design and tool, implementation, evaluation. It was also found that driving factors of human resource development had 2 dimensions: human resources (executives and employees) and organization (policies, systems, information technology, incentives and laws rules regulations). To enhance contextually appropriate desirable human resource development, hotel business in Lao PDR needs to apply both key elements revealed in the study results and driving factors of human resource development so that sustainability can be achieved.

Keywords: human resource development; hotel business; Lao PDR

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศเป็นอย่างสูง โดยในปี ค.ศ. 2015 การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ 725,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐและได้คาดการณ์ว่า ในปี ค.ศ. 2025 การท่องเที่ยวจะสามารถสร้างรายได้มากถึง 1,208,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Tourism Development Department, 2017) ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป. ลาว จึงได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของประเทศมากขึ้น โดยมีนโยบาย มาตรการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ นโยบายการยกเลิกการขอวีซ่าให้กับนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน นโยบายพัฒนาขยายเครือข่าย การคมนาคมภายในประเทศ นโยบายส่งเสริมให้มีการอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวใน สปป. ลาวให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การพัฒนา ส่งเสริมการท่องเที่ยวใน สปป.ลาว รัฐบาลยังได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา บริการการท่องเที่ยวตามกฎหมายการท่องเที่ยว (ฉบับปรับปรุง) (เลขที่ 32 / NA ลงวันที่ 24 .7. 2013) โดย 1) รัฐบาลพิจารณาว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ บริการ การสร้างงานสร้างรายได้และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้นในชาติ 2) ส่งเสริม การท่องเที่ยวธรรมชาติวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มากขึ้น เช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ

ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสีเขียว 3) รัฐบาลส่งเสริมและอำนวยความสะดวกสบาย และความปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ลงทุนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้วยนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้มีผู้ประกอบการและนักลงทุนจึงสนใจลงทุนในภาคบริการโดยเฉพาะด้านการโรงแรมเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ธุรกิจการโรงแรมใน สปป. ลาว ถือได้ว่าเป็นธุรกิจบริการที่เหมาะสมแก่การลงทุนสำหรับนักลงทุนเป็นอย่างมากเนื่องจากแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีสูงขึ้นในแต่ละปี โดยในปี ค.ศ. 2019 สปป. ลาว มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีระยะพำนัเฉลี่ย 7.9 วันต่อคน ใช้จ่ายเฉลี่ย 83.6 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อวัน ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีขึ้นจาก ปี ค.ศ. 2018 (ธนาคารกรุงเทพ, 2564) ในขณะเดียวกันธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจบริการที่มีความละเอียดอ่อนและเฉพาะเจาะจง โดยการให้บริการของธุรกิจโรงแรมต้องเกี่ยวข้องกับทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลหรือพนักงานให้บริการซึ่งต้องใช้ทักษะ ความสามารถ เพื่อให้บริการกับผู้มาใช้บริการ (Nolan, 2002) ดังนั้นบุคคลที่ทำงานด้านนี้จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษที่ต่างจากธุรกิจอื่น ๆ เช่น การมีจิตใจในการให้บริการที่ดี ความอดทน การเข้าอกเข้าใจผู้มาใช้บริการ รวมถึงความรู้และทักษะเฉพาะในแต่ละด้าน นอกจากนี้ธุรกิจโรงแรมควรจัดให้บุคลากรได้รับการพัฒนาโดยการฝึกอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับสายงานที่ปฏิบัติ ทั้งทักษะด้านภาษา การบริการที่ดี และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผู้รับบริการเกิดความประทับใจ (Gronoos, 1990; Parasuraman, Zeithaml, & Berry, 1988)

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจที่ต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกในการสร้างความประทับใจให้กับผู้รับบริการและเมื่อเกิดการบริการที่ดีก็ย่อมก่อให้เกิดรายได้อันเป็นรายได้หลักของธุรกิจจากการลงทุนของโรงแรมเพื่อรองรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มการเติบโตที่ดีขึ้น (S.A. & Mohamed, 2014) ดังนั้นการแข่งขันในธุรกิจโรงแรมใน สปป.ลาว จึงมีการแข่งขันค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ดำเนินธุรกิจต้องแข่งขันทั้งในด้านการตลาดและการให้บริการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้าทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจสูงสุด และปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจโรงแรมคือ ความสามารถของคนหรือทรัพยากรมนุษย์ (Miller, 1998) กล่าวคือ ถ้าหากองค์กรมีทรัพยากรอื่น ๆ เหมือนกันแต่หากมีทรัพยากรมนุษย์ที่ต่างกันแล้ว ผลการดำเนินงานที่ปรากฏออกมา ก็ย่อมต่างกัน (Yang & Cherry, 2008) ซึ่งหากองค์กรหรือธุรกิจมุ่งที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มี

คุณภาพสูงขึ้นแล้วองค์กรย่อมสามารถชนะคู่แข่งได้ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบำรุงรักษาไว้ซึ่งกำลังคนที่ดีและมีประสิทธิภาพ จึงถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (L. Nadler & Z. Nadler, 1989)

สปป. ลาว เป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค COVID- 19 ประกอบกับปัจจุบันกระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรม และท่องเที่ยว สปป.ลาว อยู่ระหว่างการวางแผนพัฒนางานแถลงข่าว วัฒนธรรม และท่องเที่ยว 5 ปี (ค.ศ. 2021-2025) โดยให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ หลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวภายในและต่างประเทศและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในประเทศให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย (ธนาคารกรุงเทพ, 2564) อย่างไรก็ตามในขณะที่ สปป.ลาว มีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและการบริการทางการท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์จากการระบาดของโรคดังกล่าว หนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาและขยายธุรกิจท่องเที่ยวโดยเฉพาะธุรกิจโรงแรม คือ การขาดความพร้อมในด้านการบริการของพนักงานหรือบุคลากร โดยทรัพยากรมนุษย์ผู้ให้บริการของธุรกิจโรงแรมที่มีความรู้ ทักษะความสามารถและทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของปริมาณนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูท่องเที่ยวของประเทศ (World Travel and Tourism Council, 2013) รวมถึงภายหลังจากสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ที่คาดการณ์ว่าจะลดระดับความรุนแรง ทุกเลาและคลี่คลายลงในอนาคต ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ถือได้ว่าเป็นวิธีการเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรให้มีความรับผิดชอบและมีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น โดยมีองค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญหลายด้านที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ให้องค์กรมีการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ (Prayag & Hosany, 2013)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมด้านการโรงแรมใน สปป.ลาว ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นหากทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจโรงแรมได้รับการพัฒนาและมีการบริหารจัดการตามองค์ประกอบที่ดีมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่ออุตสาหกรรมภาคบริการของ สปป.ลาว มากยิ่งขึ้น และจากความสำคัญดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานอันเกิดศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนเป็นแนวทางที่นำไปสู่การบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการให้บริการซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจเพื่อการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าความจริงมีหลากหลาย ปรากฏอยู่ในใจของผู้คนและความเป็นจริงปรากฏอยู่ในใจของผู้สร้างความจริง (Guba, 1990) ดังนั้นการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงได้ใช้กระบวนทัศน์การวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม(Constructivism) เพื่อผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล (Patton, 2002; Creswell, 2003, 2009) นอกจากนี้ภายใต้กระบวนทัศน์การวิจัย การวิจัยนี้ต้องการคำตอบของการวิจัยที่เป็นคำอธิบายเชิงลึกที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ซึ่งจะต้องทำการศึกษาแบบองค์รวม (Lincoln & Guba, 1985) ดังนั้นผู้วิจัยเลือกใช้ยุทธศาสตร์การวิจัย (Strategies of Inquiry) แบบศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) ซึ่งมีความเหมาะสมตามลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Creswell & Clark, 2007)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ให้ข้อมูลระดับลึกสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจโรงแรมใน สปป.ลาว โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 22 ราย ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับประเทศ จำนวน 5 ราย 2) ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภทระดับ 3 ดาว จำนวน 10 ราย 3) ผู้บริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ธุรกิจโรงแรมระดับ 4-5 ดาว ในสปป.ลาว และประเทศไทย จำนวน 4 ราย 4) นักวิชาการ ที่ศึกษาด้านธุรกิจโรงแรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 ราย ซึ่งจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวเป็นไปตามหลักการกำหนดขนาดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแบบ

การศึกษาปรากฏการณ์ (Marshall, Cardon, Poddar, & Fontenot, 2013) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจโรงแรมจากหนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับบริบทมากที่สุด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาจัดระบบโดยการแบ่งเป็นหมวดหมู่และทำการสรุปข้อมูล (Miles & Huberman, 1984) เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง และสามารถนำไปสู่การหาข้อสรุปที่ค้นพบจากการวิจัย (Corbin & Strauss, 2008) และใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้และเพื่อสนับสนุนยืนยันความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น (Lincoln & Guba, 1985)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถนำเสนอได้ 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 2) ปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาด้านองค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์องค์การ (Organizational analysis) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของโรงแรม ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และยังรวมไปถึงการวิเคราะห์เกี่ยวกับงานหรือมาตรฐานของงานโรงแรม ของงานในแต่ละตำแหน่งงานว่าควรจะมีมาตรฐาน ความรู้ ทักษะ ความสามารถใดบ้าง มาตรฐานด้านวิชาชีพการโรงแรม มาตรฐานด้านบุคลิกภาพ มาตรฐานด้านจิตวิทยาและการบริการ มาตรฐานด้านคุณธรรมและจริยธรรม มาตรฐานด้านความสามารถ/ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อที่พนักงานจะได้พัฒนาทักษะความสามารถไปจนถึงมาตรฐานที่ต้องการ

1.2 การวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Assessment) เป็นแนวทางหรือวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงระดับของการมีความรู้ ทักษะในการทำงาน ความเชี่ยวชาญ ของบุคลากรรวมไปถึงสมรรถนะที่เป็นความต้องการขององค์กร โดยข้อมูลดังกล่าวจะนำมาใช้ในการกำหนดวิธีการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร

1.3 การออกแบบวิธีการ กิจกรรมและการเลือกเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Design & Tool) เป็นกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์กร และ การบริหารผลการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องมีการพัฒนาและจัดรูปแบบกิจกรรมและการเลือกเครื่องมือให้เหมาะสม ภายใต้ทรัพยากรและงบประมาณที่เป็นศักยภาพขององค์กร

1.4 การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของโรงแรมและความต้องการของพนักงาน วิธีการและการจัดกิจกรรมในการพัฒนางานต้องคำนึงถึงระดับสมรรถนะของพนักงาน รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.5 การประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Evaluation) เป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะช่วยโรงแรมในการตัดสินใจเลือกเทคนิค วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมในอนาคต

2. สำหรับปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วย 2 มิติ คือ 1) มิติด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ (1) ผู้บริหาร (Executive) เป็นความมุ่งมั่นในการพัฒนาด้านการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีเป้าหมายที่ต่อเนื่องและยั่งยืน เป็นต้นแบบที่ดีเพื่อการพัฒนาผู้อื่น มีความมุ่งมั่นฝึกฝนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กรหรือโรงแรม และ (2) พนักงาน (Employee) เป็นความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในโรงแรมเพื่อให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีการแสดงออกถึงพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะและ คุณลักษณะเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) มิติด้านองค์กร ได้แก่ (1) ด้านนโยบาย (Policy) เป็นรูปแบบการถ่ายทอด การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติด้าน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของโรงแรมที่ตอบสนองต่อความก้าวหน้าธุรกิจและเอื้อต่อการนำมาปฏิบัติได้ของฝ่ายที่ดูแลด้านทรัพยากรมนุษย์ มีการติดตามประเมินผลเป็นระบบ รวดเร็วและยุติธรรม (2) ระบบ (System) เป็นกระบวนการทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ในหน้าที่ มีการนำข้อมูลจริงมาวิเคราะห์ปัญหา หาทางแก้ปัญหา ลงมือดำเนินการ สรุปประเมินผลและปรับปรุงด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยนำข้อมูลสะท้อนกลับมาป้อนเข้าอย่างเป็นระบบ มีการสื่อสารสองทาง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (3) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นการสร้างและจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดระบบความรู้ ถ่ายโอนและพัฒนาความรู้ในโรงแรมอย่างต่อเนื่องรวดเร็วและทันสมัยรองรับความเป็นนานาชาติ (4) สิ่งจูงใจ (Incentive) เป็นการเสริมแรง เป็นการวางเงื่อนไขในการให้รางวัลอาจเป็นรูปของค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนมีแรงจูงใจในการพัฒนานตนเอง มีแรงจูงใจในการพัฒนางานและโรงแรม (5) กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ (Laws Rules Regulations) เป็นการดำเนินงานด้านกฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน สวัสดิการของการประกอบธุรกิจที่פקการโรงแรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์องค์การ เป็นการประเมินสภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม โดยปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Kane & Palmer (1995) ที่กล่าวถึงการประเมินสภาพแวดล้อมจะทำให้องค์การหรือโรงแรมสามารถเข้าใจถึงความจำเป็นขององค์การที่ต้องกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และระบบ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการประเมินระดับของความรู้ ทักษะ ความสามารถของบุคลากรที่มีอยู่และความต้องการสมรรถนะในส่วนที่ธุรกิจโรงแรมต้องการ ดัง Mondy & Noe (2005) ที่กล่าวว่าเป็นช่องว่างของระดับความต้องการขององค์การกับความรู้ ทักษะ และความสามารถของพนักงาน

ซึ่งองค์การสามารถนำไปกำหนดรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการดำเนินงานขององค์การได้

การออกแบบวิธีการ กิจกรรมและการเลือกเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่ต่อจากการวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยที่การออกแบบกิจกรรมประกอบไปด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา มีการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสม เช่นเดียวกับการศึกษาของ Huselid & Becker (2010) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคลว่าจะต้องมีการเตรียมสิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงานสำหรับพนักงาน การกำหนดตัวบุคคล การเลือกรูปแบบหรือเครื่องมือที่เหมาะสม การระบุช่วงเวลาของแผนการดำเนินงาน และการกำหนดงบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยวัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติและวิธีการคัดเลือกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของโรงแรมและความต้องการของพนักงาน วิธีการในการพัฒนาพนักงานต้องคำนึงถึงระดับความรู้ ทักษะของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Garavan (2007) ในประเด็นการจัดกิจกรรมตามระดับการพัฒนาโดยพิจารณาจากระดับความรู้ ทักษะพื้นฐานที่ต้องการ นอกจากนี้ยังต้องสร้างและส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีบรรยากาศของการพัฒนาและการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์การหรือโรงแรม

การประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Mondy & Noe (2005) ว่ากิจกรรมในลักษณะนี้ ยังทำให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับจากตัวพนักงานว่า ผลการพัฒนานั้นตรงตามความต้องการที่ต้องการนำไปใช้ปฏิบัติงานในโรงแรมอย่างไร ซึ่งจะทำให้โรงแรมสามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสม รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ เช่น การจัดสรรเงินทุน งบประมาณ เครื่องมือ เป็นต้น

2. ผลการศึกษาในปัจจัยขับเคลื่อนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าประกอบไปด้วย 2 มิติ คือ 1) มิติด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้บริหาร (Executive) ความมุ่งมั่นในการพัฒนาด้านการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีเป้าหมายที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (L. Nadler & Z. Nadler, 1989) เป็นต้นแบบที่ดีเพื่อการพัฒนาผู้อื่น มีความมุ่งมั่นฝึกฝนให้บุคลากรมีการพัฒนา

ตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายองค์การหรือโรงแรมและพนักงาน (Employee) เป็นความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในโรงแรมเพื่อให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีการแสดงออกถึงพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะและ คุณลักษณะเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Alas, Karrelson, & Niglas, 2008) 2) มิติด้านองค์การ ได้แก่ ด้านนโยบาย (Policy) เป็นรูปแบบการถ่ายทอด การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของโรงแรมที่ตอบสนองต่อความก้าวหน้าธุรกิจและเอื้อต่อการนำมาปฏิบัติได้ของฝ่ายที่ดูแลด้านทรัพยากรมนุษย์ (Garavan, 2007) มีการติดตามประเมินผลเป็นระบบรวดเร็วและยุติธรรม ด้านระบบ (System) เป็นกระบวนการนำข้อมูลจริงที่ได้จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มาวิเคราะห์ปัญหา หาทางแก้ปัญหา ลงมือดำเนินการ สรุปประเมินผลและปรับปรุงด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยนำข้อมูลสะท้อนกลับมาป้อนเข้าอย่างเป็นระบบ มีการสื่อสารสองทาง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (Audu & Gungal, 2014) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นการสร้างและจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดระบบความรู้ ถ่ายโอนและพัฒนาความรู้ในโรงแรมอย่างต่อเนื่องรวดเร็วและทันสมัยรองรับความเป็นนานาชาติ และด้านสิ่งจูงใจ (Incentive) เป็นการเสริมแรงเป็นการวางเงื่อนไข ในการให้รางวัลอาจเป็นรูปของค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน (Becker & Huselid, 2006) ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง มีแรงจูงใจในการพัฒนางานและโรงแรม

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) การวิเคราะห์องค์การ (Organizational analysis) 2) การวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Assessment) 3) การออกแบบวิธีการ กิจกรรมและการเลือกเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Design & Tool) 4) การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Implementation) และ 5) การประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Evaluation)

สำหรับปัจจัยขับเคลื่อนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วย 2 มิติ คือ ก) มิติด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร (Executive) 2) พนักงาน (Employee) และ ข) มิติด้านองค์การ ประกอบด้วย

1) ด้านนโยบาย (Policy) 2) ระบบ (System) 3) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) 4) สิ่งจูงใจ (Incentive) 5) กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ (Laws Rules Regulations)

โดยองค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้ง 5 องค์ประกอบ และ ปัจจัยขับเคลื่อนใน 2 มิติ นี้ องค์ประกอบใช้เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มเติมสมรรถนะที่จำเป็นและเหมาะสมของบุคลากรให้มีความรู้ (Knowledge) เกิดทักษะ (Skill) มีทัศนคติที่ดี (Attitude) และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) ที่ดีพร้อมต่อการให้บริการซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจโรงแรม นอกจากนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจโรงแรมจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาตามความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนจนเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมที่นำไปสู่การพัฒนาอาชีพและการพัฒนาองค์การต่อไป โดยองค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. แสดงองค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1.1 ธุรกิจโรงแรมควรศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ความต้องการหรือความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรของโรงแรมก่อนการวางแผนวิธีการพัฒนาพนักงานทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งเรื่องของเวลาและจำนวนพนักงานที่สามารถเข้าร่วมได้ โดยโรงแรมอาจพิจารณาจัดการฝึกอบรมในขณะการปฏิบัติงานจริง (On the job training) เพื่อลดปัญหาการขาดพนักงานปฏิบัติงาน

1.2 ธุรกิจโรงแรมควรพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานได้จริงและเป็นรูปธรรม โดยมีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ การอบรมให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ และตรงต่อความต้องการที่แท้จริง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ ดังเช่น การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 การจัดสื่อและเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การอบรมโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อดึงดูดความสนใจให้พนักงานเกิดการเรียนรู้ ประกอบกับควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อสร้างความน่าสนใจในเนื้อหาต่าง ๆ ส่วนเสริมการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วม และบรรยากาศในการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในโรงแรม

1.3 ธุรกิจโรงแรมควรเปิดโอกาสให้พนักงานได้พัฒนาตนเองโดยสามารถเลือกวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือเลือกประเด็นหรือหัวข้อที่ต้องการพัฒนาซึ่งจะเป็นแรงเสริมให้กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดจนมีการพัฒนาวิทยากรจากภายใน โดยจัดทำเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม การกำหนดขอบเขต เนื้อหา คู่มือการอบรม โดยความร่วมมือจากส่วนงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงแรม

1.4 ธุรกิจโรงแรมควรพิจารณาถึงการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง “คนกับงาน” รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการทำงานที่เหมาะสมกับพนักงานซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างคุณค่าและความภูมิใจให้กับพนักงานในงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนการให้รางวัล ชื่นเชย การยกย่อง ค่าตอบแทนพิเศษ เพื่อช่วยกระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติงานเต็มความสามารถ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจโรงแรมที่เป็นไปอย่างยั่งยืน

1.5 การนำองค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจโรงแรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด องค์กร ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรทำความเข้าใจในแนวทางการนำไปใช้ในเรื่องต่าง ๆ การทำความเข้าใจในทุก ๆ องค์ประกอบร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ และควรองค์ประกอบหรือทุกส่วนไปใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างองค์รวมและเป็นระบบไม่ควรเลือกองค์ประกอบหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบหรือคณะทำงานที่มาจากหลายฝ่ายในองค์กร มีการกำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินปรับปรุง และการนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการโรงแรม การท่องเที่ยว หรือ อุตสาหกรรมบริการสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมบริการ โดยการพัฒนาเป็นสมรรถนะมาตรฐานที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรด้านการโรงแรมในระดับประเทศให้มีศักยภาพและแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและอาเซียน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงลึกถึงความต้องการในการพัฒนาตนเองของพนักงานในธุรกิจโรงแรม รวมถึงตัวแปรที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เหมาะสมกับบริบทของ สปป.ลาวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารกรุงเทพ. (2564). เป็ดโมเดล ‘ลาว หลังโควิด’ ปรับแผน 5 ปีฟื้นธุรกิจท่องเที่ยว. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/laos-after-covid-model-plan-to-revive-tourism-business>
- Alas, R., Karrelson, T., & Niglas, K. (2008). Human resource management in cultural context: Empirical study of 11 countries. *EBS Review*, 24(1), 49-63.
- Audu, J. S., & Gungal, T. (2014). Effects of human resource training and development on productivity in Nigeria hospitality industry. *International Journal of Public Administration and Management Research*, 2(2), 80-87.
- Becker, B., & Huselid, M. (2006). Strategic human resources management: Where do we go from here?. *Journal of Management*, 2(6), 898-925.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Creswell, J. W., & Clark, P. V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Garavan. (2007). A strategic perspective on human resource development. *Advances in Developing Human Resources*, 9, 11-30.
doi:10.1177/1523422306294492
- Gronoos, C. (1990). *Service management and marketing: Managing the moments of truth in service competition*. Lexington (Mass.); Toronto: Lexington Books.
- Guba, E. G. (1990). The alternative paradigm dialogs. In E. G. Guba (Ed.), *The Paradigm Dialog* (pp. 45-57). Newbury Park, CA: Sage.
- Huselid, M. A., & Becker, B. E. (2010). Bridging micro and macro domains: Workforce differentiation and strategic human resource management. *Journal of Management*, 37(2), 421-428.
- Kane, B., & Palmer, I. (1995). Strategic HRM or managing employment relationship?. *International Journal of Manpower*, 16(5), 6-21.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Marshall, B., Cardon, P., Poddar, A., & Fontenot, R. (2013). Does sample size matter in qualitative research?: A review of qualitative interviews in IS research. *Journal of Computer Information Systems*, 54(1), 11-22.
- Miller, D. (1998). *The resource-based view: Relationship between asset, capabilities, and competencies*. New York: Mc Graw-Hill.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1984). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. London: Sage.
- Mondy, R. W., & Noe, R. M. (2005). *Human resource management*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

- Nadler, L., & Nadler, Z. (1989). *Developing human resource*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Nolan, C. (2002). Human resource development in the Irish hotel industry: The case of the small firm. *Journal of European Industrial Training*, 26(2), 88-99. doi:10.1108/03090590210421969
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods* (3rd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Prayag, G., & Hosany, S. (2013). Human resource development in the hotel industry of Mauritius: Myth or reality?. *Current Issues in Tourism*, 18(3), 249-266.
- S.A., Al Hrou, & Mohamed, B. (2014). Human resource management practice tourism and hotel industry. In *SHS Web of Conferences 4th International Conference on Tourism Research (4ICTR)*, 12(01076), 1-6. doi:10.1051/shsconf/20141201076
- Tourism Development Department. (2017). *2015 Tourism Statistics*. Laos: Ministry of Information Culture and Tourism.
- World Travel and Tourism Council. (2013). World Travel and Tourism Council: A career in Travel and Tourism. Retrieved from <http://www.wttc.org/>
- Yang, H. O., & Cherry, N. (2008). Human resource management challenges in the hotel industry in Taiwan. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 3(4), 399-410.

พัฒนาการและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
ของประชาชนในประเทศไทย *

Evolution and Concept of Participatory Governance
of Thai people in Thailand

อติยาพร ไชยฤทธิ์

Atiyaphorn Chaiyarit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

Email: atiya2654@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพัฒนาการและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย ถือเป็นจุดเริ่มต้นก่อนการศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชน 2) การแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ การแก้ไขและการตรากฎหมายอื่น ๆ ภายในประเทศ และ 3) การปฏิรูประบบราชการตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้วาทกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย เริ่มมองเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมในแง่จุดเริ่มต้นของร่องรอยทางเอกสารที่พยายามทำความเข้าใจพัฒนาการและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความหมายอย่างกระชับและ

* ได้รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2565

Received: May 20, 2022; Revised: June 20, 2022; Accepted: June 26, 2022

ตรงประเด็น อย่างไรก็ตามภายใต้ร่องรอยทางเอกสารในประเด็นดังกล่าวยังคงแฝงไปด้วยความคาดหวังต่อความเป็นรูปธรรมในผลิตผลตามเป้าหมายสูงสุดของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน รวมถึงก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศโดยรวม จากเป้าหมายดังกล่าวทำให้การศึกษาวาทกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และการศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติอื่น ๆ ยังคงเป็นโจทย์ที่ทำนายต่อแวดวงวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ และอนาคตการบริหารราชการแผ่นดินในประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: พัฒนาการ; แนวคิดการบริหารราชการ; การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

This article aims to present the evolution and concept of participatory governance of people in Thailand. It is considered as the starting point before the study of participatory governance in other dimensions. The results of the study were found that there were many phenomena since the concept of participatory democracy had an influenced-on politics and governance in Thailand. They were as follows: First, the political awakening of the people's sector. Second, the amendments of the constitutional law as well as other law amendments and legislation within the country. Third, the reformation of the bureaucratic system according to the guidelines of "the participatory governance" of Office of the Public Sector Development Commission (PSDC). Such changes enabled the discourse on Thailand's participatory governance concretely visualized in term of the beginning of the documentary traces that attempted to understand the evolution and the concept of participatory governance to have a concise and relevant meaning. However, under the documented traces of such issues still lurk expectations for

the concreteness of products according to the ultimate goal of participatory governance, namely, the efficient and effective governance which truly responded people's need and brought them the greatest benefit as well as generated the overall national development. From the aforementioned goals, the study of discourse on participatory governance and the study of participatory governance in other dimensions. It is still a challenging issue for academic stage in public administration and the future of Thailand's public administration.

Keywords: evolution; concept of public administration; participatory governance

1. บทนำ

แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมถือกำเนิดตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ และถูกเรียกขานอย่างตรงตัวในยุคนั้นว่า “การปกครองโดยประชาชน” ภายใต้อุดมการณ์นี้มีความสลับซับซ้อนในเชิงวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์กว่าจะมาเรียกขานกันอย่างแพร่หลายว่า “ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย” (อริบ จิตตฤกษ์, 2557, น. 9 – 15) และมีพัฒนาการในการขยายรูปแบบการปกครองโดยเริ่มจากประชาธิปไตยทางตรง ไปสู่ประชาธิปไตยแบบผู้แทน จนกระทั่งในทศวรรษที่ 1960 Carol Pateman นักทฤษฎีทางการเมืองชาวอังกฤษได้เริ่มนำเอาแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมาเผยแพร่ในโลกตะวันตก เพื่ออุดช่องว่างของประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยแบบผู้แทน ปัจจุบันแนวคิดนี้ได้กลายเป็นกระแสนิยมไปทั่วโลกสำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย (วัชรินทร์ ชาฤทธิศิลป์, 2552, น. 18; พชร สีโรรส, 2553, น. 10) แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่เน้นความเป็นประชาธิปไตยของประชาชนและความเป็นประชาธิปไตยของชุมชนในลักษณะที่ประชาชนและสมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นพลเมือง มีวัตถุประสงค์หรืออุดมการณ์ร่วมกันและมีความเท่าเทียมกันทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การวินิจฉัยและการตัดสินใจที่ดีของชุมชน

แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมถือกำเนิดขึ้นจากปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือ จากการที่ประชาชนเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ที่กำหนดโดยภาครัฐ และสุดท้ายก็ไม่ได้รับคำตอบที่ต้องการจากภาครัฐ จนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับ

ภาคประชาชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้รัฐบาลในหลาย ๆ ประเทศมีความเห็นร่วมกันว่าจำเป็นต้องมีการปรับวิธีการบริหารงานแบบใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น และประการที่สอง คือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะเสริมจุดแข็งและซ่อมจุดอ่อนของประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยแบบผู้แทน เนื่องจากประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยแบบผู้แทนในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้สำหรับรัฐสมัยใหม่ที่มีขนาดใหญ่และมีประชากรเป็นจำนวนมาก (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2546, ไม่มีเลขหน้า; ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2540, น. 48) ทำให้ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยมีความเห็นร่วมกันว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมีความจำเป็นและมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน จนทำให้ภาครัฐในหลาย ๆ ประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส รวมถึงประเทศไทย (คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม, 2545, น. 53-62) ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารงานโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทยแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้เข้ามามีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น บทความชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการนำเสนอการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย 1) พัฒนาการการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย และ 2) แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย ประกอบด้วย ความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และฉายภาพการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในประเทศไทยผ่านประเด็นต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้แวดวงวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์หันมาสนใจการผลักดันประเด็นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยให้เกิดผลในเชิงรูปธรรมต่อไปในอนาคต

2. พัฒนาการการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย

จากการศึกษาพัฒนาการการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยพบว่า ภายใต้กระแสแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดพัฒนาการการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยจากปรากฏการณ์สำคัญ 3 ประการประกอบด้วย 1) กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชน 2) การตรากฎหมายรัฐธรรมนูญ การแก้ไขและการตรากฎหมายอื่น ๆ ภายในประเทศ และ 3) การปฏิรูประบบราชการตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยมีรายละเอียดลำดับเหตุการณ์ของพัฒนาการดังนี้

2.1 กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชน นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงแค่การเลือกตั้งผู้แทนเท่านั้น จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์เคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 (พฤษภาทมิฬ) ซึ่งถือเป็นข้อบ่งชี้สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมต่อการเมืองการปกครองในประเทศไทย จนทำให้คนไทยและสังคมไทยเกิดกระแสเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองการปกครองที่อาศัยภาคประชาชนเป็นกลไกหลักในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการเมืองและการบริหาร โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหมายสูงสุดของประเทศ จนในที่สุดการเรียกร้องดังกล่าวก็มีผลเป็นรูปธรรมนั่นก็คือ การตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง และการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเพิ่มขึ้น (อรรถ ก๊กผล, 2553, น. 86 – 87; สถาบันพระปกเกล้า, 2544, น. 2; ปัทมา สุภก่าป้ง, 2552, น. 43) นอกจากนี้กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนยังไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดการตรากฎหมายรัฐธรรมนูญเท่านั้น ยังส่งผลให้เกิดการตรากฎหมายอื่น ๆ ภายในประเทศอีกด้วยดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

2.2 การแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ และการตรากฎหมายอื่น ๆ ภายในประเทศ จากกระแสความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนข้างต้นส่งผลให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการภายในประเทศไทยที่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญ และมุ่งเน้น

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการวางรากฐานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ อาทิ การเปิดให้บุคคลหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ (ดูเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 46, มาตรา 56, มาตรา 58, มาตรา 59, มาตรา 76, มาตรา 78, มาตรา 79, และมาตรา 290) การกำหนดให้รัฐบาลต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายๆ ด้าน เช่น การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการมีส่วนร่วมในประเด็นอื่นๆ (ดูเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 56, มาตรา 58, มาตรา 59, มาตรา 60, มาตรา 76, และมาตรา 79) (สถาบันพระปกเกล้า, 2544, น. 2-3; ศักดินา สนธิศักดิ์โยธิน, 2550, น. 10-13; สถาบันพระปกเกล้า, 2549, น.120) จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เกิดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลำดับรองที่กำหนดให้การบริหารราชการต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 (ดูเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1) และการตรากฎหมายใหม่เพื่อรองรับต่อการกำหนดแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กระบวนการตรากฎหมายรัฐธรรมนูญ และการตรากฎหมายอื่นๆภายในประเทศดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการของการปฏิรูประบบราชการที่ให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยทำให้เกิดการปฏิรูประบบราชการตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) กล่าวคือ “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน”

2.3 การปฏิรูประบบราชการตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จากการวางรากฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เกิดการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 ที่นอกจากการกำหนดให้การบริหารราชการต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (ตามมาตรา 71/1) เพื่อวางแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดินโดยมุ่งเน้นในเรื่อง การปรับปรุงคุณภาพการให้บริการสาธารณะ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน

รวมไปถึงการพยายามผลักดันให้เกิดการบริหารราชการในระบบเปิด ที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศกับภาคราชการ ทั้งนี้โดยมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 อันมีเป้าหมายสำคัญในการให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นในภาคราชการ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551, น. 91-92) กระแสผลักดันเหล่านี้ส่งผลให้คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 – 2550 (ฉบับแรก) ขึ้นเพื่อวางแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้จริงและส่งผลต่อความเป็นรูปธรรมในการนำไปปฏิบัติมากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการสร้างการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงข้างต้นถือเป็นการก้าวเข้าสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระยะแรกเริ่มอาจยังไม่เห็นผลในเชิงรูปธรรมมากนัก จนกระทั่งต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งตราขึ้นโดยยึดแนวทาง และแก้ไขจุดอ่อนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ รวมถึงได้ประโยชน์สูงสุดจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เพื่อคุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน มุ่งสร้างการเมืองที่มีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม (อนรรักษ์ นิยมเวช, 2556, น. 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจนที่สุด ที่ได้เน้นถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ร่วมรับรู้ ร่วมกระทำ ร่วมตรวจสอบ ตลอดจนร่วมตัดสินใจ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในส่วนที่ 10 มาตรา 56 – 59 (ดูเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 56 – 56) (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2556, น. 231 – 232) จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่งผลให้สังคมประชาธิปไตยของประเทศไทย ได้ก้าวเข้าสู่ยุคสมัยแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเข้มข้น ข้อบ่งชี้สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แผนยุทธศาสตร์พัฒนาระบบราชการไทยระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2555 ที่มุ่งเน้น “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Governance หรือ PG) (อรทัย ก๊กผล, 2553, น. 87) ซึ่งระบบราชการของไทยจะต้องปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวโดยเฉพาะการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการที่ถือเป็นการบริหารราชการในระดับภูมิภาคตามแนวทางการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

(เอกวิทย์ มณีธร, 2554, น. 118-119) ที่จะต้องปรับตัวให้การบริหารงานมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย

นอกจากนี้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 – 2561 ยังได้กำหนดแนวทางในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนอื่น (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 – 2561, น. 42) และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วนและประชาชนในการบริหารงานของภาครัฐถือเป็นรูปแบบการบริหารราชการแนวใหม่ในสังคมไทย และยังเป็นเรื่องสำคัญที่ได้กำหนดไว้ทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่าง ๆ อีกหลายฉบับ โดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 – 2561 ตามยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กำหนดโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ โครงการส่งเสริมให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมือง ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 – 2555 ที่กำหนดให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นบทบาทภารกิจที่สำคัญของการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการที่จำเป็นต้องดำเนินงานควบคู่กันไประหว่างการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการกับการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับจังหวัดตามแนวทางที่คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการที่ได้กำหนดไว้ จนกระทั่งปัจจุบันภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2564 – 2565 ก็ยังคงไว้ซึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีอิทธิพลต่อประเทศไทยทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประเทศไทย โดยเริ่มตั้งแต่กระแสการตื่นตัวของภาคประชาชนที่เข้ามาขับเคลื่อนการเมือง การปกครอง ส่งผลให้เกิดการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ และการตรากฎหมายอื่น ๆ ภายในประเทศนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 และการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ก่อให้เกิดคณะกรรมการพัฒนา

ระบบราชการที่ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 – 2550, 2551 – 2555, 2556 – 2561 ไปจนถึง 2564 – 2565 (ฉบับปัจจุบัน) ที่ก่อให้เกิดแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

3. แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย

3.1 ความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน แท้จริงแล้วถูกพัฒนามาจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ถูกถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการมีส่วนร่วมในระดับจุลภาค กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนในการพัฒนาชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่ (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2551, น. 15) จนกระทั่งแนวคิดดังกล่าวส่งกระแสอิทธิพลต่อการบริหารราชการที่มองเห็นถึงความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกการบริหารงานภาครัฐที่ออกมาในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในบทบาทภารกิจ และกิจกรรมของภาครัฐไม่ว่าจะเป็นการจัดทำบริการสาธารณะ การกำหนดนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และในระดับชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนได้ขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความกว้างขวางมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาค จากการศึกษาความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การจัดระบบบริหารราชการที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล โดยการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมนั้นจะครอบคลุมไปถึงประชาชนผู้เชี่ยวชาญในทุกสาขาอาชีพ ผู้ที่มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้อง แต่ไม่รวมถึงบุคลากรภาครัฐที่อยู่ในหน่วยงานที่รับผิดชอบในประเด็นสาธารณะหรือ ประเด็นการพัฒนาในพื้นที่หรือการดำเนินโครงการของรัฐ ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเปิดให้เป็นสื่อกลางสามารถเข้าถึงผู้ตัดสินใจ และรับฟังความคิดเห็นพร้อมมุมมองต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องทำให้เห็นและเชื่อได้ว่ามุมมองและสิ่งที่ประชาชนให้ความเห็นหรือเรียกร้อง และแสดงออกได้รับการนำมาพิจารณา (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2551; ถวิลวดี บุรีกุล, 2551; ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2551; สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2558; ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2553; อรรถพรณ นาคมหาชาสินธุ์, 2550)

เมื่อทำความเข้าใจความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ข้างต้นแล้ว ส่วนต่อไปจะนำเสนอความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2 ความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ว่าความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศใน 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านการเมือง การปกครอง 2) ด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และ3) ด้านประโยชน์สุขต่อประชาชนโดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1. ความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเมืองการปกครอง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง และยั่งยืนให้แก่การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของภาครัฐถือเป็นการถ่วงดุลอำนาจรัฐอีกทางหนึ่ง เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยกลไกการสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม ที่มีการเน้นย้ำคุณค่า และความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลถือเป็นหลักการจรรโลงชาติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นการเสริมสร้างรากฐานของการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2551, น. 3; บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2549, น. 26-27; อรรถัย กักพล, 2553, น. 104)

3.2.2 ความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ส่งผลให้เกิดคุณภาพในการตัดสินใจดำเนินนโยบายหรือดำเนินโครงการของภาครัฐดีขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถผลักดันให้เกิด

การคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง และทำให้ภาครัฐได้ข้อมูล และมุมมองที่รอบด้าน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถช่วยลดต้นทุน และลดความล่าช้าในกระบวนการตัดสินใจ สร้างฉันทามติที่มั่นคงระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐเป็นการลดข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งการมีส่วนร่วมยังส่งผลให้เกิดความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และปัจเจกบุคคลตั้งใจเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น หลักเล็งการเผชิญหน้าระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน สร้างความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมในการดำเนินงาน (เจมส์ แอล. เครย์ตัน, วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล, 2552, น. 22-24; อรทัย กิกผล, 2553, น.104) จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคือ การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

3.2.3 ความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประโยชน์สุขของประชาชน เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย หรือโครงการของภาครัฐ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจะส่งผลให้นโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อสร้างประโยชน์สุขของประชาชน ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551, น. 2-4) กล่าวคือ มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายอันประกอบด้วย 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ” จะเห็นได้ว่าการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานของภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนภายในประเทศ

3.3 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ

หลักจากการศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็น ความหมายและความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าในหัวข้อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการก็คงจะเป็นประเด็นที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจากองค์ความรู้นี้จะช่วยนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงต่อไป โดยจากการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการมีนักวิชาการได้นำเสนอ แนวทางการพัฒนาไว้หลายแนวทาง ในที่นี้จะขอยกแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในมิติของ กระบวนการปฏิบัติ และมิติของเป้าหมายของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ดังนี้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติของกระบวนการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ให้ข้อมูลที่เข้าถึง ได้แก่ ประชาชนเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ และทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีหลักการเหตุผล 2) ให้กรอบการกำหนด นโยบายของภาครัฐที่เป็นธรรม เที่ยงตรง โดยให้ประชาชนเข้าร่วมพิจารณา โดยให้ข้อมูลอย่าง ครบถ้วนแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจที่ยุ่ยากด้วย 3) สร้างตัวแทนภาคประชาชนตามพื้นที่ ต่าง ๆ ตามถิ่นที่อยู่อาศัย และสร้างกลุ่มผู้นำภาคประชาสังคมเพื่อเป็นผู้นำเสนอความคิดเห็นของ ชุมชน 4) อำนวยความสะดวกในการประชุม สัมมนา อภิปรายอย่างมีคุณค่า โดยให้ทุกคนสามารถแสดง ความคิดเห็นได้ 5) สร้างฐานข้อมูลในสิ่งที่ประชาชนจัดลำดับให้มีความสำคัญ 6) สร้างกระบวนการ มีส่วนร่วม และทำให้เกิดความมั่นใจว่าผลลัพธ์ของการแสดงความคิดเห็นเป็น ส่วนหนึ่งของการ กำหนดนโยบายในเรื่องต่างๆ และ 7) สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยศึกษา ผลกระทบ การกำกับดูแล และประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ (อร พรธณ นาคมหาชลาลินธุ์, 2550, น. 19-34)

สำหรับมิติเป้าหมายการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการมี กรอบแนวทางที่เป็นเป้าหมายสำคัญ กล่าวคือ แนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนของสมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือ IAP2 (International Association of Public Participation) ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ชั้น ประกอบด้วย ชั้นการให้ข้อมูลข่าวสาร ชั้นการรับฟังความคิดเห็น ชั้นเข้ามามีบทบาท ชั้นสร้างความร่วมมือ และชั้นเสริมอำนาจ โดยระดับชั้นที่สูงขึ้นจะยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจ และอิทธิพลของประชาชนในการบริหารหรือการตัดสินใจที่มากขึ้นตามไปด้วย (อรทัย ก๊กผล,

2552, น. 22) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเริ่มตั้งแต่มีมติของการปฏิบัติกล่าวคือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล และผลักดันการพัฒนาการมีส่วนร่วมให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด กล่าวคือ การเสริมอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ซึ่งถือเป็นขั้นที่ให้บทบาทของประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเองนั่นเอง

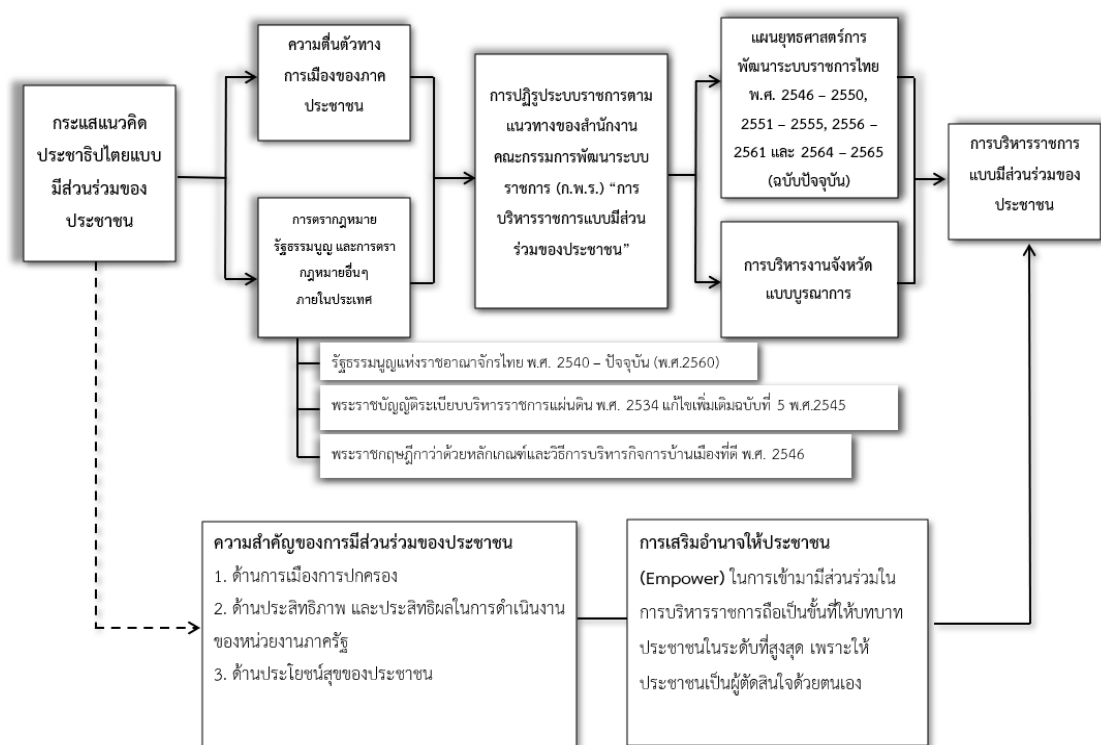
4. สรุป

พัฒนาการการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยเกิดขึ้นจากกระแสอิทธิพลสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย 1) กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชน 2) การตรากฎหมายรัฐธรรมนูญ การแก้ไขและการตรากฎหมายอื่น ๆ ภายในประเทศ และ 3) การปฏิรูประบบราชการตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำหรับแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ว่าการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การจัดระบบบริหารราชการที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เนื่องจากการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในสามด้านหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านการเมือง การปกครอง 2) ด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และ 3) ด้านประโยชน์สุขต่อประชาชน ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงควรเสริมอำนาจให้บทบาทประชาชนในระดับที่สูงที่สุดกล่าวคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง เพื่อให้ผลผลิตของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในอันที่จะก่อให้เกิดการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศโดยรวมต่อไป

5. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพัฒนาการและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย (ภาพที่ 1) ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และได้มาซึ่งองค์ความรู้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อผลักดันระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการไปสู่ระดับสูงสุดคือการเสริมอำนาจ ที่จะส่งผลให้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1. พัฒนาการและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- คริก เบอร์นาร์ด. (2557). *ประชาธิปไตย: ความรู้ฉบับพกพา* (อธิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ พับลิชชิง เฮาส์.
- คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน* (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล). นนทบุรี: ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด*. กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมืองโดยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 6(2), 15-16.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2549). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปัทมา สุปก่าปิง. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา: สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 7(2), 42-57.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และ คณะ. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2540). *หมวดสิทธิเสรีภาพ เรื่อง 6 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. ใน *สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของครุสภา.
- พัชรีย์ สีโรรส. (2553). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี : การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ. (2553). การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานภาครัฐ. *วารสารดำรงราชานุภาพ สถาบันดำรงราชานุภาพ*, 10(36), 48-55.

- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2556). ยุทธศาสตร์การพัฒนา: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก. นนทบุรี: บุ๊คพอยท์วิชาการ.
- วัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2552). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย: มุมมองทางนิติศาสตร์ สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 35(2), 15-23.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาสังคม. ใน *การประชุมวิชาการ “สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2”* (น. 1-3). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2549). *จับชีพจรประเทศไทย: ตัวชี้วัดประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ปี พ.ศ. 2548 - 2549*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546-2550. (2546). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551-2555. (2550). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556-2561. (2556). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2564-2565. (2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2558). *หลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: วิชั่น พรินท์ แอนด์มีเดีย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตย*. สืบค้นจาก <http://www.onec.go.th/Act/democ/content.htm>.
- ศักดิ์นา สนธิศักดิ์โยธิน. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- อนุรักษ์ นิยมเวช. (2556). *บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

อรพรรณ นาคมหาศาลสินธุ์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารกรมบัญชีกลาง*, 48(5), 19-34.

อรพินท์ สฟโชคชัย. (2546). *การบรรยายหัวข้อหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้นจาก www.opdc.go.th.

อรพินท์ สฟโชคชัย. (2551). *หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม Participatory Governance Principle*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

อรรถัย กักผล. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชน: ความท้าทายของนักบริหารรัฐกิจในสังคมประชาธิปไตย. ใน อัมพร อารงลักษณ์ (บก.), *การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance): การบริการรัฐกิจในศตวรรษที่ 21* (น. 85-105). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกวิทย์ มณีธร. (2554). *ระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนของไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส.

**ญี่ปุ่นกับการพัฒนาประเทศ:
มองผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ระยะยาว ***
**Japan and the Development of the Country:
Through the Long-term Historical Approach**

นนท์ น้ำประทานสุข, และ วินิจ ผาเจริญ
Non Naprathansuk, and Winit Phachareun
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies, Maejo University
Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปัจจัยการพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดทางประวัติศาสตร์ระยะยาวมาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาประเทศญี่ปุ่นมาจากปัจจัยภายนอกที่ประกอบไปด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านองค์ความรู้จากทางตะวันตกที่ผ่านเข้ามาจากพ่อค้าชาวเนเธอร์แลนด์ ชาวจีนและทูตจากเกาหลีในสมัยโชกุนโตกุกาวะ 2) การบีบบังคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศจากสหรัฐอเมริกาในปีค.ศ. 1853 และปัจจัยภายในที่ญี่ปุ่นต้องการยกระดับประเทศให้ทัดเทียมประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศญี่ปุ่นอย่างก้าวกระโดด โดยนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง การศึกษา กฎหมาย รวมไปถึงระบบสังคมและอุตสาหกรรมสมัยใหม่

* ได้รับบทความ: 8 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 9 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 13 มิถุนายน 2565

Received: March 8, 2022; Revised: June 9, 2022; Accepted: June 13, 2022

คำสำคัญ: การพัฒนา; ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น

Abstract

This article aimed to study the factors of Japanese country's development by using long-term historical approach as a framework for study. It studied from documents, books, and related research. Then the results of the study were analyzed by descriptive analysis method. The results of the study revealed that Japan's development was driven by external factors, including 1) the changing in knowledge from the west through the arrival of Dutch traders, Chinese, and Korean ambassadors during the Tokugawa Shogunate 2) the Japanese coercion of opening the country from the United States in AD 1853. The internal factors that Japan wants to raise the country to be equal to the western countries which is a factor that affect the development of Japan. This led to a change in governance, education, law, as well as social systems and modern industrial.

Keywords: development; Japanese history

1. บทนำ

ประเทศญี่ปุ่น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศเอเชียอันดับต้น ๆ ที่มีอัตราการคอร์รัปชันที่ต่ำมาก Transparency International ได้เปิดเผย ดัชนีชี้ภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก ประจำปี พ.ศ. 2559 โดยระบุว่า ญี่ปุ่นรั้งอันดับที่ 20 ของประเทศปลอดคอร์รัปชัน ประจำปี พ.ศ. 2559 จากประเทศและดินแดนทั้งหมด 168 แห่ง (Transparency International Corruption Perception Index, 2016) หากแต่มีอัตราการต่อต้านการทุจริตค่อนข้างสูง และเป็นชาติเดียวของชาวเอเชียที่สามารถเข้าร่วมกลุ่ม G7 หรือ Group of Seven (Zachary Laub and James McBride, 2017) ซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมชั้นนำของโลก หากแต่ในอดีตญี่ปุ่นเคยเป็นประเทศที่โดดเดี่ยว ไม่สนใจโลกภายนอก การปิดประเทศในปี ค.ศ. 1633 ซึ่งมีส่งผลต่อการ

เปลี่ยนแปลงในสังคม เศรษฐกิจและการเมืองซึ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรมรูปแบบเฉพาะของคนญี่ปุ่นขึ้นมา จนกระทั่งประเทศสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้เข้ามาปักบั้งคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศและนั่นคือจุดเปลี่ยนที่ทำให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและสามารถก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจในทางเศรษฐกิจและทางทหาร แม้ว่าในเวลาต่อมาญี่ปุ่นจะแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นก็สามารถพลิกฟื้นตัวเองขึ้นมาเป็นอำนาจโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ตลอดจนความมั่งคั่งที่คนทั่วโลกยอมรับและการสร้างชาติที่เข้มแข็งตามแนวทาง “บูชิโด” ซึ่งเป็นพื้นฐานของชนชั้นซามูไรของญี่ปุ่นที่ประกอบไปด้วย หลักความยุติธรรมความจริงใจ ความซื่อสัตย์สุจริตและการควบคุมตนเอง โดยเฉพาะหลักความยุติธรรม ถือเป็นหลักสำคัญของแนวคิดชนชั้นซามูไร จากพื้นฐานความเชื่อนี้ ชาวญี่ปุ่นได้มีการนำหลักการนี้ไปปรับใช้และนำมาสู่ในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มนักธุรกิจ ด้วยเหตุนี้เองพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เราสามารถเข้าใจมูลเหตุแห่งปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยกรอบการมองประวัติศาสตร์ระยะยาว (Long term History Approach) ประวัติศาสตร์ระยะยาว (Long-term history) เป็นแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่เน้นการศึกษา ประวัติศาสตร์ในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานเพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์และ สังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ในระดับที่ลึกซึ้งระหว่างมนุษย์และสังคมกับบริบทแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ถึงจะเห็นถึงแนวโน้มและภาพรวมทั้งหมด ดังนั้นโครงสร้างของบทความนี้จึงประกอบไปด้วยการมองพัฒนาการประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงดังนี้ 1) ญี่ปุ่นก่อนการปฏิรูปประเทศ 2) การปฏิรูปประเทศญี่ปุ่น 3) ญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ 4) ญี่ปุ่นในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นภาพละปัจจัยในแต่ละยุคสมัย ที่ร้อยรัดกันและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาประเทศญี่ปุ่น

2. ญี่ปุ่นก่อนการปฏิรูปประเทศ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกทางตะวันตกติดกับคาบสมุทรเกาหลี และสาธารณประชาชนจีน โดยมีทะเลญี่ปุ่นกั้น ส่วนทิศเหนือติดกับประเทศรัสเซียมีทะเลโอค็อตสค์เป็นเส้นแบ่งแดน ส่วนทางตอนใต้ติดกับประเทศไต้หวัน นอกจากนี้ญี่ปุ่นมีลักษณะทางภูมิประเทศที่เป็นหมู่เกาะซึ่งประกอบไปด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ประมาณ 7,000 เกาะ โดยมีเกาะใหญ่ที่สำคัญอยู่ 4 เกาะ ได้แก่ เกาะฮกไกโด เกาะฮอนชู

เกาะช็อกโก และเกาะคิวกู ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะแก่งน้อยใหญ่นี้จึงอยากที่จะสรุปและหาหลักฐานที่ชี้ชัดลงไปว่าชาวญี่ปุ่นมีเชื้อชาติใดกันแน่ ทำได้แต่เพียงข้อสันนิษฐานที่เชื่อกันว่าชาวญี่ปุ่นน่าจะเป็นหนึ่งในชาติที่มีชนชั้นดั้งเดิมผสมผสานกันหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งทั้งหมดอพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในหมู่เกาะบริเวณนี้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการอพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้จึงนำความหลากหลายและในช่วงราว ๆ ศตวรรษที่ 4 คนญี่ปุ่นจึงเริ่มถือกำเนิดขึ้นซึ่งเป็นการรวบรวมรัฐ หรือแว่นแคว้นต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันโดยตระกูลยามาโตะ (วีระชัย, 2554) และสามารถสถาปนากลุ่มตระกูลตัวเองขึ้นมา กล่าวกันว่าอำนาจของตระกูลยามาโตะ สามารถครอบงำภาคกลางและภาคตะวันตก อีกทั้งยังสามารถแผ่ไปถึงภูมิภาคเกาหลีด้วย มีการพัฒนาทางด้านการเกษตรกรรมขนาดใหญ่ ความรู้และวิทยาการต่าง ๆ จากจีนได้หลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก

ในขณะเดียวกัน เชื่อกันว่าในปีค.ศ. 538 ศาสนาพุทธได้เข้ามาในญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกจากประเทศอินเดียผ่านทางจีนและเกาหลี ในช่วงเวลานั้นความเชื่อและหลักการทางศาสนาของศาสนาพุทธเริ่มเข้ามาแทรกซึมในวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นมากขึ้นแม้ว่าชาวญี่ปุ่นจะมีความเชื่อเป็นของตนเองมาก่อนหน้านั้นอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางด้านเทพเจ้าหลายองค์ แต่อย่างไรก็ตามลักษณะประการหนึ่งที่สำคัญของชาวญี่ปุ่นคือชาวญี่ปุ่นสามารถยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่สังคมและตนเองได้โดยการพิจารณาและในเวลาต่อมาก็สามารถดัดแปลงและปรับปรุงสิ่งแปลกปลอมจากที่อื่นนั้นให้เป็นประโยชน์กับตนเองมากที่สุด ดังนั้นการเข้ามาของพุทธศาสนาในครั้งนี้จึงไม่ได้มีผลอะไรในแง่ลบต่อสังคมญี่ปุ่นและความเชื่อศรัทธาดั้งเดิม ในเวลาต่อมาชาวญี่ปุ่นกลับสามารถเลือกข้อดีของพุทธศาสนาไปผสมผสานกับข้อดีที่ตัวเองมีอยู่ก่อนหน้านั้นทำให้เป็นแนวทางหรือหลักการในบางอย่างได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะการเกิดหลักการ “บุชิโด” ในเวลาต่อมา หลักบุชิโดที่เป็นพื้นฐานของชนชั้นซามูไรของญี่ปุ่นที่ประกอบไปด้วยหลักความยุติธรรมความจริงใจ ความซื่อสัตย์สุจริตและการควบคุมตนเอง โดยเฉพาะหลักความยุติธรรมถือเป็นหลักสำคัญของแนวคิดชนชั้นซามูไร อย่างไรก็ตามเมื่อการปฏิรูปสมัยเมจิเกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ชนชั้นซามูไรก็ล่มสลายไปและกองทัพประจำชาติแบบตะวันตกก็เกิดขึ้นแทน ทหารในกองทัพสมัยใหม่ขององค์จักรพรรดิแห่งประเทศไทยญี่ปุ่นล้วนแล้วแต่เป็นทหารที่ถูกเกณฑ์เข้ามาทั้งสิ้น

การที่ลักษณะภูมิประเทศของญี่ปุ่นเป็นเกาะจึงเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะทำให้เกิดการล่าอาณานิคมจากประเทศอื่นได้ยกเว้นเสียแต่การมีข้อพิพาททางทะเลกับจีนหรือเกาหลีได้บ้าง

แต่ก็ไม่ถึงขั้นที่จะต้องยึดเป็นอาณานิคม ด้วยเหตุนี้เองการเมืองภายในของญี่ปุ่น จึงเป็นเรื่องที่เข้มข้นเนื่องจากเกิดกลุ่มตระกูลต่าง ๆ ขึ้นและสู้รบกันเองและในท้ายที่สุดก็ได้ก่อให้เกิดการสร้างชาติขึ้นในเวลาต่อมา ญี่ปุ่นตกอยู่ในสภาวะของความแตกแยก การเข่นฆ่าของกลุ่มตระกูลต่าง ๆ การรบพุ่งกันของไดเมียวหรือขุนนางกลุ่มแคว้นต่าง ๆ อยู่นับศตวรรษ แต่แล้วในที่สุดก็ได้เกิดบุคคลที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นขึ้นมาคือ โอดะ โนบุนากะ โตโยโตมิ ฮิเดโยชิ และโตกุกาวะ อิเอยาซุ การเปลี่ยนถ่ายอำนาจของทั้งสามฝ่ายได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นในทางการเมืองและการปกครองของญี่ปุ่น รวมไปถึงการทำให้ญี่ปุ่นกลับมาเป็นหนึ่งเดียวสามารถรวมชาติได้

หลังจากที่มีการสู้รบในประเทศจนสิ้นสุดสงครามใหญ่ลงและนั่นจึงทำให้ประเทศญี่ปุ่นสามารถเป็นหนึ่งเดียวได้ตระกูลโตกุกาวะ ได้ปิดประเทศและดำเนินการปกครองมาอย่างยาวนาน นอกจากนั้นการเข้ามาของชาติตะวันตกที่มากขึ้นและการเปลี่ยนศาสนาของคนญี่ปุ่นที่หันเข้าไปนับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น ดังนั้นเพื่อการที่จะไม่ให้เกิดความวุ่นวายและป้องกันไม่ให้ศาสนาและฝรั่งตะวันตกเข้ามาแทรกแซงระบบการปกครองและการเมืองของญี่ปุ่นได้ โตกุกาวะ อิเอยาซุ ลูกชายของ อิเอยาซุ ก็ได้สั่งเนรเทศทั้งชาวตะวันตกและชาวญี่ปุ่นที่นับถือศาสนาคริสต์ให้ออกจากญี่ปุ่น ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการออกกฎหมายห้ามนักต่างชาติ โดยมีเป้าหมายที่จะตัดการติดต่อระหว่างญี่ปุ่นกับโลกภายนอก ส่วนชาวญี่ปุ่นเองก็ถูกห้ามไม่ให้ออกเดินทางออกนอกประเทศ มีเพียงพ่อค้าชาวเนเธอร์แลนด์กลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้นที่ทำมาค้าขายแต่ก็ถูกจำกัดบริเวณที่เกาะเดะจิมา ที่อ่าวนางาซากิ ซึ่งอนุญาตให้เรือเข้าออกได้เพียงปีละ 1-2 ลำเท่านั้น ตลอดจนชาวจีนและทูตจากเกาหลีที่เดินทางมาเป็นครั้งคราว

การปิดประเทศดำเนินการมาเป็นระยะเวลายาวนาน หากแต่ในท้ายที่สุด ในปี ค.ศ. 1853 พลเรือจัตวา แมทธิว ซี เพอร์ซี แห่งสหรัฐอเมริกา นำกองเรือเข้ามาในอ่าวโตเกียว (สมัยนั้นเรียกโตเกียวว่าเอโดะ) Curtis Andressen and Milton Osborne (2003) และในปีต่อมาสามารถทำให้ญี่ปุ่นลงนามในสนธิสัญญาสัมพันธไมตรีกับประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาในปีเดียวกันนั่นเอง ญี่ปุ่นก็ได้ลงนามในทำนองเดียวกันกับประเทศรัสเซีย อังกฤษ และเนเธอร์แลนด์ ดังนั้น จึงเป็นการปิดฉากการปิดประเทศในสมัยโชกุนโตกุกาวะและเปิดฉากการเปิดประเทศอีกครั้งและนั่นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองภายในประเทศญี่ปุ่นครั้งใหญ่อีกครั้ง ผลกระทบจากการลงนามและการเปลี่ยนสัญญาเป็นสนธิสัญญาทางการค้า ส่งผลให้เกิดกระแสทางสังคมและการเมืองซึ่งนำไปสู่การล่มสลายลงของระบอบศักดินาโชกุนโตกุกาวะ

ในปี ค.ศ. 1867 และได้ถวายอำนาจการอธิปไตยการปกครองทั้งหมดคืนแก่จักรพรรดิญี่ปุ่นซึ่งต่อมาเรียกว่าการปฏิรูปเมจิ (Meji Revolution) ในปีต่อมาและส่งผลให้ญี่ปุ่น เริ่มการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศกลายเป็น “ญี่ปุ่นใหม่” ยุคที่ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาสถาบันทางการเมืองและรูปแบบสังคมสมัยใหม่

3. การปฏิรูปประเทศญี่ปุ่น

หลังจากที่ระบอบการปกครองแบบโชกุนล่มสลายลง อำนาจจักรพรรดิได้กลับมาอีกครั้ง ในสมัยจักรพรรดิเมจิ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า เป็นช่วงเวลาที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ความเป็น “สมัยใหม่” (Huffman, 2010) โดยแท้ที่จริงแล้วรากฐานบางประการที่นำญี่ปุ่นไปสู่ความสำเร็จได้ถูกวางไว้ก่อนสมัยเมจิ นักวิชาการชาวญี่ปุ่นได้ศึกษาเรื่องราวของชาติตะวันตกมาหลายชั่วอายุคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาการทหาร ในปีค.ศ. 1855 คณะที่ปรึกษาของโชกุน โทกูงาวะ ได้ทำการจัดตั้งสำนักงานสำหรับการแปลหนังสือต่างประเทศขึ้นและในทศวรรษที่ 1860 ได้มีการส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อยังต่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดความสนใจในสาขาอื่น ๆ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐศาสตร์ และอื่น ๆ อีกมาก ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1868 ประเทศญี่ปุ่นจึงมีบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนจากชาวตะวันตก จากงานของเซียน อิระวิทย์ (2508) ชี้ให้เห็นถึงกฎสำคัญการปกครองช่วงนี้ คือ รัฐบาลชั่วคราวในนามของจักรพรรดิเมจิ ได้ประกาศใช้กฎบัตร 5 มาตรา เป็นแนวนโยบายการปกครองสืบไป กฎบัตร 5 มาตรานั้นมีข้อความที่เน้นไปยัง เสรีภาพการวิพากษ์วิจารณ์ เน้นสวัสดิภาพของประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ปรับเปลี่ยนระบบกฎหมายและประเพณีให้ทันสมัย และเน้นส่วนการศึกษาแก่ประชากรทั่วประเทศ

ระบอบการปกครองใหม่นี้ถือได้ว่าเป็นยุคใหม่ของการปกครองของญี่ปุ่น คือ การปกครองแบบรัฐสภาและมีรัฐธรรมนูญขึ้นในปี ค.ศ. 1889 โดยมีการเปิดรัฐสภาขึ้นในปีค.ศ. 1890 ส่งผลให้ญี่ปุ่นเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบรัฐสภาอย่างสมบูรณ์ ถึงกระนั้นความเป็นสมัยใหม่ก็มิได้จำกัดอยู่กับการเมืองและทหารเท่านั้น ความเป็นสมัยใหม่ยังขยายตัวรวมถึงเรื่องกฎหมาย การศึกษา เศรษฐกิจและอื่น ๆ ในที่สุดได้ส่งผลกระทบต่อกือบทุกส่วนของสังคมญี่ปุ่น การเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกิดขึ้นจากความปรารถนาที่จะให้ได้รับการยอมรับในสายตาของชาวตะวันตก ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเป็นการก้าวไปบนถนนสู่ความเสมอภาคกันอย่างสมบูรณ์ ดังเช่น คณะทูตที่มี อิวะกูระ เป็นหัวหน้าได้เรียนรู้เป็นอย่างดี ในปีค.ศ. 1872-1873 ทั้งอเมริกา

และมหาอำนาจในยุโรป ต่างไม่พิจารณาทบทวนบทบัญญัติทางกฎหมายในสนธิสัญญาที่มีอยู่ คือ บทบัญญัติที่ให้ชาวต่างประเทศที่อาศัยในญี่ปุ่นอยู่ในอำนาจศาลกงสุลของชาติตน จนกระทั่ง มหาอำนาจเหล่านั้นจะเชื่อได้ว่าตุลาการของประเทศญี่ปุ่นมีมาตรฐานเท่ากับของประเทศทาง ชาติตะวันตกและการยอมรับข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ ได้นำไปสู่การปฏิรูปทางกฎหมายอย่าง ต่อเนื่อง และส่วนใหญ่ดำเนินการด้วยการชักนำของชาวต่างประเทศเป็นระยะเวลา 25 ปี

รวมถึงงานของบิสลีย์ ดับเบิลยู จี (2543) ได้อธิบายถึงแผนงานของรัฐบาลที่ประกาศใน ปีค.ศ. 1872 ในด้านการศึกษา โดยญี่ปุ่นได้กำหนดเขตการศึกษาออกเป็นแปดเขต โดยแต่ละเขต จะมีมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งแห่งและโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 32 โรงเรียน แขวงมัธยมศึกษา แต่ละแขวงจะมีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 210 โรงเรียนสำหรับประชากร 600 คน ซึ่งให้เด็ก ทุกคนที่มีอายุหกปีเข้ามารับการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 16 เดือน จนกระทั่งในปีค.ศ. 1880 มี โรงเรียนประถมศึกษา 28,000 โรงเรียนและมีนักเรียนกว่า 2 ล้านคน (ประมาณร้อยละ 40 ของเด็ก ที่อยู่ในวัยเรียน) และได้ขยายช่วงเวลาของการศึกษาภาคบังคับออกไปเป็นสามปี ในปีค.ศ. 1886 มีผู้เข้าเรียนร้อยละ 46 และได้ขยายช่วงเวลาของการศึกษาภาคบังคับออกไปอีกหนึ่งปีจะเห็นได้ ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นมุ่งเน้นให้การศึกษาแก่ประชาชน มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถม โรงเรียน สำหรับสตรีโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ประชากรของญี่ปุ่นได้รับการศึกษาที่ กว้างขวาง และกระจายไปทั่วประเทศ ซึ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่เน้นไปยัง ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมการผลิตนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้องค์ ความรู้และเทคนิค วิทยาการอย่างมากโดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี

เมื่อการยกเลิกระบบศักดินา (Feudalism) ได้ให้เสรีภาพในการประกอบอาชีพ แก่ครอบครัวเกษตรกรหลายล้านครอบครัว ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน รวมทั้งเกิดความรู้สึก แบ่งแยกทางด้านท้องถิ่น การเคลื่อนย้ายแรงงาน ได้ช่วยให้กระบวนการสร้างตลาดแห่งชาติมี ความสมบูรณ์ขึ้น หลังจากนั้น ด้วยการรับประกันความมั่นคงปลอดภัยของทรัพย์สินและบุคคล นักการเมืองได้สร้างบรรยากาศที่ส่งผลต่อความเจริญทางเศรษฐกิจทุกรูปแบบ โครงข่ายการ สื่อสารคมนาคมใหม่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและทางการบริหารเช่นเดียวกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นจุดหมายข้อแรกของหัวหน้าผู้ก่อการ ปฏิวัติ รัฐบาลจำเป็นต้องลงมือพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก และการคมนาคม การสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมเอกชนให้ขยายกิจกรรมการลงทุนไปในภาคอุตสาหกรรมการอุปโภค บริโภค มอุตสาหกรรมสรรพวุธ โรงงานถลุงเหล็ก โรงงานเหมืองแร่และอุตสาหกรรมอื่น ๆ

สิ่งทอที่ได้แบบอย่างมาจากฝรั่งเศสและอิตาลี ซึ่งทรัพยากรที่สามารถทำให้รัฐบาลเมจิสามารถลงทุนในภาคอุตสาหกรรมหนักได้ก็เพราะการดึงเอากิจกรรมจากโชกุนแคว้นต่าง ๆ โอนมาเป็นของรัฐทั้งหมด ซึ่งในบางกิจกรรมรัฐบาลได้ดำเนินการกักยืมเงินจาก อังกฤษ และเยอรมัน โดยเฉพาะกิจการด้านคมนาคมรัฐบาลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการรถไฟ การไปรษณีย์ และการคมนาคมทางโทรเลข

ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้จัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตัวอย่างเพื่อส่งเสริมให้นายทุนปฏิบัติตาม รัฐบาลส่งเสริมโดยการช่วยเหลือในด้านเทคนิค เงินอุดหนุน ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้จัดตั้งโรงเรียนวิชาชีพขึ้นและส่งนักเรียนไปฝึกงานในต่างประเทศ มูลค่าการลงทุนในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเงินจำนวนมาก โดยเฉลี่ยแล้วสูงกว่าร้อยละ 5 ของรายได้ปรกติ ในเวลาต่อมาเมื่อระบบตลาดของญี่ปุ่นมีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก อุตสาหกรรมเหล่านี้เองได้นำรายได้เข้าประเทศอย่างมาก ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของรัฐเริ่มลดลงและในระยะต่อมาการขยายรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลเป็นเครื่องหมายแห่งการเริ่มต้นของช่วงเวลาใหม่ของนโยบายทางเศรษฐกิจ อันเป็นช่วงเวลาที่เงินอุดหนุนและสัญญาที่ให้แก่บริษัทเอกชนได้เข้ามาแทนการเป็นเจ้าของและการดำเนินกิจการของรัฐบาล

ช่วงเวลา 20 ปีของการปฏิรูปทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการฟื้นฟูเมจิขึ้น ทำให้ทัศนคติของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อโลกภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย ๆ ประการหนึ่งก็คือ ความรู้เรื่องลักษณะนิสัยและสถาบันของชาวตะวันตกที่มีกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม และได้นำค่านิยมใหม่มาสู่ชาวญี่ปุ่นอันเกี่ยวกับเรื่องความเป็นปัจเจกบุคคล อีกประการหนึ่งคือความขัดใจอันเกิดจากความรู้สึกต่ำต้อยในการติดต่อสัมพันธ์กับชาวตะวันตก ความอ่อนแอทางการทูตซึ่งควบคู่กับวัฒนธรรมที่หยิบบ่มมา นอกจากจะก่อให้เกิดความรุนแรงในการวางนโยบายที่มุ่งเน้นจะเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ชาติแล้ว ยังเกี่ยวโยงกับจุดมุ่งหมายพิเศษในกิจการต่างประเทศด้วย ผลก็คือเกิดกระแสของลัทธิชาตินิยมรุนแรงและทศวรรษแห่งการสร้างกำลังทางทหารขึ้นในช่วงปีค.ศ. 1890-1905 ประเทศญี่ปุ่นก็ได้มีสถานภาพเท่าเทียมกับชาติอื่นดังที่ชาวญี่ปุ่นใฝ่หามานานและได้เริ่มวางรากฐานเพื่อความเป็นจักรวรรดิ

จากระบบอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและสามารถช่วยเหลือกองกำลังทหารได้ การทหารที่ขยายใหญ่ขึ้นจากอุดมการณ์ชาตินิยมและเทคโนโลยีแบบตะวันตกตลอดจนอุดมการณ์ชาตินิยมในสมัยเมจิเรื่อยมาผสมผสานกันส่งผลให้ญี่ปุ่นได้เป็นประเทศมหาอำนาจโลก ซึ่งในตอนแรกญี่ปุ่นอยู่ฝ่ายไตรภาคีในสงครามโลกครั้งที่ 1 และเป็นผู้ได้รับชัยชนะในสงคราม

สามารถขยายอำนาจและอาณาเขตต่อไปอีก ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายขยายดินแดนต่อไปโดยการครอบครองแมนจูเรียโดยการใช้กองกำลังทหารที่ได้พัฒนาขึ้นมาบุกเข้ายึดครองประเทศจีนและทำสงครามกับรัสเซียซึ่งถูกนานาชาติประณามในการครอบครองดินแดนนี้ จึงส่งผลให้ญี่ปุ่นลาออกจากสันนิบาตชาติและในเวลาต่อมาก็ได้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะและเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างเต็มตัวซึ่งได้ร่วมมือกับเยอรมันและอิตาลี แต่ในท้ายที่สุดญี่ปุ่นก็จำต้องพ่ายแพ้ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร โดยมีอเมริกาเป็นประเทศหลักในการต่อสู้กับญี่ปุ่นในพากแปซิฟิกนี้

4. ญี่ปุ่นในปัจจุบัน

หลังทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาสภาพสังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจตกต่ำทำให้เงื่อนไขเหล่านี้พังทลายลงเมื่อเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสิ้นสุดลง อัตราเฉลี่ยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1974-1991 ลดลงเหลือ 4% ขณะที่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยในปีค.ศ. 1960-1973 อยู่ที่ 10% แม้วิกฤติการณ์น้ำมันในปี ค.ศ. 1973 และ ค.ศ. 1979 ส่งผลให้เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตกชะลอตัวอย่างมาก แต่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็ยังเจริญเติบโตโดยมี อัตราการว่างงานที่ต่ำช่วงที่เรียกกันว่า “Japan As Number One” ในยุคนั้น แม้ว่าญี่ปุ่นจะเผชิญปัญหาเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ญี่ปุ่นก็สามารถรักษาตำแหน่งประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่สุดอันดับ 2 ของโลกไว้ได้ (Wimolraya naka, 2559) ตามรายงานบัญชีแห่งชาติ (National account) ซึ่งได้จัดพิมพ์โดยองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) (สมาคมนานาชาติเพื่อข่าวสารการศึกษา, 2541, น. 42)

อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นไม่ได้มีแต่เศรษฐกิจที่เจริญเติบโตเพียงอย่างเดียว เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1990 ญี่ปุ่นเองก็ประสบปัญหา เงื่อนไขการเติบโตในเบื้องต้นของระบบนี้หายไป ระบบจึงตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็น การที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจ้างงานตลอดชีวิต (เอจิ โอะกুমะ, 2554. น. 9-11)

ต่อมาในทศวรรษ 2000 – 2010 เป็นช่วงที่สังคมญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการที่สำคัญ คือ รัฐบาลญี่ปุ่นหันมาสนใจเรื่องนโยบายส่งออกทางวัฒนธรรมเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ในช่วงนี้ญี่ปุ่นยังคงเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจซบเซา อัตราการว่างงานและอัตราการล้มละลายของธุรกิจสูงขึ้นกว่าร้อยละ 50 รัฐบาลดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในโครงการสาธารณะแต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในช่วงนี้ได้ และญี่ปุ่นต้องพบกับปัญหา

เศรษฐกิจโลกอีกครั้ง คือ วิกฤติการณ์การเงินของโลกในปี ค.ศ. 2008 (สมาคมนานาชาติเพื่อข่าวสารการศึกษา, 2541, น. 42) ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงหันมาให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการสร้างวัฒนธรรมญี่ปุ่นตลอดจนการท่องเที่ยวให้เป็นสินค้าทางเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวญี่ปุ่น โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีการแข่งขันกันสูง นับตั้งแต่การสอบแข่งขันเข้าในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง และการได้รับเข้าทำงานกับบริษัทชั้นนำของประเทศและของโลก จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมที่รุนแรงตามมา เช่น ปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา มีเยาวชนทำผิดมากขึ้นจนกลายเป็นปัญหาที่สังคม (ศิริพร ดาบเพชร, 2560, น. 257-258) เช่นเดียวกันกับสวิตเซอร์แลนด์ (2525) ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาของสังคมในญี่ปุ่นที่มีการแข่งขันด้านการเรียน การทำงาน และผู้สูงอายุ รวมไปถึงการว่างงานอีกด้วย

ในขณะเดียวกันเมื่อย้อนกลับไปในเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เมืองโกเบ ในวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1995 และเหตุการณ์ซินามิ ในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 2011 ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อประเทศญี่ปุ่นรวมถึงการระเบิดของโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ที่ไม่เพียงแต่ประเทศญี่ปุ่นเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบไปทั่วโลกซึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนี้นำไปสู่ความหวาดวิตกในทางเศรษฐกิจ หากแต่สิ่งที่เรียกว่า “จิตสำนึกสาธารณะ” หรือ “ส่วนรวม” กับ “ส่วนตัว” นั้นเองตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์นับตั้งแต่องค์จักรพรรดิ สู่ชาмуไร นักธุรกิจหรือแม้แต่ประชาชนทั่วไป จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของญี่ปุ่นต่างถูกทดสอบและเรียนรู้ทั้งจากปัจจัยภายนอกและภายใน สภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันโลกและนั่นก็เป็นທີ່ประจักษ์แล้วว่าญี่ปุ่นสามารถขึ้นมาเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจของโลก สังคมญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้หมุนเท่าทันโลกตะวันตก การศึกษาแบบใหม่ และการพัฒนาเศรษฐกิจที่เดินตามชาติมหาอำนาจตะวันตก และได้ปรับปรุงให้เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นเองและกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของชาติญี่ปุ่นในปัจจุบัน นอกจากนั้นสภาวะภูมิประเทศและอากาศก็เป็นปัจจัยที่ทำให้คนญี่ปุ่นอดทนและสามารถอยู่ร่วมกับสภาวะทางธรรมชาติได้

เมื่อภาพของชาวญี่ปุ่นต่อสายตาชาวโลกที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่โกเบ และซินามิที่ชายฝั่งด้านตะวันออก คือภาพของชาวญี่ปุ่นที่คนหนุ่มสาว แม่บ้าน พ่อค้า แม่แต่เด็กยืนเข้าคิวอย่างสงบและรอคอยอย่างใจเย็น เพื่อรอรับส่วนแบ่งในการช่วยเหลือและต่อแถวซื้ออาหารจากร้านค้าที่เปิดขายเพียงไม่กี่แห่ง ภาพที่ฉายไปยังทั่วโลกจึงเป็นที่ประจักษ์และเด่นชัดสุดที่ทำให้ทั่วโลกยอมรับถึงความมีระเบียบวินัย ความเป็นหนึ่งเดียวและจิตสาธารณะที่ทำให้ญี่ปุ่น

สามารถฝ่าฟันปัญหาที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การปลูกฝังและหล่อหลอมจากระเบียบที่สร้างร่วมกันเพื่อให้ประเทศชาติพัฒนาจากยุคสมัยที่ล้าหลังจนญี่ปุ่นในวันนี้เป็นหนึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วและนั่นจึงเป็นสิ่งที่ประเทศอื่น ๆ สามารถถอดบทเรียนและเป็นต้นแบบในการพัฒนาประเทศ

5. สรุป

จากกรอบการมองประวัติศาสตร์ระยะยาวที่ผ่านมาได้ฉายภาพพัฒนาการของญี่ปุ่นได้ชัดเจน ปัจจัยทั้งภายนอกและภายในส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครองสังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่ก้าวกระโดดเป็นอย่างมาก จากในอดีตญี่ปุ่นเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีวิถีชีวิตที่ผูกติดกับการเกษตรจนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นวิถีชีวิตอุตสาหกรรม การผลิตเทคโนโลยีขั้นสูง และความต้องการเป็นที่ยอมรับของต่างชาติ โดยเฉพาะชาวตะวันตกจึงเป็นแรงผลักดันที่ทรงพลังที่ทำให้คนญี่ปุ่นพยายามที่จะได้รับการยอมรับจากชาวตะวันตกในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ญี่ปุ่นเองมีสถานะและบทบาทในสายตาชาวโลกที่ทัดเทียมเท่าอารยธรรมตะวันตกในทุก ๆ มิติ จึงทำให้ญี่ปุ่นพัฒนาระดับตัวเองเข้าสู่การปฏิรูปที่เข้มข้นเพื่อยกระดับประเทศไปสู่ “ความทันสมัย” ในทุก ๆ ด้าน และก่อให้เกิดความทะเยอทะยานและนำไปสู่สงครามโลก

อย่างไรก็ตามความพ่ายแพ้ของสงครามนำมาสู่การปฏิรูปประเทศแบบใหม่ โดยที่ญี่ปุ่นหันมาพัฒนาประเทศโดยเน้นทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก การฟื้นฟูประเทศหลังจากที่บอบช้ำทางสงครามอย่างไม่มีขึ้นดีทำให้ญี่ปุ่นกลับมาฟื้นฟูและพัฒนาประเทศชาติอย่างรวดเร็ว สามเสาหลัก (Iron triangle) ได้แก่ ความร่วมมือระหว่าง ข้าราชการ (รวมไปถึงรัฐบาล) นักธุรกิจเอกชนและนักการเมือง สามเสาหลักนี้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการพัฒนาในทุกด้านโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นหัวใจสำคัญ รวมไปถึงการได้รับการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ช่วยเหลือในการผลิตสินค้าแบบอุตสาหกรรมและตลาดที่ใหญ่อีกด้วย

นอกจากนี้การปฏิรูปทางการศึกษาและการออกแบบรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นตะวันตกทำให้สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นเปลี่ยนไปตามแบบตะวันตก การศึกษาที่เข้มข้นและเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนญี่ปุ่นให้ทัดเทียมประเทศตะวันตกในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ศิลปะ ดนตรี กีฬา การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจน กฎหมายที่ถูกออกแบบใหม่ให้เป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตกจึงทำให้สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นมีความคล้ายคลึงกับประเทศตะวันตกหรือ

ประเทศที่เจริญแล้วและนำไปสู่สังคมแบบปัจเจกชนมากขึ้น และเคารพความเป็นมนุษย์ในทางสังคมที่มีชนชั้นกลางมากกว่า คนจนและคนรวย ผนวกกับความเชื่อ ศาสนา และประวัติศาสตร์ที่ผ่านเรื่องราวความเจ็บปวดมาด้วยกัน ดังนั้น “ความเป็นญี่ปุ่น” จึงก่อให้เกิดจิตสำนึกทางสังคมอย่างสูง “จิตสาธารณะ” หรือ การคำนึงถึง “ผู้อื่น” มากกว่าคำนึงถึงตนเอง

การหล่อหลอมและปลูกฝังจากการศึกษาของภาครัฐและเรื่องราวในประวัติศาสตร์จึงทำให้สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นเกิดการเคารพ “พื้นที่สาธารณะ” มากกว่าสังคมประเทศในเอเชีย และนั่นจึงไม่น่าแปลกใจที่เหตุการณ์ที่สำคัญอย่างเช่น แผ่นดินไหวที่โกเบ และการเกิด ซินามิ ที่บริเวณฟูกูชิมะ แต่คนญี่ปุ่นยังคงมีระเบียบ ภาพการต่อแถวเข้าคิวซื้อของ การบริหารจัดการภาครัฐที่เป็นระบบสิ่งเหล่านี้สะท้อน ความสำนึกขั้นสูงของ “สาธารณะ” ที่ทุกคนเห็นคุณค่า ความสำคัญมากกว่าส่วนตน และนั่นจึงทำให้เป็นบ่อเกิดทางวัฒนธรรมที่ทำให้คนญี่ปุ่นสามารถพัฒนาประเทศเป็นประเทศในแนวหน้าของโลก

5. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นให้ขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจนั้นสาเหตุหลัก ๆ มาจากปัจจัยภายนอก คือ การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการต่อยอดองค์ความรู้จากชาติตะวันตกที่เข้ามาในสมัยโชกุนโตกุกาว่า และ การเปลี่ยนแปลงการปกครองให้มีความทันสมัยเหมือนตะวันตก รวมไปถึงปัจจัยภายในทั้งสังคมและประเทศที่ต้องการการยอมรับจากตะวันตกด้วยจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นผลักดันการพัฒนาประเทศชาติ จากปัจจัยที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จึงชี้ให้เห็นว่าการมองการพัฒนาการของประเทศญี่ปุ่นนั้นสามารถใช้กรอบการมองทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของญี่ปุ่นเป็นกรอบในการศึกษาญี่ปุ่น ก่อให้เกิดการศึกษาที่ลุ่มลึก คลอบคลุมมากกว่าประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และต้องมองพัฒนาการด้วยกรอบระยะเวลาทางประวัติศาสตร์เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่สามารถฉายภาพญี่ปุ่นในปัจจุบันได้ชัดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เขียน ธีระวิทย์. (2508). *วิวัฒนาการการปกครองญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- บิสลีย์ ดับเบิลยู จี. (2543). *ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่* (ทองสุก เกตุโรจน์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ:
ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ.
- วีระชัย โชคมุกดา. (2554). *ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นฉบับสร้างชาติ*. กรุงเทพฯ: ยิปซี.
- ศิริพร ดาบเพชร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของญี่ปุ่นตั้งแต่หลังสงครามโลก
ครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 7* (น. 257-258).
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมาคมนานาชาติเพื่อข่าวสารการศึกษา. (2541). *ญี่ปุ่นปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สถานเอกอัครราชทูต
ญี่ปุ่น.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2525). *สังคมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอจิ โอะกุมะ. (2544). โครงสร้างและอนาคตของสังคมญี่ปุ่นที่เผยตัวออกมาจากภัยพิบัติ
แผ่นดินไหว. *Japan Watch Project*, 4(3), 9-11.
- Andrew, G. (2002). *A Modern History of Japan: from Tokugawa Time to the
Present*. Oxford: : Oxford University Press.
- Curtis, A., & Milton, O. (2003) *A Short History of Japan: From Samurai to Sony*.
Allen & Unwin
- James, L.H. (2010). *Japan in World History (The New Oxford World History)*.
Oxford University Press, USA
- Richard, H.P.M. & John, C. (2014). *A History of Japan: Revised Edition*: Tuttle
Publishing.
- Transparency International Corruption Perception Index. (2016). *International
Transparency* . Retrieved from Corruption perception index
2016: [https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_i
ndex_2016](https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016)

Wimolraya, N. (2016). *wimolraya naka*. Retrieved from เศรษฐกิจของญี่ปุ่น:
<https://sites.google.com/site/wimolrayanaka34/serth-kic-khxng-yipun>

Zachary, L., & James, M. (2017). *The Group of Seven (G7)*. Retrieved from Council
on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/backgrounder/group-seven-g7>

พลวัตทางนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทโลก *

Dynamics of Environmental Policies in the Global Context

มัชฌิมา วชิระโพธิ์¹, วัชรพล พุทธรักษา², และ เจตพล ดวงสงค์³
Matchima Vachirapho¹, Watcharapon Buddharaksa², and Jedth Duangsonk³

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร^{1,2}

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้³

Faculty of Social Sciences, Naresuan University^{1,2}

School of Administrative Studies, Maejo University³

Corresponding Author, E-mail: mvtru44@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อต้องการอธิบายพลวัตเปลี่ยนแปลงทางนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทโลก โดยมีประเด็นทั้งความเป็นมาของการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อม หลักความคิดในการกำหนดทิศทางการนโยบายสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางนโยบายสิ่งแวดล้อม กฎเกณฑ์ในทางนโยบายสิ่งแวดล้อม สิ่งจูงใจทางการเงิน รายงานทางสิ่งแวดล้อมและฉลากสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงข้อตกลงทางนโยบายระดับโลก

คำสำคัญ: พลวัต; นโยบายสิ่งแวดล้อม; บริบท

* ได้รับบทความ: 27 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 27 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 2 ธันวาคม 2564

Received: July 27, 2021; Revised: November 27, 2021; Accepted: December 2, 2021

Abstract

The goals of this article would like to explain the dynamics of environmental policies in the global context. These sub-topics are background of environmental policy making, guiding concept of environmental policies, environmental policy instruments, environmental policy regulations, financial incentives, environmental reporting and ecolabelling, global policy agreements as well.

Keywords: dynamics; environmental policies; context

1. บทนำ

นโยบายสิ่งแวดล้อมคือมาตรการใดก็ตามที่ออกโดยรัฐบาลหรือความร่วมมือขององค์การสาธารณะหรือเอกชน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นล้วนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการต่าง ๆ ที่ถูกออกแบบมา เพื่อป้องกันหรือบรรเทาผลที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ นโยบายสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากคุณค่าของสิ่งแวดล้อมมักเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยได้รับการคำนึงถึงในการตัดสินใจขององค์กร ซึ่งมีเหตุผลสองประการด้วยกัน ที่ทำให้สิ่งเหล่านี้ถูกละเลย ประการแรกผลที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมเป็นผลกระทบภายนอกจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยผู้สร้างมลพิษมักจะละเลยการแสดงความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักเป็นไปในทางลบ หลายครั้งมักเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณอื่น ๆ และมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ประการต่อมาทรัพยากรธรรมชาติแทบเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการประเมินค่า เพราะผู้คนทั้งหลายมักมองว่าเป็นสิ่งที่หาได้และสามารถใช้ได้อย่างไม่มีหมดสิ้น พร้อมกันนี้ผลของมุมมองเหล่านั้นนักนิเวศวิทยาชาวอเมริกัน Garrett Hardin เมื่อปี 1968 ได้เรียกสถานการณ์นี้ว่า โศกนาฏกรรมร่วม (Hardin, 1968) กลุ่มสถาบันของทางทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ได้พิจารณาว่าเป็นสิ่งปกติที่ทุกคนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์แห่งตน และมีความสมเหตุสมผลในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยปราศจากการพิจารณาถึงข้อจำกัดต่าง ๆ และมีการตระหนักแคในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น ดังนั้นการ

ทำความเข้าใจถึงที่มาและเหตุผลของความจำเป็นในการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการตระหนักรู้ถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

2. ความเป็นมาของการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อม

นโยบายสาธารณะถูกตั้งเป้าหมายเพื่อการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Newman, 2011) โดยย้อนกลับไปในสมัยโบราณในอารยธรรมฮารัปปาในเมืองโมเฮนโจดาโร มีการสร้างท่อระบายน้ำและระบบการระบายน้ำขึ้น และในโรมมีขึ้นเมื่อ 4,500 ปี และ 2,700 ปีมาแล้วตามลำดับ ส่วนอารยธรรมอื่นได้มีการสร้างกฎหมายสิ่งแวดล้อมขึ้น เช่นเดียวกับนครรัฐโบราณของกรีกได้สร้างกฎหมายขึ้น เพื่อใช้บังคับในการควบคุมการตัดไม้เมื่อ 2,300 ปีมาแล้ว จากสังคมศักดินายุโรป (ฟิวดัล) ได้มีการตั้งกฎแห่งการสงวนการล่าสัตว์ซึ่งใช้เพื่อควบคุมและจำกัดเกมการล่าสัตว์และการตัดไม้โดยสัมปทานจากกษัตริย์ เพื่อการป้องกันการแสวงหาประโยชน์ที่มากเกินไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อมาในช่วงคริสต์ศักราช 1,000 กรุงปารีสนั้นถือว่าเป็นเมืองแห่งแรก ที่มีการพัฒนาระบบการระบายน้ำเสียขนาดใหญ่ตลอดในช่วงศตวรรษที่ 17 เป็นผลมาจากการปรับตัวให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม การทำให้เป็นเมืองและการขยายตัวของเมืองเพิ่มมากขึ้น ตลอดช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ส่งผลคุกคามต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีการสร้างและพัฒนากฎระเบียบมากมาย เพื่อให้เมืองมีการจัดการด้านสุขอนามัยที่ดีในการกำจัดสิ่งปฏิกูล รวมถึงระบบสุขาภิบาลและครัวเรือน โดยกฎหมายฉบับแรกนั้นเน้นไปยังการปกป้องภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและสัตว์ป่า เช่น การสร้างอุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตนซึ่งถือว่าเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของโลกเมื่อปี 1872 ช่วงเวลานั้นเองปัจเจกชนที่มีความมั่งคั่งและองค์กรเอกชนที่ชื่อว่า เซียร์ราคลับ (The Sierra Club) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1892 และสมาคม The National Audubon Society (Audubon) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1905 ได้สร้างความรับผิดชอบและมีส่วนทำให้เกิดความพยายาม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า ซึ่งทำให้ผู้คนได้ตระหนักถึงอันตรายจากการปล่อยสารเคมีในระบอบอุตสาหกรรม ออกมาสู่สิ่งแวดล้อม มีการใช้ยาฆ่าแมลงในการทำเกษตรกรรมตลอดช่วงปี 1950 ถึง 1960 การเกิดขึ้นของโรคมินามามาตะในปี 1956 ที่ประเทศญี่ปุ่น อันเป็นผลมาจากการปล่อยสารปรอทไปยังบริเวณใกล้เคียงของบริษัทเคมีภัณฑ์ และมีการรายงานและตีพิมพ์งานเขียนที่ชื่อว่า “Silent Spring” เมื่อปี 1962 โดยนักชีววิทยาชาวอเมริกัน Rachel Carson ได้ระบุและเน้นถึงอันตรายต่าง ๆ ของมลพิษที่นำไปสู่ การสร้างการตระหนักรู้ของสาธารณชนที่เพิ่มมากขึ้น ในประเด็นด้าน

สิ่งแวดล้อม และได้อธิบายถึงระบบของกฎระเบียบในประเทศอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งในกฎระเบียบเหล่านั้นรัฐบาลได้มีการห้ามการใช้สารพิษที่เป็นอันตราย หรือมีการกำหนดระดับของการปล่อยสารพิษเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารพิษที่ได้รับการรับรองด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำที่สุด เช่นเดียวกับระบบของกฎระเบียบที่เกิดขึ้น ได้แก่ พระราชบัญญัติน้ำสะอาดและอากาศสะอาดในสหรัฐอเมริกา ได้กลายเป็นสิ่งที่สร้างความสำเร็จในการจัดการปัญหาประเด็นทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมโดยมีการแยกตัวออกมาโดยชัดเจนเป็นส่วนส่วนจากชุมชน และขึ้นส่วนของเครื่องจักรที่ปล่อยมลพิษออกมา เช่น โรงงานอุตสาหกรรมและการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นทั้งสาเหตุและผลลัพธ์ของความสัมพันธะระหว่างตัวแสดงหรือผู้กระทำต่าง ๆ ที่เป็นเหตุทำให้เกิดผลในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างชัดเจน

ถึงอย่างไรก็ตามปัญหาสิ่งแวดล้อมยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะว่าแหล่งแพร่กระจายมลพิษ อันได้แก่ ไอเสียจากรถยนต์ส่วนบุคคล ยาฆ่าแมลง และปุ๋ยเคมีระบายออกมาจากพื้นที่ทางการเกษตรซึ่งมีส่วนทำให้เกิดมลพิษทั้งทางอากาศและทางน้ำ หากมองในระดับปัจเจกแหล่งเล็ก ๆ เหล่านั้นอาจจะไม่เป็นอันตรายในทันที แต่หากมีการสะสมของมลพิษในระยะยาวมีแนวโน้มมากขึ้น เกินกว่าที่กฎระเบียบในการควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อมจะจัดการได้ การเพิ่มขึ้นของความซับซ้อนของห่วงโซ่ความสัมพันธะนี้เอง เป็นทั้งสาเหตุและผลลัพธ์ที่มีส่วน ทำให้ปัญหายังคงอยู่ ในปี 1980 เกิดผลเลวร้ายจากฝนกรดซึ่งแสดงให้เห็นว่าสาเหตุของมลพิษทางสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สามารถแยกจากเขตทางภูมิศาสตร์ได้ ในเชิงที่ว่าผลลัพธ์ของปัญหามลพิษทุกประเภทนั้น ได้ตอกย้ำว่าทรัพยากรธรรมชาติของโลกกำลังถูกทำลายและลดลงทั้งในเชิงปริมาณและคุณค่า รวมไปถึงการถูกทำลายจนหมดสิ้นในอนาคต

จากปลายยุค 80 เป็นต้นมาการพัฒนาที่ยั่งยืนได้สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การอนุรักษ์คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตของคนรุ่นต่อไป เป็นการนำไปสู่แนวคิดในการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้รับการพิจารณาว่าเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ โดยการจัดทำนโยบายสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ได้ยั่งยืนภายใต้การผูกขาดของรัฐบาล หรือการให้ภาคอุตสาหกรรมนำโดยภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐได้ละเลยความคิดที่ให้ความสำคัญต่อปัจเจกชนและชุมชนว่าควรมีบทบาทอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้

เกิดประสิทธิผล ดังนั้นการสร้างและการมีหลักความคิดในการกำหนดทิศทางนโยบายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ในการสร้างรากฐานที่ยั่งยืนของตัวนโยบายสิ่งแวดล้อม

3. หลักความคิดในการกำหนดทิศทางนโยบายสิ่งแวดล้อม

หลายปีมาแล้วความหลากหลายของหลักการต่าง ๆ ได้พัฒนาและช่วยผู้จัดทำนโยบาย ตัวอย่างเช่น หลักการแนะนำซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพื้นฐานทางกฎหมายในบางประเทศเป็นหลักของการที่ผู้สร้างมลพิษต้องจ่ายค่าชดเชยเพื่อแสดงความรับผิดชอบ (UNEP, 1993) ซึ่งทำให้ผู้สร้างมลพิษต้องรับผิดชอบต่อต้นทุนของการทำลายสิ่งแวดล้อมตามหลักแห่งการป้องกัน ซึ่งรัฐทั้งหลายมักจะมีกิจกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดผลลัพธ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ เช่นเดียวกับหลักในการกำหนดทิศทางการป้องกันที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่สามารถเกิดประสิทธิผลได้ในทุกสถานการณ์เสมอไป ยกตัวอย่างของการทำลายทางสิ่งแวดล้อมบางประการ เช่น ภาวะโลกร้อน นั้นได้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพิจารณา เนื่องจากระบบนิเวศ มีองค์ประกอบที่เป็นระบบย่อยที่แตกต่างกันมากมาย ซึ่งเมื่อระบบนิเวศถูกระทบสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เหนือการควบคุมของมนุษย์ได้ การที่ผู้สร้างมลพิษได้จ่ายเงินเพื่อการลงทุนหรือนำเอาหลักแห่งการป้องกันมาใช้โดยทันที ทำให้ในหลายๆประเทศมองว่าไม่เป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยลดอันตรายที่เพิ่มขึ้นในเขตชีวมณฑล ถึงแม้ว่ามันจะช่วยลดอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ตาม

ตั้งแต่ช่วงยุค 70 เป็นต้นมานโยบายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีการก้าวกระโดดจากการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุมาสู่การป้องกันและควบคุมเป็นหลัก เช่น วิธีการแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับบรรเทาผลเสียที่เกิดขึ้น แล้วจึงผลลัพธ์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แล้ว และถูกปรับให้เกิดความสมดุล เพื่อให้เกิดการลงทุนต่อธรรมชาติในสถานที่ต่าง ๆ ต่อไป ตัวอย่างเช่น การแก้ปัญหาลำดับขั้นตอนที่สามารถพัฒนานโยบายต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นความสอดคล้องเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ และมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีมาตรการที่ชัดเจน ในทางปฏิบัติที่สามารถฟื้นฟูระบบนิเวศกลับคืนสู่สภาพเดิม ตัวอย่างเช่น ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศยังคงอยู่ รูปแบบปกติของวงจรอาหารและผลิตภัณฑ์ชีวมวลร่วมกับมาตรการต่าง ๆ ที่เน้นไปยังวิธีการป้องกันและการบรรเทาซึ่งได้ถูกนำมาใช้ เช่นตัวอย่างหนึ่งของเมือง Curitiba ในประเทศบราซิล เป็นเมืองที่มีพื้นที่น้ำท่วมถึงในบางเขตของแต่ละปี โดยประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตดังกล่าวทราบถึงแนวโน้มจะเกิด น้ำท่วม จึงได้ทำการอพยพไปยัง

พื้นที่สูง โดยพื้นที่ที่เคยอยู่อาศัยมาก่อนหน้านี้ที่มีความเสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วม ได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นเขตพื้นที่อุทยานโดยปล่อยให้พื้นที่น้ำท่วมตามธรรมชาติโดยปราศจากการใช้ชีวิตของสังคมเมือง แต่ถึงอย่างไรก็ตามการมีหลักความคิดในการกำหนดทิศทางนโยบายสิ่งแวดล้อมเป็นรากฐาน ซึ่งยังไม่เพียงพอในการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรม ยังต้องมีเครื่องมือของนโยบายสิ่งแวดล้อมเป็นตัวสร้างนโยบายเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป

4. เครื่องมือทางนโยบายสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือทางนโยบายจำนวนมากได้มีการพัฒนาและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้กระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยทั่วไปแล้วทฤษฎีนโยบายสาธารณะได้มุ่งเน้นไปที่กฎเกณฑ์ของสิ่งจูงใจทางการเงินและข้อมูลที่เป็นเครื่องมือของรัฐบาล ถึงอย่างไรก็ดีเครื่องมือทางนโยบายตัวใหม่ เช่น ความต้องการแสดงออกและการยินยอมเพื่อการพาณิชย์ที่สามารถนำมาใช้ได้ (Huppes and Simonis, 2009) การทำให้ความหมายของคำว่าเครื่องมือทางนโยบายสิ่งแวดล้อมกระจ่างแจ้งได้นั้น คือการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนานโยบายและการตัดสินใจดำเนินนโยบาย โดยต้องเริ่มจากการพัฒนานโยบายจากการระบุปัญหาของนโยบาย แล้วแปลงให้เป็นเป้าหมายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยเครื่องมือที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ถูกเลือกเพื่อการดำเนินนโยบายไปสู่เป้าหมาย ถ้าตัวนโยบายนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับขั้นตอนของกิจกรรมตัวอย่างเช่น การนิยามของคำว่าปัญหาในทางนโยบาย หลายครั้งจะต้องตั้งอยู่บนฐานของตัวเลือกของเครื่องมือที่ส่งผลกระทบทางอ้อม โดยทำให้เกิดความยุ่งยากแต่อาจดูสมเหตุสมผล การยินยอมเพื่อให้การดำเนินการสร้างนโยบายมีความสอดคล้องต่อการนิยามถึงปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการสร้างคามหมายนั้นมีผลต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น คำที่หมายถึงกลืนเหม็นและกระบวนการเจริญเติบโตเกินขอบเขตของบริเวณทะเลสาบ การนิยามปัญหาในลักษณะนี้ทางเลือกของเครื่องมือทางนโยบายจึงมีข้อจำกัดได้ทั้งมากหรือน้อย ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ภาษีและกฎเกณฑ์ที่แสดงถึงความรับผิดชอบ แต่ก็ไม่เพียงพอกับการนิยามถึงปัญหาเหล่านี้ได้ เช่นเดียวกับเครื่องมือในทางทฤษฎีที่ต้องการความเห็นทั้งหมดของปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มของการสร้างเครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ (Wit et al., 1993)

ความเป็นไปได้ในการทำให้เกิดความเห็นที่มีความซับซ้อนมากขึ้นของกระบวนการนโยบาย โดยเริ่มต้นจากกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย โดยมีการตั้งสมมติฐานไว้ล่วงหน้าถึงบริบทเฉพาะสิ่งที่ปรากฏในส่วนหน้าที่ของเครื่องมือ ที่เกี่ยวข้องกับ

องค์กรเอกชน ภาครัฐและปัจเจกชนจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละบทบาทของกลุ่มเหล่านี้ ความรู้และความคิดต่าง ๆ ในบางประเทศได้มีการเตรียมเครื่องมือ โดยมีการให้ความเห็นชอบที่เฉพาะเจาะจงและได้กลายมาเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งปราศจากผลที่เกิดขึ้นมากมายในเชิงพฤติกรรมที่แท้จริง โดยอาจจะเบี่ยงเบนจากกฎที่ยินยอมและเห็นพ้องต้องกัน การขาดการติดตามผลกระทบอย่างเป็นทางการที่ยินยอมให้มีการคาดการณ์หรือสนับสนุน ไม่สามารถถูกนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น บางสิ่งที่ผิดกฎหมายในสถานการณ์ปกติแต่กลับไม่เกิดความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดตามที่ควรจะเป็น ถึงอย่างไรก็ตามก็ต้องตระหนักว่าองค์กรภาคเอกชนอาจตัดสินใจเพื่อแนะนำในเรื่องการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ในด้านความหลากหลายของสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยอาจมีการติดต่อสื่อสารและร่วมมือกันอย่างเป็นทางการนำไปสู่การปฏิบัติที่เห็นเป็นรูปธรรมแต่มีลักษณะไม่เป็นทางการ หรือในท้ายที่สุดมีการยินยอมที่เป็นทางการเกิดขึ้น เช่น รูปแบบของกฎระเบียบที่เกิดขึ้นในท้ายที่สุด โดยได้มีการปรากฏการณ์ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษและเนเธอร์แลนด์ ที่มีการสื่อสารอย่างเป็นทางการระหว่างบริษัทต่าง ๆ และมีการตกลงกันในการดำเนินการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นจริง แต่ไม่มีการยินยอมให้เกิดผลย้อนหลัง ไม่มีความแตกต่างระหว่างเป้าหมายของนโยบายทางเลือกในการใช้เครื่องมือและการดำเนินนโยบาย โดยหากปล่อยทิ้งไว้จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นได้อีกในบริบทดังต่อไปนี้ เช่น เจ้าหน้าที่ไม่ได้ตรวจสอบขอบเขตอำนาจที่ได้รับการยินยอมที่สามารถกระทำได้ดีเสียก่อน โดยจะใช้เพื่อต่อรองเป็นการปฏิบัติที่สามารถกระทำได้นั้น โดยเหตุการณ์ลักษณะนี้ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ฝังลึกลงในวัฒนธรรมและสถาบันต่าง ๆ ซึ่งอาจจะกำหนดรูปแบบและเครื่องมือการพัฒนานโยบายทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับข้อกฎหมายได้ เช่น ในสหรัฐอเมริกา กระบวนการที่ไม่เป็นทางการจะถูกจำกัดในตัวเอง บทบาท หรือลักษณะทางสังคม ดังนั้นเมื่อเครื่องมือทางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมได้สร้างตัวนโยบายสิ่งแวดล้อมขึ้นมาเป็นรูปธรรมแล้ว จึงจำเป็นต้องมีตัวกฎเกณฑ์ในทางนโยบายสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยเช่นกัน

5. กฎเกณฑ์ในทางนโยบายสิ่งแวดล้อม

กฎเกณฑ์ที่ถูกนำมาใช้ในการกำหนดพฤติกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เป็นกฎเกณฑ์ที่แทรกแซงโดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นหรือบังคับให้ดำเนินกิจกรรมโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม เช่น สารพิษที่เป็นอันตราย ความเข้มข้นของสารเคมี ความเสี่ยงและอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และการเปิดเผย

ข้อมูลการปล่อยมลพิษต้องมีผลบังคับใช้ จึงสามารถดำเนินกิจกรรมได้ และการดำเนินการต้องเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด โดยในหลายๆกรณีหน่วยงานการปกครองส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นได้กลายเป็นประเด็นด้านการควบคุมอำนาจ ถึงอย่างไรก็ตามความชำนาญที่มีหรือกิจกรรมที่เป็นอันตราย เช่น โรงงานอุตสาหกรรมจัดการสารเคมีที่เป็นอันตราย หรือสถานประกอบการที่มี การใช้แท่งเชื้อเพลิงที่มีสารกัมมันตภาพรังสีควรถูกควบคุมโดยสหพันธรัฐหรืออำนาจของรัฐบาลกลาง (Kitchin and Thrift, 2009)

กฎเกณฑ์นั้นหมายถึงการกำหนดและควบคุมพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงรายละเอียดเช่นการปรับปรุงที่ได้รับการพิจารณาในด้านคุณภาพของอากาศ น้ำ และที่ดิน ตั้งแต่ช่วงยุคต้นปี 70 เป็นต้นมา ความเข้มงวดของกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรง รวมผู้กระทำที่ต้องรับภาระของกิจกรรมที่ตนได้กระทำ ดังนั้นกฎเกณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ยืดหยุ่นและเป็นสิ่งที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนั่นเป็นความเข้มงวดที่จะทำให้มั่นใจได้ว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้น จะไม่เปลี่ยนแปลงได้ทันใดและง่ายดาย ถึงกระนั้นความเข้มงวดของกฎเกณฑ์ได้ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะมันทำให้เกิดนวัตกรรมได้ช้าลง ตามที่ผู้กระทำได้พยายามดำเนินการโดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายมีอำนาจมากกว่ากลไกที่สร้างสรรค์และเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อการดักจับเขม่าควันที่ปล่อยออกมาจากปล่องควันสูงของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเมื่อมีกฎหมายการลดมลพิษลงจึงมีมากขึ้น โดยบางครั้งกฎหมายมีประสิทธิภาพดีกว่ากฎเกณฑ์หรือข้อบังคับทั้งหลาย เมื่อกฎเกณฑ์คือมาตรฐานที่เข้มงวดหรือข้อกำหนดที่เป็นไปไม่ได้ อาจเป็นเพราะการขาดความรู้ การขาดทักษะต่าง ๆ หรือการเงินในส่วนของผู้กระทำหรือการจัดการที่ผิดพลาด รวมถึงผู้จัดทำนโยบายและกฎเกณฑ์ทั้งหลายเหล่านั้นทำให้กฎเกณฑ์ไม่เกิดประสิทธิผล

การปรับปรุงร่วมในกฎเกณฑ์ของสิ่งแวดล้อมถูกสร้างมาตั้งแต่ยุคปี 70 เป็นการพัฒนาความต้องการในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งยินยอมให้ผู้กระทำได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเองที่มีมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น การไม่ต้องซื้อชิ้นส่วนเฉพาะอย่างของเครื่องมือที่ใช้ในการรักษามาตรฐานของการปล่อยสารพิษของโรงงานอุตสาหกรรม แต่เลือกแนวทางอื่น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีหรือกระบวนการเพื่อลดการปล่อยสารพิษ ข้อดีหรือประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมคือการร่วมแสดงออกถึงแนวทางในการป้องกันผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำ ที่ได้จัดการปัญหาโดยกฎเกณฑ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามข้อดีหรือประโยชน์ของการเสนอแนวทางปฏิบัติของผู้กระทำเอง ไม่สามารถรักษาผลกำไรและความสำเร็จ

ของผู้กระทำได้ โดยปัจจัยเรื่องการเงินนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้กระทำดำเนินกิจกรรมต่อไป

6. สิ่งจูงใจทางการเงิน

รัฐบาลในหลายประเทศสามารถสร้างสิ่งจูงใจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำ โดยสิ่งจูงใจได้แก่ผลกระทบทางการเงินทั้งทางบวกหรือลบ (Schelling, 1983) ตัวอย่างเช่น การลดภาษีหรือค่าปรับและการจัดเก็บภาษีในอัตราจูงใจ โดยเป็นการสร้างบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมและการรับเอานวัตกรรมจากผู้ประกอบการต่าง ๆ มาใช้ ตัวอย่างเช่น ในเยอรมนี รัฐบาลให้เงินอุดหนุนการลงทุนในระบบพลังงานแสงอาทิตย์ในบ้านเรือนส่วนบุคคลที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การใช้พลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์เป็นสิ่งจูงใจทางการเงินหรือไม่จูงใจขึ้นอยู่กับว่าสามารถกระตุ้นผู้ประกอบการหรือบริษัทขนาดใหญ่ได้หรือไม่ในการเปลี่ยนแปลงอุปสรรคที่เกิดขึ้น สำหรับการใช้จ่ายเงิน ในการจูงใจก่อให้เกิดการบิดเบือนในระบบตลาดหากไม่ถูกนำมาใช้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม การให้เงินสนับสนุนทำให้ผู้รับมีพฤติกรรมตอบสนองโดยขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่สนับสนุน แต่ถึงอย่างไรก็ตามการสนับสนุนทางการเงินได้กลายเป็นอุปสรรค เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีราคาแพงทำให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน การให้เงินสนับสนุนจึงต้องเพิ่มสูงตามขึ้นไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามการให้การสนับสนุนทางการเงินและการลงทุนยังเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะช่วยในการสร้างนวัตกรรมไม่ว่าเป็นเรื่องการรายงานทางสิ่งแวดล้อมและฉลากสิ่งแวดล้อม โดยทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

7. การรายงานทางสิ่งแวดล้อมและฉลากสิ่งแวดล้อม

การรายงานทางสิ่งแวดล้อมและสภาพของสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏคือข้อมูลแก่ผู้ที่มีอำนาจทำการตัดสินใจเกี่ยวกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งการตัดสินใจของผู้มีอำนาจมักอยู่บนฐานของการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางสิ่งแวดล้อม ที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการนำมาประเมินผลคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment ย่อว่า EIA) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยผู้มีอำนาจทำการตัดสินใจในระดับสาธารณะ ได้ตัดสินใจในประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างถนนและโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่ง EIA ได้กลายมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นกฎหมายในหลายประเทศด้วยกัน ซึ่งมีความต้องการในการบังคับใช้ใน

ผลกระทบที่เกิดต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการต่าง ๆ เช่น การสร้างเขื่อนหรือทางสรรพสินค้า เมื่อการก่อสร้างนั้นได้รับการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการก่อสร้าง รวมถึงผู้มีอำนาจในการอนุมัติ การสร้าง ได้รับข้อมูลของการบรรเทาผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและการจ่ายค่าชดเชย ระบบของ EIA จะยินยอมให้ผู้มีอำนาจอนุมัติรวมเอาข้อมูลสิ่งแวดล้อมนั้นเข้าไปในการวิเคราะห์ต้นทุนกำไร ถึงแม้ว่าแนวทางของ EIA ไม่สามารถหยุดยั้งความสนใจของผลประโยชน์ทางการเงินได้ แต่ก็ยังสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงลบได้

ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเพื่อช่วยองค์กรต่าง ๆ ในการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในขณะที่ยาลดต้นทุนและการรับประกันที่จะรับประกันต่อผลกระทบซึ่งเป็นภาพลักษณ์เชิงบวก ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่ามาตรฐานการประกันคุณภาพของสิ่งแวดล้อมระบบนั้นเรียกว่า ISO 14,000 ซึ่งถูกสร้างโดยองค์กรนานาชาติเพื่อการสร้างและรักษามาตรฐาน ISO ในปี 1996 มาตรฐานนี้ได้ช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมีการออกฉลากสิ่งแวดล้อม รวมถึงรับรองการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการเฉพาะอย่างที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Gruère, 2013) ซึ่งบางครั้งรัฐบาลต้องการฉลากและใบรับรองต่าง ๆ เช่น ฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป การตลาดการค้าในยุโรปที่ซึ่งรับรองว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่แสดงถึงการปรับปรุงกระบวนการผลิต โดยมีฉลากแสดงถึงการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ยกตัวอย่างเช่น การติดสัญลักษณ์ดาวเพื่อแสดงระดับของการใช้พลังงานในสหรัฐอเมริกา เพื่อชี้ให้เห็นถึงการแสดงระดับการใช้พลังงานของเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน หลายครั้งที่มีการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร เช่น การรับรองผลิตภัณฑ์อินทรีย์หรือการค้าแบบยุติธรรมและรายงานการใช้พลังงานในตัวอาคาร (LEED) หากอธิบายในเชิงภาษี การเรียกว่าการติดฉลากสิ่งแวดล้อมเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการกระตุ้นต่อภาคอุตสาหกรรมในการสร้างนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การกำหนด ติดตามและประเมินผลทางสิ่งแวดล้อมได้แสดงถึงความสำเร็จ โดยการดำเนินการทั้งหลายเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดแรงผลักดันต่อนานาประเทศในการสร้างข้อตกลงทางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก

8. ข้อตกลงทางนโยบายระดับโลก

จากต้นยุค 70 สหประชาชาติได้มีการจัดการประชุมใหญ่เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นขึ้น โดยมีการเจรจาต่อรองและสร้างข้อตกลงระดับนานาชาติในด้านนโยบายสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อปี 1972 มีการจัดการประชุม ณ กรุงสตอกโฮล์ม ซึ่งวัตถุประสงค์นั้นเป็นการจัดประชุมนานาชาติครั้งแรกในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และมีการติดตามโดยที่ประชุมแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ซึ่งได้จัดขึ้นในเมืองรีโอเดอเนโรจาโร เมื่อปี 1992 และในเมืองโจฮันเนสเบิร์ก เมื่อปี 2002 องค์การสหประชาชาติได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมพิเศษนี้ขึ้นมา วาระว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเช่นเดียวกับเมื่อปี 1996 ณ กรุงโตเกียวและในปี 2009 ที่กรุงโคเปนเฮเกน (Sabine and Feely, 2015)

การประชุมเหล่านั้นได้ตอบสนองต่อโลกในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่น่าทำลายมากที่สุด ซึ่งต้องการความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อแก้ปัญหา การประชุมทั้งหมดนั้นได้ก่อให้เกิดการจัดวาระการประชุมระดับนานาชาติเพื่อการจัดทำนโยบายสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาคและนานาชาติขึ้น ซึ่งผลที่ได้คือสนธิสัญญาและพิธีสาร อันเป็นที่รู้จักในชื่อ “กฎแห่ง” ส่วนในการแก้ปัญหาและการลงมติที่ไม่ได้มีการผูกมัด การแถลงการณ์และคำประกาศหรือที่รู้จักในชื่อ “กฎอ่อน” ในขณะที่ข้อตกลง ณ ที่ประชุมแห่งเมืองรีโอเมื่อปี 1992 เป็นกฎอ่อน ส่วนพิธีสารเกียวโตเป็นกฎแข็ง ซึ่งมีเป้าหมายว่าด้วยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับภูมิภาคและนานาชาติ แต่ละรัฐได้มีความพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงเกิดการใช้กลไกที่มีความยืดหยุ่นทั้ง 3 ประการ โดยออกแบบมาเพื่อให้มีต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมลดลงและเพื่อให้เกิดความร่วมมือ

การดำเนินงานร่วมกันในขั้นแรกนั้นได้เปิดโอกาสให้นานาชาติได้ลงทุนในการปล่อยสารพิษในปริมาณที่ต่ำลงในกระบวนการผลิต โดยในหลายๆประเทศซึ่งมีการให้สัตยาบันในพิธีสารเกียวโต ว่าจะมีการลดระดับของการปล่อยสารพิษสำหรับกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนาซึ่งจะยอมลงทุนในการลดการปล่อยสารพิษ และเพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นได้มีการเปลี่ยนผ่าน โดยการลงทุนเดียวกันนี้จะนำไปสู่การลดการปล่อยสารพิษได้จำนวนมากขึ้น ในทางกลับกันประเทศที่ลงทุนก็ได้รับเครดิตเพื่อช่วยเหลือประเทศอื่น เนื่องจากเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนผ่านทำให้นำไปสู่การปล่อยสารพิษที่มีปริมาณลดลงส่วนการพัฒนาที่สะอาดคือกลไกอันดับต่อมา ที่ยินยอมให้ประเทศอุตสาหกรรมได้ให้สัตยาบันต่อพิธีสารว่าจะทำให้บรรลุเป้าหมายในประเทศใดก็ตามที่มีการลงทุนได้ในราคาถูกที่สุด กล่าวคือในประเทศกำลังพัฒนาหากแม้ว่าประเทศนั้นไม่ได้ให้สัตยาบันต่อพิธีสาร กลไกนั้น

จะเป็นไปอย่างไม่ต้องสงสัย เมื่อมีความเกี่ยวข้องกับการแทรกแซงทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น เพื่อป้องกันประเทศอุตสาหกรรมที่ไม่ยอมลดการปล่อยสารพิษ จึงต้องมีกลไกที่สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มระดับการลดการปล่อยสารพิษภายในประเทศ แต่ไม่ได้กำหนดถึงระดับการเพิ่มว่าควรอยู่ในระดับใดและประเทศใด โดยการปรับลดคือ 50% เป้าหมายที่ได้ทำการลดการปล่อยสารพิษโดยการผ่านกลไกส่วนกลไกสุดท้ายหรือกลไกอันดับที่สามคือการขายสิทธิในการปล่อยสารพิษ ซึ่งเป็นที่รู้จักคือการค้าขายแลกเปลี่ยนก๊าซเรือนกระจก นั่นคือเครื่องมือพื้นฐานทางการตลาดและนำไปใช้ในรูปแบบของการตลาดแบบสมัครใจ หรือในขอบข่ายงานที่เกี่ยวกับข้อบังคับแผนการค้า ส่วนใหญ่นั้นเป็นฐานการค้าแบบการค้าขายแลกเปลี่ยนก๊าซเรือนกระจก ข้อกำหนดของรูปแบบนี้ในการปล่อยคาร์บอนจะต้องมีการยินยอมในระดับประเทศหรือภูมิภาค ซึ่งภายในรูปแบบนี้เองสิทธิในการปล่อยคาร์บอนได้ถูกจัดสรรไปยังผู้ก่อมลพิษและปล่อยสารพิษ โดยเหนือกว่าสิทธิเหล่านั้นซึ่งได้ปรับเปลี่ยนความคิดที่ว่าผู้ก่อมลพิษได้เลือกระหว่างการลงทุนในการลดการปล่อยมลพิษ หรือการยินยอมปล่อยมลพิษด้วยการค้าขายแลกเปลี่ยนก๊าซเรือนกระจกเป็นเวลานาน ทั้งหมดของการลดการปล่อยสารพิษเป็นเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้ ซึ่งการค้าเช่นนี้ได้รับการยอมรับ เพราะเพื่อที่จะแน่ใจได้ว่าการลดการปล่อยสารพิษนั้นได้บรรลุเป้าหมาย คือการลดต้นทุนให้ลงมาต่ำที่สุด

9. บทสรุป

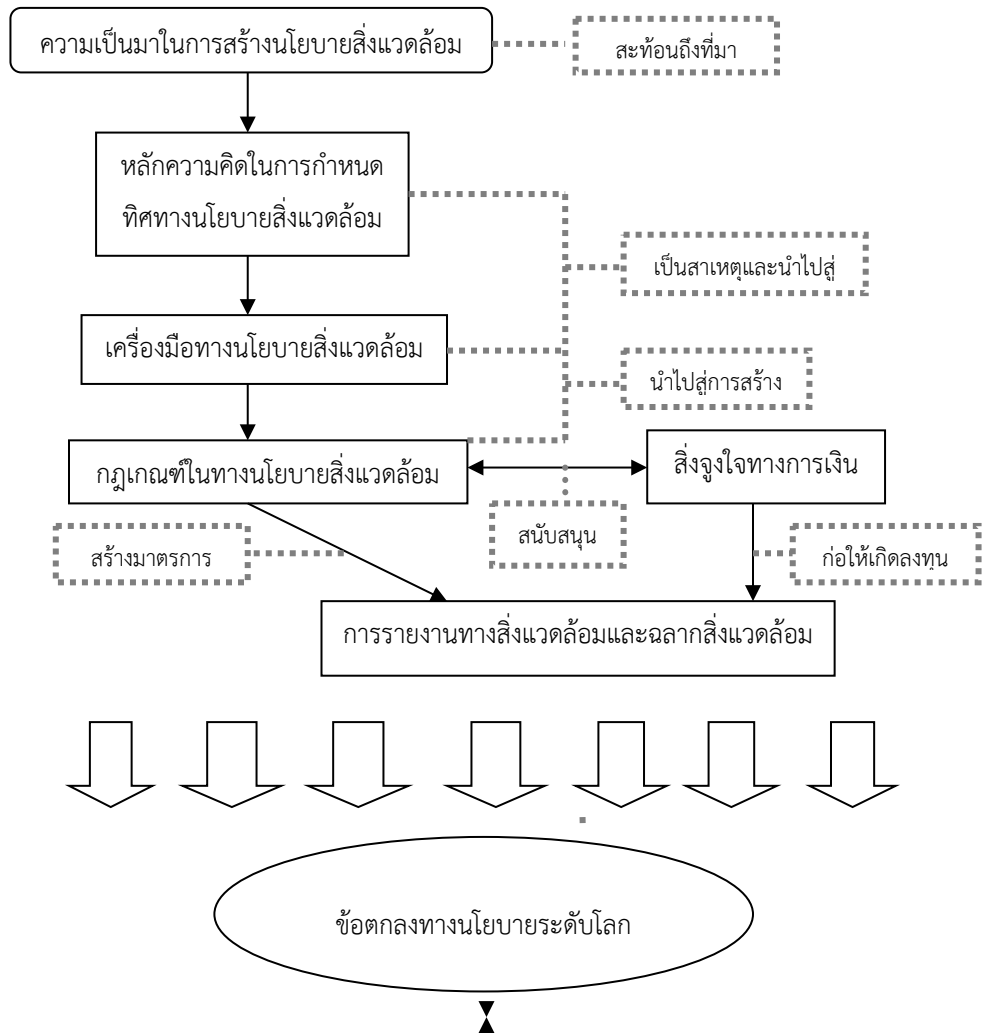
ในการทำความเข้าใจสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาตินานาชาติหรือทั่วโลกก็ตาม นอกจากจะต้องทราบถึงผลลัพธ์ทั้งทางบวกและลบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วนั้น จำเป็นต้องทราบถึงที่มาของการเกิดขึ้นของผลลัพธ์เหล่านั้น โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจถึงที่มาของการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อมว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีพัฒนาการที่แปรเปลี่ยนไปเพราะปัจจัยใดบ้าง จากนั้นต้องมาเรียนรู้ถึงหลักความคิดในการกำหนดทิศทางการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงไปสู่เครื่องมือทางนโยบายสิ่งแวดล้อม ทั้งพิจารณาการออกแบบและการใช้งานว่ามีปัจจัยใดที่ส่งเสริมและส่งผล ส่วนกฎเกณฑ์ในทางนโยบายสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นดังข้อบังคับที่สร้างมาเพื่อควบคุมผู้ก่อมลพิษ ให้แสดงความรับผิดชอบถึงผลของการกระทำและมาตรการการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยมีสิ่งจูงใจทางการเงินเป็นตัวกระตุ้นจากรัฐโดยมีผลต่อผู้ก่อมลพิษให้มีความใส่ใจ

ในการกระทำต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่วนด้านนวัตกรรมในการรายงานทางสิ่งแวดล้อมและฉลากสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดรูปธรรมที่ปรากฏต่อประชาชนและสังคม คือการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและระบบมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพของระบบ รวมไปถึงฉลากของผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงความใส่ใจและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประการสุดท้าย คือ ข้อตกลงทางนโยบายระดับโลกคือการที่นานาประเทศได้มีการประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

10. องค์กรความรู้ใหม่

องค์กรความรู้ใหม่ที่ได้จากบทความวิชาการเรื่องพลวัตทางนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทโลกนี้คือ การได้ทราบที่มาของการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อมในอารยธรรมที่สำคัญของโลกไม่ว่าจะเป็นทางอินเดียและกรีก รวมไปถึงประเทศในกลุ่มทวีปยุโรป, ละตินอเมริกาและอเมริกาเหนือต่อมาในด้านหลักความคิดในการกำหนดทิศทางนโยบายสิ่งแวดล้อมและกฎเกณฑ์ในทางนโยบายสิ่งแวดล้อม ทำให้เข้าใจถึงการสร้างนโยบายสิ่งแวดล้อมว่าสามารถเป็นได้ทั้งในรูปแบบการบังคับใช้กฎหมาย กฎเกณฑ์ และระเบียบควบคุม ที่เกี่ยวข้องกับการยับยั้งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และฐานทรัพยากรธรรมชาติทั้ง ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และอากาศให้น้อยที่สุด ส่วนประเด็นสิ่งจูงใจทางการเงินทำให้เข้าใจและทราบถึงบทบาทของรัฐที่สามารถนำมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเงินมาใช้จูงใจ ให้ผู้ก่อมลพิษสนใจและตระหนักในการลดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งมาในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ต่อเนื่องด้วยการรายงานทางสิ่งแวดล้อมและฉลากสิ่งแวดล้อมที่มีความน่าสนใจคือการมีระบบควบคุมมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นระดับสากล และยังมีนวัตกรรมที่น่าฉลากสิ่งแวดล้อมมาใช้ติดที่ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อแสดงจุดยืนของการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการประหยัดการใช้พลังงานทั้งหลาย ยิ่งไปกว่านั้นข้อตกลงทางนโยบายระดับโลกได้สะท้อนให้เห็นว่า การที่นานาประเทศได้เข้าร่วมในเวทีระดับโลกด้วยวาระของสิ่งแวดล้อมภายใต้การนำขององค์การสหประชาชาติ ไม่ว่าจะเป็นวาระที่ว่าด้วยภาวะโลกร้อน ก็ได้ทำให้เห็นว่าปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาของใครคนใดคนหนึ่งแต่เป็นของทุกคนบนโลกใบนี้ที่ต้องตระหนักร่วมกัน ดังปรากฏในแผนผังแสดงความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ภาพที่ 1. พลวัตทางนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทโลก

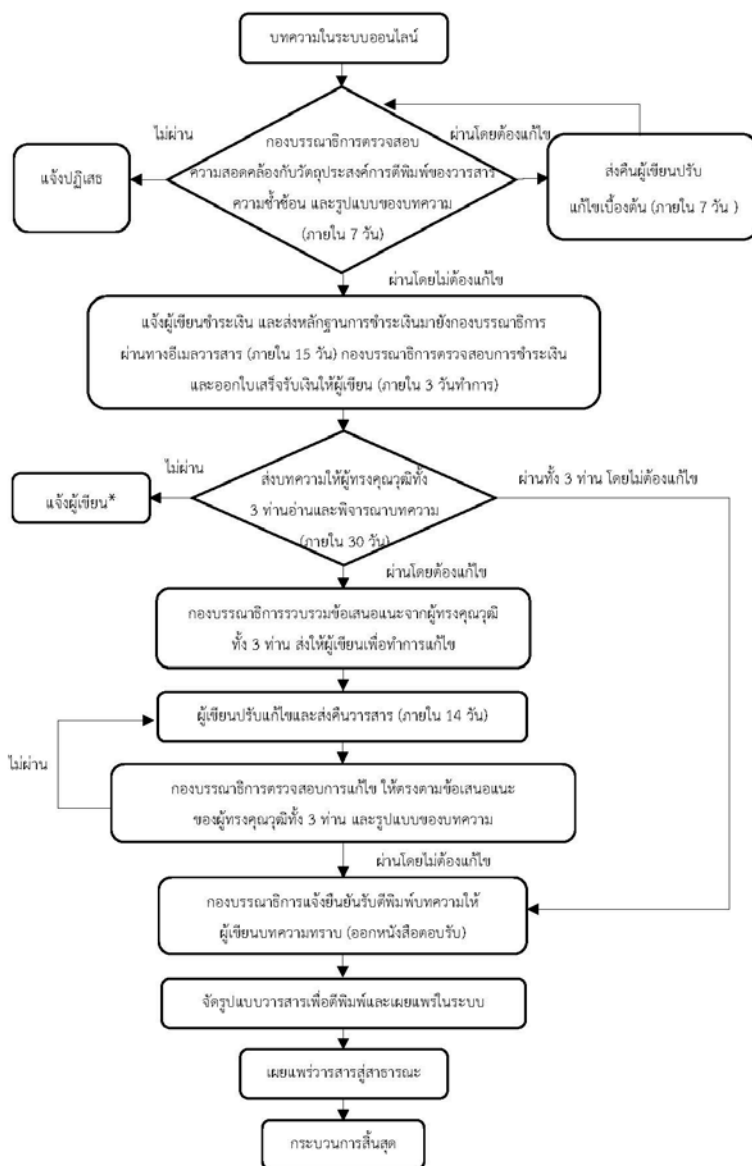

เอกสารอ้างอิง

- Gruère, G. (2013). A Characterisation of Environmental Labelling and Information Schemes. *OECD Environment Working Papers*, 6(62), 1-42. doi: 10.1787/5k3z11hpdgq2-en
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248.
- Huppes, G. & Simonis, U. E. (2009). Environmental Policy Instruments. In J. J. Boersema, & L. Reijnders (Eds.), *Principles of Environmental Sciences* (pp. 239-280). Heidelberg: Springer.
- Kitchin, R., & Thrift, N. (2009). *International Encyclopedia of Human Geography*. Amsterdam: Elsevier.
- Newman, J. (Ed). (2011). *Green Ethics and Philosophy: An A-to-Z Guide (The SAGE Reference Series on Green Society: Toward a Sustainable Future-Series Editor: Paul Robbins)*. USA: Yale University.
- Sabine, C. L., & Feely, R. A. (2015). Climate and Climate Change | Carbon Dioxide. In *Encyclopedia of Atmospheric Sciences*. 2nd ed. Cambridge: Academic Press.
- Schelling, T. C. (1983). *Incentives for Environmental Protection (Regulation of Economic Activity)*. London: MIT.
- UNEP (1993). Polluter pays principle. Retrieved from <https://leap.unep.org/knowledge/glossary/polluter-pays-principle>
- Wit, R., Tazelaar, H., Heijungs, R., & Huppes, G. (1993). *REIM. LCA-based ranking of environmental investments model* (Research report). Leiden: Centre of Environmental Science (CML) Leiden University.

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ อาคารเทพ พงษ์พานิช มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์ 0-5387-5540-5

Email: sasjournal.mju@gmail.com

Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี บรรณาธิการบริหาร 081-8840066
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ ผู้ช่วยบรรณาธิการ 093-2419191
3. นางนิตยา ไพยารมณ ผู้ช่วยบรรณาธิการ 081-8850800

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ต้องส่งผ่านระบบ
ลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ
บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่
จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ
ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่
พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน* (*เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2564) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Single Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. (1.5 นิ้ว) ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. (1.77 นิ้ว) และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. (1.58 นิ้ว) และ จัดระยะย่อหน้า 0.5 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง ดังนี้

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1. **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
3. **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 องค์ความรู้จากการวิจัย (Knowledge of Research) เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เมื่อผู้นิพนธ์ได้ทำการเปรียบเทียบผลการวิจัยของตนกับผลการวิจัยของผู้อื่น ในหัวข้ออภิปรายผลการวิจัยแล้ว ได้ข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ ที่ไม่พบในงานวิจัยที่ทำการเปรียบเทียบมาก่อน เสนอในหัวข้อองค์ความรู้จากการวิจัย ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่า ประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association)

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นิพนธ์ต้องการนำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association)

4. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ, บทความวารสาร, วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) หรือ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม และ ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550) หรือ วินิจ ผาเจริญ (2550)

(Phacharuen, 2007) หรือ Phacharuen (2007)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551) หรือ

วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล (2551)

(Phacharuen & Phromkun, 2008) หรือ

Phacharuen & Phromkun (2008)

ผู้แต่ง 3-5 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งครบทุกคน และให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” จนถึงผู้แต่งคนสุดท้ายให้คั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สุรพล พรหมกุล, และ เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558)

(Phacharuen, Phromkun, & Panyadee, 2015)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “และคณะ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551)

วินิจ ผาเจริญ และคณะ (2551)

(Phacharuen et al., 2008)

Phacharuen et al. (2008)

กรณีที่เป็นกรอ้างอิงข้อความ/เนื้อหาบางส่วน ให้ระบุเลขหน้าที่นำเนื้อหา/ข้อมูลนั้นๆ มากล่าวถึง โดยมีรูปแบบการเขียนดังนี้

(วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45) หรือ

(วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551, น. 112)

(Jones, 2007, p. 199) หรือ

(Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993, p. 145)

กรณีที่เนื้อหานั้น มีการกล่าวอ้างอิงถึงหลายผลงาน ให้ใช้เครื่องหมาย ; คั่นระหว่างผลงาน เช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45; เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558; Jones, 2007, p. 199)

2. สัมภาษณ์

(ผู้แต่ง, วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2550)

(Winit Phacharuen, personal communication, August 11, 2007)

(E. Robbins, personal communication, January 4, 2001).

5. การอ้างอิงท้ายบทความ ตามหลักเกณฑ์ APA

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง 1 คน Single Author	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
ผู้แต่ง 2 คน Two Authors	<u>ตัวอย่าง</u> กำธร อารงค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> . กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> . New York, NY: Springer.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./&/Author, B. B./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
ผู้แต่ง 3-7 คน Three to Seven Authors (ระบุชื่อครบทุกคน – FILL ALL AUTHORS)	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	<u>ตัวอย่าง</u> นิพนธ์ วรทนต์กุล, และ จักรพันธ์ สมศรี. (2542). <i>โรคดอกไม้เมืองหนาว</i> . กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6. Okuda, M., & Okuda, D. (1993). <i>Star trek chronology: The history of the future</i> . New York, NY: Pocket Books.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ชื่อ สกุลผู้แต่ง3./ชื่อ สกุลผู้แต่ง4./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
ผู้แต่ง 3-7 คน Three to Seven Authors (ระบุชื่อครบทุกคน – FILL ALL AUTHORS)	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./&/Author, F. F./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ชื่อ สกุลผู้แต่ง3./ชื่อ สกุลผู้แต่ง4./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง มากกว่า 7 คน ขึ้นไป More than Seven Authors	ตัวอย่าง หาญกล้า วิจิตรประดิษฐ์, เสกสรรค์ จันทร์แรม, และ สุขสวัสดิ์ ทองคำ. (2540). <i>เทคโนโลยีการผลิตลำไยสีชมพู</i>. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A., Harlow, T., & Bach, J. S. (1993). <i>Organization</i>. Chicago, IL: University of Chicago Press.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง3,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง4,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง6,/ . . ชื่อ สกุลผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (ระบุชื่อ 6 คน หลังชื่อคนที่ 6 ให้ใช้จุดไข่ปลาแทนชื่อผู้แต่งจากนั้นให้ระบุชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย)
	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./Author, F. F./ . . Author, G. G.Last Author)/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) (Enter the names of 6 people. After the 6th person, use an ellipsis instead of the author's name, then add the last author's name)
	ตัวอย่าง นพรัตน์ บุญจรร, ชัยสิทธิ เอกเทศ, พงศ์ภัทร โลกสวย, ชัยพร เดชทิพย์, ปรีชา ทองคำขาว, จีรศักดิ์ แสงโชติช่วง, . . . ดารา หอมละมุน. (2552). <i>ระบบสารสนเทศทั้งภูมิศาสตร์ลุ่มน้ำปิง: การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำในลุ่มน้ำปิงเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ</i>. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. Miller, F. H., Choi, M. J., Angeli, L. L., Harland, A. A., Stamos, J. A., Thomas, S. T., . . Rubin, L. H. (2009). <i>Technical Communication</i>. New York, NY: Springer.
ผู้แต่งเป็น สถาบัน	หน่วยงานใหญ่ หน่วยงานย่อย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
Organization as Author	corporate author/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ด้วยย่อไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา. (2552). <i>บทคัดย่อชุดโครงการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง</i>. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. American Psychological Association. (2009). <i>APA Style</i>. New York, NY: Springer.
หนังสือแปล A Translation	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ <i>ชื่อหนังสือ</i>./ (ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)./ สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์./ (ต้นฉบับพิมพ์/ปี)
	Author, A. A./ (Year of publication)./ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./ (Translator, /Trans.)./ Location:/ Publisher./ (Original work published Year)
	ตัวอย่าง สติเวนสัน, วิลเลียม. (2536). <i>นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ</i> (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรีนติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. (ปีพิมพ์ต้นฉบับ 1976) Laplace, P. S. (1951). <i>A philosophical essay on probabilities</i> (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York, NY: Dover. (Original work published 1814)
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ Edited Book, No Author	ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ)./ (ปีที่พิมพ์)./ <i>ชื่อหนังสือ</i>./ สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Editor, A. A./ (Ed./Eds.)./ (Year of publication)./ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./ Location:/ Publisher.
	ตัวอย่าง วิภาดา ภาพเขียน. (บรรณาธิการ). (2541). <i>ไทยยุคสุโขทัย</i>. กรุงเทพฯ: โครงการวิจิตรศิลป์. Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (Eds.). (1997). <i>Consequences of growing up poor</i>. New York, NY: Russell Sage Foundation.
ไม่ปรากฏนามผู้ แต่ง	<i>ชื่อหนังสือ</i>./ (ปีที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	<i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./ (Year of publication)./ Location:/ Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
Unknown Author	<u>ตัวอย่าง</u> แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. (2542). กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. <i>Merriam-Webster's collegiate dictionary</i> . (1993). Springfield, MA: Merriam- Webster.
ปรากฏครั้งที่ พิมพ์ Edition other than the first	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์/ ชื่อสำนักพิมพ์หรือ โรงพิมพ์. Author, A. A./ (Year of publication)/ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i> / (Edition.)/ Location:/ Publisher. <u>ตัวอย่าง</u> กำธร อารงค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บ้านพระ อาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> (5 th ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
ไม่ปรากฏเมืองที่ พิมพ์/ สำนักพิมพ์ No publisher of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ท.] for Thai Documents and [n.p.] for Foreign language documents
ไม่ปรากฏปีที่ พิมพ์ No year of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ป.] for Thai Documents and [n.d.] for Foreign language documents

บทความในหนังสือ - Chapter in Book	
ARTICLE OR CHAPTER IN AN EDITED BOOK	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. /ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บก.)./ ชื่อหนังสือ./ (น. เลขหน้า) ที่ปรากฏบทความจากหน้าใดถึงหน้าใด./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./ Eds)./ Title of Book/ (p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place:/ Publisher.
ตัวอย่าง	วิสาขา เจริญศิลป์. (2534). การรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจจากเชื้อไวรัส RSV (Respiratory Syncytial Virus) ในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัดชัย, และ มนตรี ตูจินดา (บก.), <i>อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้</i> (น. 99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. ธิดา เมฆสุวรรณ. (2562). ความขัดแย้งระหว่างศาสนาในประเทศไทย. ใน ปรีดี หงส์สตีฟ, และ อัมไพร์ หมดเต็น (บก.), <i>ศาสนากับความรุนแรง</i> (น. 400-459). กรุงเทพฯ: Illuminations Editions. Chumdermphadejsuk, S. (1991). Acute Asthma Treatment in Children. In S. Lohlekha (Ed.), <i>Clinical Immunology and Allergy</i> (pp. 99-103). Bangkok: The Royal College of Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand. O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), <i>Gender issues across the life cycle</i> (pp. 107-123). New York, NY: Springer.
บทความในวารสาร - Journal Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ. Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of article./ Title of Periodical./ volume number(issue number)/pages.
ตัวอย่าง	โมราร์ช ช่อขบา. (2536). แหล่งสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต. <i>วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์</i>, 13(2), 1-13.

บทความในวารสาร - Journal Article	
	Dubleck, L. (1990). Science fiction aids science teaching. <i>Physics Teacher</i> , 28(2), 316-318.
	Harlow, H. F. (1983). Fundamentals for preparing psychology journal articles. <i>Journal of Comparative and Physiological Psychology</i> , 55, 893-896.
บทความในแมกกาซีน, นิตยสาร - ARTICLE IN A MAGAZINE	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./เดือนที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้าที่ปรากฏ.
	Author, A. A./ (Year./Month of publication)./Title of article./Title of Magazine./volume number(issue number)./pages.
ตัวอย่าง	ส้มโอมีอ. (2545, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. <i>Update</i> , 20(210), 37-40. Henry, W. A., III. (1990, April). Making the grade in today's schools. <i>Time</i> , 135, 28-31.
บทความในหนังสือพิมพ์ - ARTICLE IN A NEWSPAPER	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./วันที่ เดือนที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น./เลขหน้าที่ปรากฏ.
	Author, A. A./ (Year./Month/Date of publication)./Title of article./Title of Newspaper./p,pp./pages.
ตัวอย่าง	บัวช่อ รักษ์สุพรรณ. (2545, 8 พฤศจิกายน). อนาคตอิสราเอล-ปาเลสไตน์. <i>สยามนิวิสต์</i> , น. 6. พนิดา สงวนเสรีวานิช. (2554, 24 เมษายน). พระปลัดสุชาติ สุวัฑฒโกปกากะเกษญอ นักพัฒนา. <i>มติชน</i> , น. 17-18. Schultz, S. (2005, December). Calls made to strengthen state energy policies. <i>The Country Today</i> , pp. 1A, 2A. Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufactures flood Thai market. <i>The Nation</i> , p. 7A.

บทความในสารานุกรม - Encyclopedia Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน/ ชื่อสารานุกรม/ (ฉบับที่./ หน้า)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article Title. In/ Encyclopedia Title/ (Vol. Number./ p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place: Publisher.
ตัวอย่าง	เหมือนฝัน รักธรรม. (2537). คัวฮักคัวหาง. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (ฉบับที่ 24, น. 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
	Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In <i>The encyclopedia Americana</i> (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier.
รายงานการวิจัย - Research report	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง/ (รายงานวิจัย)./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Title/ (Research report)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Deming, D., & Dynarski, S. (2008). <i>The Lengthening of Childhood</i> (Research report). Nashville: American Economic Association.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน/ ชื่อการประชุมหรือการสัมมนา/ (น./ เลขหน้า-เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title. In/ Title of Conference/ (pp. page number-page number)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	ชัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา. ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Piyasiripon, N. (2016). Factors affecting Policy Implementation Effectiveness toward National Security Policy in Southernmost Provinces of Thailand. In <i>Proceeding of The 38th National Graduate Research Conference</i>

เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
	(<i>Humanities and Social Science</i>) (pp. 169-176). Phitsanulok: Naesuan University Publishing House. Soutar, G., & Mazzaro, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.
วิทยานิพนธ์ และ ปรินญาณิพนธ์ - Thesis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือปรินญาณิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ชื่อสถานศึกษา./ สถานที่พิมพ์. Author, A. A./ (Year)./ <i>Title of dissertation</i>/(Doctoral dissertation or Master's thesis)./Name of Institute./Location.
ตัวอย่าง	ข้อเพื่อญ นวลขาว. (2548). <i>ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศกับแบบแผนการผลิตและวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร ศึกษากรณีชุมชนชนบท จังหวัด นครศรีธรรมราช</i> (วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช. Nickels, D. W. (2005). <i>The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study</i> (Doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง./ (ปี./วัน/เดือน/ที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่./หน้า.
ตัวอย่าง	พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 67 ก, หน้า 33.

สื่อโสตทัศนและสื่ออื่น ๆ – Electronic Sources	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้ผลิต/(ผู้ผลิต),/และ/ชื่อ สกุลผู้กำกับ/(ผู้กำกับ)./(ปีที่ผลิต)./ชื่อเรื่อง/[ประเภทของสื่อโสตทัศน]./สถานที่ผลิต:/สถานที่ถ่ายทำ.
	Producer, P. P./(Producer),/&/Director, D. D./(Director)./(Date of publication)./Title of motion picture/[Motion picture]./Country of origin:/Studio or distributor.
ตัวอย่าง	ศรีัญญา จิตศิลป์. (2561). <i>คนชายขอบในประเทศไทยพัฒนา</i>. [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ: फिल्मศิลป์. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2543). <i>รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำ</i>. [ซีดีรอม]. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสารสนเทศ กองสารสนเทศสิ่งแวดล้อม. Smith, J. D. (Producer), & Smithee, A. F. (Director). (2001). <i>Really big disaster movie</i> [Motion picture]. United States: Paramount Pictures. Important, I. M. (Producer). (1990, November 1). <i>The nightly news hour</i> [Television broadcast]. New York, NY: Central Broadcasting Service. Taupin, B. (1975). Someone saved my life tonight [Recorded by Elton John]. On <i>Captain fantastic and the brown dirt cowboy</i> [CD]. London, England: Big Pig Music Limited.
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หรือ บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เอกสารจากฐานข้อมูล - Databases	
บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม) หรือชื่อฐานข้อมูล
	Author, A. A./&/Author B. B./(Date of publication)./Title of page/[Format description when necessary]./Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย. (2554). จัดระเบียบสำนักงานทนายความ. สืบค้นจาก http://www.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge CNN Wire Staff. (2011). How U.S. forces killed Osama bin Laden. Retrieved from http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html

บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
	Eco, U. (2015). How to write a thesis [PDF file]. (Farina C. M. & Farina F., Trans.) Retrieved from https://www.researchgate.net/... How_to_write_a_thesis/.../Umberto+Eco-How+to+Write+... (Original work published 1977)
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
ไม่มีเลข DOI – With no DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้าแรกที่ปรากฏ บทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม) หรือชื่อ ฐานข้อมูล
	Author, A. A./ (Year of Published)./Title of article./Title of Online Journal./ volume number(issue number)./page range../Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุนันทา เลาวัญศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบะเข้มข้นจากขยะครัวเรือน. วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 29(2), 165-169. สืบค้นจาก http://www.journal.msu.ac.th/msu.ac.th/index.php?option=com_content&task= Smyth, A. M., Parker, A. L., & Pease, D. L. (2002). A study of enjoyment of peas. <i>Journal of Abnormal Eating</i> , 8(3), 120-125. Retrieved from https://www.fakeexamplehomepage.com/full/url/
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI – With DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้าแรกที่ปรากฏ บทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./เลขDOI
	Author, A. A., & Author, B. B./ (Year of Published)./Title of article./Title of Journal./volume number(issue number if available)./page range./ doi:00000000/000000000000 or https://doi.org/10.0000/0000
ตัวอย่าง	Brownlie, D. (2007). Toward effective poster presentations: An annotated bibliography. <i>European Journal of Marketing</i> , 41, 1245-1283. doi:10.1108/03090560710821161

บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI - With DOI Assigned	
	Wooldridge, M.B., & Shapka, J. (2012). Playing with technology: Mother-toddler interaction scores lower during play with electronic toys. <i>Journal of Applied Developmental Psychology</i> , 33(5), 211-218. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2012.05.005
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่น ๆ	
บทความในหนังสือออนไลน์ – Online Book Chapter	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ (ถ้ามี)/ (บก.)./ ชื่อหนังสือ (บทที่หรือหมายเลขส่วน ถ้ามี)./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./ Eds)./ <i>Title of Book</i> (chapter or section number)./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Engelshcall, R. S. (1997). Module mod_rewrite: URL Rewriting Engine. In <i>Apache HTTP Server version 1.3 documentation</i> (Apache modules). Retrieved from https://httpd.apache.org/docs/1.3/mod/mod_rewrite.html Peckinpaugh, J. (2003). Change in the Nineties. In J. S. Bough and G. B. DuBois (Eds.), <i>A century of growth in America</i> . Retrieved from GoldStar database.
สารานุกรม/พจนานุกรมออนไลน์ – Online Encyclopedias and Dictionaries	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/พจนานุกรม./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ Title of Encyclopedias or Dictionaries./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Feminism. (n.d.). In <i>Encyclopædia Britannica online</i> . Retrieved from https://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism

วิกิ - Wikis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/จาก/ชื่อวิกิ:/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Retrieved/ Month/Date,/ Year/ from/ Name of Wiki:/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2553 จาก วิกิพีเดีย: http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ OLPC Peru/Arahuay. (n.d.). Retrieved April 29, 2011 from the OLPC Wiki: https://wiki.laptop.org/go/OLPC_Peru/Arahuay
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ – Electronic Books	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of work: Capital letter also for subtitle./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	De Huff, E. W. (n.d.). <i>Taytay's tales: Traditional Pueblo Indian tales</i> . Retrieved from https://digital.library.upenn.edu/ women/dehuff/taytay/taytay.html
หนังสือพิมพ์ออนไลน์ – Newspaper Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./วันที่ เดือนที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A. (Year, Month Day). Title of article. Title of Newspaper. Retrieved from https://www.homeaddress.com/
ตัวอย่าง	ข่าวสดออนไลน์. (2564, 5 มีนาคม). ครม.ไฟเขียว 764 ล้าน ซื้อเรือคืนหลังประมงเจอพิษแก๊สไอ ยูยู นายกหวั่นเวียนเทียน. ข่าวสด. สืบค้นจาก https:// www.khaosod.co.th/ economics/news_2277605 Parker-Pope, T. (2008, May 6). Psychiatry handbook linked to drug industry. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://well.blogs.nytimes.com/

หมายเหตุ: 1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้น โดยเว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้น หรือ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการบรรณานุกรมโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยงานใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย แต่ถ้าเป็นการอ้างอิงในเนื้อหา ให้เรียงลำดับจากหน่วยงานย่อยไปหาหน่วยงานใหญ่

5. ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือ สำนักพิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

6. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. From <http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American> Psychological Association (APA) 6th edition style Examples. From www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

6. วิธีเรียงอ้างอิง การเรียงอ้างอิงใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นสากล โดยคำที่มีสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กฮ ดังนี้

ก ข ค ศ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น
บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ฤ ฌ ล ฎ ภา ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อำ อี อี้ อู อุ เอะ เอ เอาะ เอา
เอน เอย เียะ เอื้อ เอื้อะ แอ แอะ โอ โอะ ไอ ไอ

7. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายตารางให้พิมพ์เหนือตารางชิดกันซ้าย ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ตารางโดยมีรูปแบบดังนี้

ตารางที่/1/ชื่อตาราง

สำหรับคำบรรยายภาพ กราฟ แผนภูมิ แผนภูมิภาพ ให้พิมพ์ใต้ภาพ จัดกลางหน้ากระดาษ ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพ โดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่/1./ชื่อภาพ